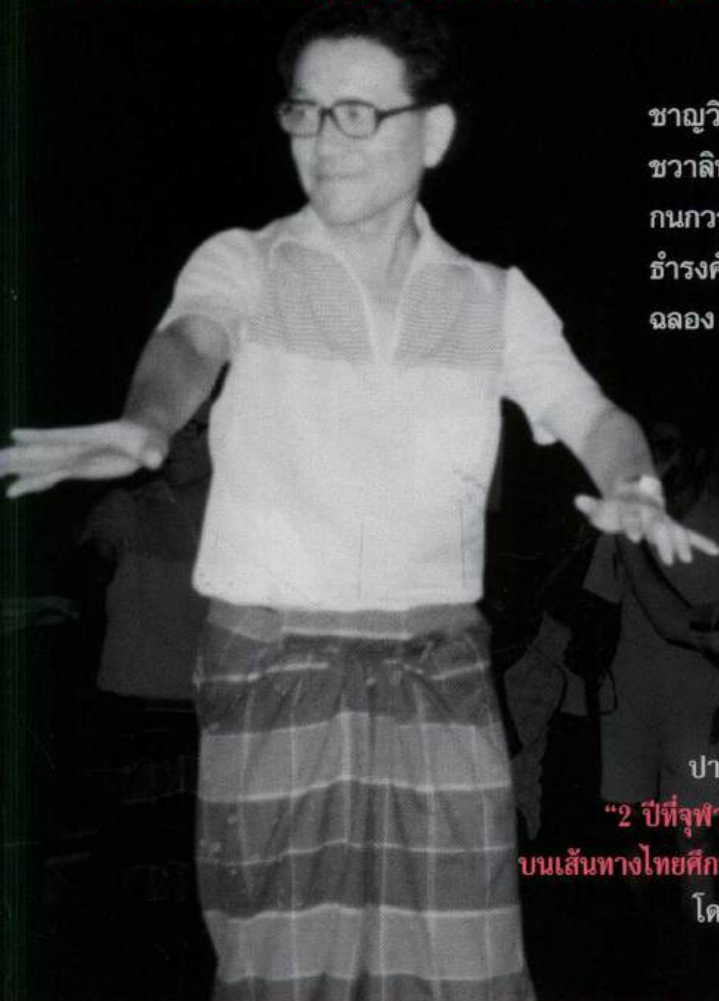

ศาสตราจารย์อิฉิอิ กับกิ่งศตวรรษเส้นทางไทยศึกษา

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
ชวลิน เสวदनันทน์
กนกวรรณ เกตุชัยมาศ
อัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์
ฉลอง สุนทรวาณิชย์

ปาฐกถาเกียรติยศ เรื่อง
“2 ปีที่จุฬาฯ และประสบการณ์
บนเส้นทางไทยศึกษาว่าครึ่งศตวรรษ”
โดย โยะเนะโอะ อิฉิอิ

เอกสารวิชาการทั่วไป โครงการตลาดวิชา มหาวิทยาลัยชาวบ้าน
ฉบับที่ 1/2550/2007

“120 ปีความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น : เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับอุซาคเนย์ (2430-2550)”
120th Anniversary of Japan-Thailand Diplomatic Relations (1887-2007)

ศาสตราจารย์อิมิอิ กับกึ่งศตวรรษบนเส้นทางไทยศึกษา

ดร. ขาญวิทย์ เกษตรศิริ
รศ. จลอง สุนทราวาณิชย์
ดร. ขวาลิน เสวตนันท์
กนกวรรณ เกตุชัยมาศ
ผศ. ชำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์

ดร. ขาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ

© BY NC SA 3.0 Unported License เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike
การคำ และต้องใช้อย่างถูกต้องตามเงื่อนไขที่แสดงไว้บนเว็บไซต์

เอกสารวิชาการทั่วไป โครงการตลาดวิชา มหาวิทยาลัยชาวบ้าน ฉบับที่ 1/2550/2007
ศาสตราจารย์อัมมิอ กับกึ่งศตวรรษบนเส้นทางไทยศึกษา

บรรณาธิการ : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
กองบรรณาธิการ : กิตติ์ รุจิขำนันท์กุล
สุริยาพร โสกันต์
ถอตเทป : ศิริพร บัวพันธุ์ชั้น

พิมพ์ครั้งแรก : พฤศจิกายน 2550
จำนวนพิมพ์ : 1,000 เล่ม
ราคา : 95 บาท

ออกแบบปกและรูปเล่ม : DREAM CATCHER GRAPHIC CO., LTD.
โทร. 0 2455 3932, 0 2455 3995

ISBN : 978-974-623-899-1

จัดพิมพ์โดย

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

The Foundation for The Promotion of Social Science and Humanities Textbooks Project

413/38 ถนนอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

โทร/โทรสาร 0 2433 8713

413/38 Arun-amarin Road, Bangkoknoi, Bangkok 10700

Tel./Fax. 0 2433 8713

<http://www.textbooksproject.com>

สารบัญ

ศาสตราจารย์อิฉิอิ กับทึ่งศตวรรษบนเส้นทางไทยศึกษา 8

รศ. ฉลอง สุนทราวาณิชย์

ดร. ขวาลิน เสวตนันท์

กนกวรรณ เกตุชัยมาศ

ผศ. ชำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์

ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

2 ปีที่จุฬาฯ และประสบการณ์บนเส้นทางไทยศึกษา 93

กว่าครึ่งศตวรรษ

ศ. โยะเนะโอะ อิฉิอิ

คำแถลง

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2509 ด้วยความร่วมมือแรงร่วมใจกันเองเป็นส่วนบุคคลในหมู่ผู้มีความรักในการบริหารการศึกษาจากสถาบันต่างๆ เมื่อเริ่มดำเนินงาน โครงการตำรา มีฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ก่อนที่จะมีฐานะเป็นมูลนิธิ เมื่อต้นปี พ.ศ. 2521 ทั้งนี้โดยได้รับความร่วมมือด้านทุนทรัพย์จากมูลนิธิร็อกกี เฟลเลอร์ เพื่อใช้จ่ายในการดำเนินงานขั้นต้น เป้าหมายเบื้องต้นของมูลนิธิโครงการตำราฯ ก็คือ ส่งเสริมให้มีตำราภาษาไทยที่มีคุณภาพเฉพาะในทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั้งนี้ต่างก็เห็นพ้องต้องกันในระยะนั้นว่า คุณภาพหนังสือตำราไทยระดับอุดมศึกษาแขนงวิชาดังกล่าวยังไม่สูงพอ ถ้าส่งเสริมให้มีหนังสือเช่นนี้เพิ่มขึ้นย่อมมีส่วนช่วยยกระดับมาตรฐานการศึกษาในชั้นมหาวิทยาลัยโดยปริยาย อีกทั้งยังอาจช่วยการสร้างสรรค์ปัญญา ความคิดริเริ่ม และความเข้าใจอันถูกต้องในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองโดยรวม

พร้อมกันนี้ มูลนิธิโครงการตำราฯ ก็มีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะทำหน้าที่เป็นที่ชุมนุมผลงานเขียนของนักวิชาการต่างๆ ทั้งในและนอกสถาบัน เพื่อให้ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพได้เป็นที่รู้จักและเผยแพร่ออกไปโดยทั่วถึงในหมู่ผู้สอน ผู้เรียน และผู้สนใจงานวิชาการ การดำเนินงานของมูลนิธิโครงการตำราฯ มุ่งขยายความเข้าใจและความร่วมมือของบรรดานักวิชาการออกไปในวงกว้างยิ่งขึ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นด้านการกำหนดนโยบายสร้างตำรา การเขียน การแปล และการใช้ตำรานั้นๆ ซึ่งจะเป็นเครื่องส่งเสริมและกระชับความสัมพันธ์อันพึงปรารถนา ตลอดจนความเข้าใจอันดีต่อกันในวงวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

นโยบายพื้นฐานของมูลนิธิโครงการตำราฯ คือ ส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการจัดพิมพ์หนังสือตำราทุกประเภท ทั้งที่เป็นงานแปลโดยตรง งานแปลเรียบเรียง งานถอดความ งานรวบรวม งานแต่งและงานวิจัย ในช่วงแรกๆ เราได้เน้นส่งเสริมงานแปลเป็นหลัก ขณะเดียวกันก็ได้ส่งเสริมให้มีการจัดพิมพ์ตำราประเภทอื่นๆ ด้วย นับแต่ได้ก่อตั้งโครงการตำราฯ มาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยความร่วมมืออย่างดียิ่งของนักวิชาการหลายสถาบัน สามารถส่งเสริม-กลั่นกรอง-ตรวจสอบ และจัดพิมพ์หนังสือตำราภาษาไทยระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพตามเป้าหมาย เจตนารมณ์ และนโยบาย ได้ครบทุกประเภท และมีเนื้อหาครอบคลุมสาขาวิชาต่างๆ ถึง 8 สาขาดังต่อไปนี้คือ (1) สาขาวิชาภูมิศาสตร์ (2) สาขาวิชาประวัติศาสตร์ (3) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ (4) สาขาวิชารัฐศาสตร์ (5) สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (6) สาขาวิชาปรัชญา (7) สาขาวิชาจิตวิทยา (8) สาขาวิชาภาษาและวรรณคดี นอกจากนี้เรายังมีโครงการผลิตตำราสาขาวิชาอื่นๆ เพิ่มขึ้นด้วย เช่น สาขาวิชาศิลปะ ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นดำเนินการ และยังได้ขยายงานให้มีการแต่งตำราเป็น "ชุด" ซึ่งมีเนื้อหาความคาบเกี่ยวระหว่างหลายสาขาวิชา เช่น "ชุดชีวิตและงาน" ของบุคคลที่น่าสนใจ ดังที่ได้จัดพิมพ์เผยแพร่ไปแล้วบางเล่ม

ปัจจุบันมูลนิธิโครงการตำราฯ ยังคงมีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะขยายงานของเราต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง แม้จะประสบอุปสรรคนานัปการ โดยเฉพาะอุปสรรคด้านทุนรอน เพราะกิจการของเราไม่ใช่กิจการแสวงหากำไร หากมุ่งประสงค์ให้นักศึกษาและประชาชนได้มีโอกาสซื้อหาหนังสือตำราฯ ในราคาย่อมเยาพอสมควร

คณะกรรมการทุกสาขาวิชาของมูลนิธิโครงการตำราฯ ยินดีน้อมรับคำแนะนำและคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อ่านทุกท่าน และปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้ท่านผู้อ่านทุกท่านได้เข้ามามีส่วนร่วมในมูลนิธิโครงการตำราฯ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนแนะนำอยู่ต่างๆ ช่วยแต่ง แปล เรียบเรียง หรือรวบรวมตำราสาขาวิชาต่างๆ ให้เรา หรือเข้ามาร่วมบริหารงานร่วมกับเรา

เสน่ห์ จามริก

ประธานคณะกรรมการบริหาร

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

รายนามคณะกรรมการบริหาร มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปี 2550

(ก่อตั้ง พ.ศ. 2509 โดยนายปวย อังภากรณ์ นายเสน่ห์ จามริก ฯลฯ)

นายเสน่ห์	จามริก	ประธาน
นางเพ็ชรี	สุมิตร	รองประธาน
นายเกริกเกียรติ	พิพัฒน์เสรีธรรม	กรรมการ
นายรังสรรค์	ชนะพรพันธุ์	กรรมการ
นายวิทยา	สุจิตธนารักษ์	กรรมการ
นางสาวกุสุมา	สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	กรรมการ
นายธเนศ	อารมณ์สุวรรณ	กรรมการ
นางสาวศรีประภา	เพชรมีศรี	กรรมการ
นายวิระ	สมบูรณ์	กรรมการ
นายประจักษ์	ก้องเกียรติ	กรรมการ
นายพิภพ	อุดร	กรรมการ
นางสาวอุบลรัตน์	ศิริยุวศักดิ์	กรรมการ
นางสาวศุภลักษณ์	เลิศแก้วศรี	กรรมการและเหรัญญิก
นายชาญวิทย์	เกษตรศิริ	กรรมการและเลขานุการ
นายธำรงศักดิ์	เพชรเลิศอนันต์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายทรงยศ	แววหงษ์	กรรมการและผู้จัดการ

อภิปราย ปาฐกถาเกียรติยศ และงานเลี้ยงรับรอง
เพื่อเป็นเกียรติแก่ ศาสตราจารย์ อิมิชิ โยะเนะโอะ
ในโอกาสที่ได้รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2549
วันพุธที่ 11 กรกฎาคม 2550 เวลา 12.30-17.00 น.
ณ อาคารมหาจุฬาลงกรณ์ (ตึกอักษรศาสตร์ 1 เดิม)

- 12.30-13.00 ลงทะเบียน
- 13.00-15.00 (จัดร่วมกับ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์)
การอภิปรายเรื่อง **“ศาสตราจารย์อิมิชิ กับกึ่งศตวรรษบนเส้นทาง
ไทยศึกษา”** เนื่องในโอกาสการเปิดตัวหนังสือเรื่อง กึ่งศตวรรษบน
เส้นทางไทยศึกษา ซึ่งเขียนโดยศาสตราจารย์อิมิชิ โยะเนะโอะ
โดย ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (อดีตอธิการบดี มธ. กรรมการและ
เลขาธิการมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์)
ดร. ขวาลิน เสวตนันท์ (ผู้แปลร่วม)
กนกวรรณ เกตุชัยมาศ (ผู้แปลร่วม)
ผศ. ชำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ (นิสิตปริญญาเอกสาขาประวัติ
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/อาจารย์ประจำม.รังสิต)
รศ. จดลอง สุนทรวาณิชย์ (บรรณาธิการร่วม)
ผศ. สุวิมล รุ่งเจริญ (บรรณาธิการร่วม) ดำเนินการอภิปราย
ณ ห้อง 105 อาคารมหาจุฬาลงกรณ์
(หนังสือ กึ่งศตวรรษบนเส้นทางไทยศึกษา จัดพิมพ์โดย มูลนิธิ
โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยการสนับสนุนของ
มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย)
- 15.00-15.45 พักน้ำชา-กาแฟ (โดยการสนับสนุนของมูลนิธิโครงการตำราสังคม
ศาสตร์และมนุษยศาสตร์)
- 15.45-17.00 ปาฐกถาเกียรติยศ เรื่อง **“2 ปีที่จุฬาฯ และประสบการณ์บนเส้น
ทางไทยศึกษากว่าครึ่งศตวรรษ”** (เป็นภาษาไทย)
โดย ศ. อิมิชิ โยะเนะโอะ
ณ ห้อง 105 อาคารมหาจุฬาลงกรณ์
- 18.00-19.30 งานเลี้ยงรับรองเพื่อเป็นเกียรติแก่ศาสตราจารย์อิมิชิ (เฉพาะผู้ได้
รับเชิญเท่านั้น) ณ ห้องโถงกลาง อาคารมหาจุฬาลงกรณ์

ศาสตราจารย์อิมิอิ กับกึ่งศตวรรษบนเส้นทางไทยศึกษา

รศ. นลอง สุนทรวาณิชย์
ดร. ขวาลิน เพ็ชรมันน์
กนกวรรณ เกตุชัยมาศ
ผศ. ขำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์
ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

**พิธีกร (อาจารย์กนกวรรณ เลาบุรณะกิจ คณะกิริ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) :**

ได้เวลาอันสมควรแล้วดิฉันขออนุญาตเริ่มงาน ก่อนอื่นขอกล่าวถึงกำหนดการคร่าวๆ คือ วันนี้ เนื่องในโอกาสที่ท่านศาสตราจารย์อิมิอิ โยะเนะโอะได้รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2549 ทางคณะอักษรศาสตร์ร่วมกับมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้จัดการอภิปรายและปาฐกถาเกียรติยศเพื่อเป็นเกียรติแก่อาจารย์ในวันนี้

โดยงานจะแบ่งเป็น 2 ช่วง คือช่วงแรก 13.00-15.00 น. เป็นการอภิปรายเรื่อง ศาสตราจารย์อิมิอิกับกึ่งศตวรรษบนเส้นทางไทยศึกษา เนื่องในโอกาสการเปิดตัวหนังสือ “กึ่งศตวรรษบนเส้นทางไทยศึกษา” ซึ่งเขียนโดยท่านศาสตราจารย์ ช่วงที่สองตั้งแต่เวลา 15.45-17.00 น. เป็นปาฐกถาเกียรติยศ โดยศาสตราจารย์อิมิอิ โยะเนะโอะ เป็นภาษาไทย ขออนุญาตพูดกำหนดการเป็นภาษาญี่ปุ่นเล็กน้อย เพราะได้ข่าวว่ามีท่านผู้มีเกียรติเป็นชาวญี่ปุ่นมาด้วย ไม่ทราบมีจริงรึเปล่า (พูดเป็นภาษาญี่ปุ่น)

ขอเชิญท่านอาจารย์สุวิมล ดำเนินรายการอภิปราย และขอเชิญท่านผู้ร่วมอภิปรายขึ้นเวทีค่ะ

ผู้ดำเนินรายการ (อาจารย์สุวิมล รุ่งเจริญ) :

สวัสดีท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน กราบสวัสดีท่านอาจารย์อิมิอิกะ มุลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์และคณะอักษรศาสตร์ รุสีกยินดีและเป็นเกียรติเป็นอย่างยิ่งที่ได้จัดรายการพิเศษเนื่องในโอกาสที่ศาสตราจารย์อิมิ ได้รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งพิธีจะมีในพรุ่งนี้ และในโอกาสเดียวกันก็เป็นการเปิดตัวหนังสือแปลของศาสตราจารย์อิมิ โยะเนโอะ “กึ่งศตวรรษบนเส้นทางไทยศึกษา” ซึ่งแปลโดยผู้แปล 2 ท่าน หนังสือดังกล่าวได้รับการสนับสนุนการแปลและการพิมพ์จากมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้า ประเทศไทย

โอกาสแรก ดิฉันขอแนะนำท่านผู้ร่วมการอภิปรายทั้งหมด 5 ท่าน เพิ่งสังเกตเห็นเดี๋ยวนี้ว่าที่นั่งมีการแยกเพศเรียบร้อยเลย เป็นฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย ผู้อภิปรายท่านแรก รองศาสตราจารย์ฉลอง สุนทรวาณิชย์ อาจารย์เป็นหัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งจะมาอภิปรายในฐานะที่อาจารย์เป็นบรรณาธิการแปลหนังสือเล่มนี้ และตามมาด้วยผู้อภิปรายท่านต่อไป ซึ่งเป็นผู้แปลหนังสือ

ท่านแรกก็คืออาจารย์ ดร. ชวลิน เศวตนันท์ เคยเป็นอาจารย์อยู่ที่คณะอักษรศาสตร์ จวบการศึกษาศาสตราจารย์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จบปริญญาโทและปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยเกียวโต ปัจจุบันอาจารย์ทำงานอยู่ที่ International Research Center for Japanese Study ที่เกียวโต

ส่วนอีกท่านหนึ่งผู้แปลร่วมได้แก่ คุณกนกวรรณ เกตุชัยมาศ คุณกนกวรรณเป็นนักเรียนทุนรัฐบาลไทย ซึ่งเรียนระดับปริญญาตรี โท เอกที่ญี่ปุ่น โดยจบการศึกษาศาสตราจารย์ทางด้านกฎหมายที่มหาวิทยาลัยเกียวโต และจบปริญญาโทและเอกที่มหาวิทยาลัยโตเกียว ปัจจุบันคุณกนกวรรณก็ประจำอยู่ที่กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศของไทย

ท่านที่สี่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยรังสิต และเป็นนิสิตปริญญาเอกของภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ ส่วนท่านสุดท้าย อาจารย์ ดร. ชานูวิทย์ เกษตรศิริ เลขาธิการมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ

มนุษยศาสตร์

โอกาสแรกก็ขอเริ่มต้นด้วยการเรียนเชิญอาจารย์ฉลอง อาจารย์ฉลองจะกล่าวถึงประวัติของอาจารย์อิมิอิและความเป็นมาของการแปลหนังสือเรื่องนี้อย่างย่อๆ อาจารย์ฉลองคงจะมีเวลาประมาณ 30-40 นาที ซึ่งอาจารย์จะมีภาพประกอบน่าสนใจทีเดียว ขอเชิญอาจารย์

อาจารย์ฉลอง สุนทรวาณิชย์ :

สวัสดีครับท่านผู้มีเกียรติ ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างมากที่ได้มีโอกาสขึ้นมาเป็นผู้อภิปรายในบ่ายวันนี้เพื่อเป็นเกียรติแก่ท่านอาจารย์อิมิอิ ผมได้อ่านงานของท่านตั้งแต่เมื่อ 30 ปีที่แล้ว แต่ก็ไม่เคยมีโอกาสได้พบอาจารย์ จนกระทั่งพบอาจารย์ครั้งแรกเมื่อ 2 ปีที่แล้ว หลังจากที่เราได้เริ่มโครงการแปลหนังสือของอาจารย์ กิ่งศตวรรษบนเส้นทางไทยศึกษา เพราะฉะนั้นวันนี้ผมก็จะพูดถึงความเป็นมาของการแปลหนังสือเล่มนี้ รวมไปถึงถึงประวัติของอาจารย์ ทั้งช่วงที่อยู่ในจุฬาฯ และประวัติการทำงานหลังจากนั้น

ภาพแรก จะเป็นภาพคณะอักษรศาสตร์อย่างทีหลายต่อหลายท่านก็คงจะทราบกันแล้ว อาจารย์เคยใช้ชีวิตเป็นนิสิตอยู่ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ เป็นเวลาประมาณ 2 ปี ในปี พ.ศ. 2500-2501 นี่เป็นเหตุผลอันหนึ่งซึ่งเราสนใจที่

จะจัดการอภิปรายที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นที่
อาจารย์เคยใช้ชีวิตอยู่ และเข้าใจว่า
อาจารย์คงมีความสุขพอสมควรใน
ช่วง 2 ปีนั้น แม้ว่าอาจารย์มีงาน
อื่นๆ อยู่ในช่วงนั้นด้วย

นี่เป็นภาพถ่ายล่าสุด เมื่อ
ตอนอาจารย์มากรุงเทพฯ เมื่อ 2
เดือนที่แล้วกับอธิการบดีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์
ดร. คุณหญิงสุชาติา กิระนันท์
ในคราวนั้น อาจารย์มาประชุมที่กรุง
เทพฯ แล้วก็ติดต่อมาที่อธิการบดีว่า

อยากจะมาขอคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วยตนเอง หลังจากที่ได้รับ
ข่าวว่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้มีมติอนุมัติปริญญาบัตรดุษฎีบัณฑิตให้กับ
อาจารย์ เป็นภาพถ่ายที่โรงแรมสุโขทัยเมื่อไปรับประทานอาหาร ที่อธิการบดี
เป็นเจ้าของภาพ

ผมเรียนอย่างนี้ คือปี ค.ศ. 2003 เมื่อ 4 ปีที่แล้ว ผมมีโอกาสไปญี่ปุ่น
แล้วพบกับเพื่อนญี่ปุ่นที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่นั่น เขาก็พูดถึงหนังสือ
2 เล่มที่น่าสนใจขึ้นมา

เล่มหนึ่ง คือหนังสือซึ่งว่าด้วยเรื่องไก่กับคน
หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือซึ่งเจ้าชายอะกิฮิโนะ โนะ
มียะ เป็นหัวหน้าทีมวิจัยในการศึกษาความสัมพันธ์
ระหว่างไก่กับคน ด้วยคำถามพื้นฐานที่สุดซึ่งผม
ได้ฟังแล้วผมสนใจมากก็คือว่า ไก่ดูเหมือนจะเป็น
สัตว์อย่างเดียวที่มีความสัมพันธ์กับมนุษย์มากที่สุด
เพราะเป็นทั้งเกม เป็นทั้งอาหาร มีบทบาทในพิธีกรรม
ต่างๆ เกือบจะทุกอย่าง ไกล่ชิดกับมนุษย์มากที่สุด
มากกว่าสัตว์อื่นๆ และทางทีมวิจัยของเจ้าชายต้องการรู้ถึงการแปรสภาพ
จากไก่ป่าเป็นไก่บ้าน และการมีบทบาทกับมนุษย์เป็นได้อย่างไร รวมทั้ง

จุดเริ่มต้นของการแปรจากโกป่าเป็นโกบ้าน มันอยู่ที่ไหน มันเกิดขึ้นเมื่อไร ผมฟังแล้วผมก็สนใจ ผมก็อยากรู้ อยากอ่าน

อีกเล่มหนึ่งที่เพื่อนนักวิชาการญี่ปุ่นแนะนำให้รู้จักก็คือ หนังสือซึ่งพูดถึงอดีตชีวิตประวัติของอาจารย์อิมิอิ เพื่อนซึ่งเป็นศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยที่ญี่ปุ่น หลายคนพูดถึงหนังสือเล่มนี้ด้วยความชื่นชมว่า เขาได้รู้อะไรบางอย่างที่ไม่เคยรู้มาก่อน และไม่คิดว่าเป็นสิ่งซึ่งเป็นประสบการณ์ของอาจารย์อิมิอิ ด้วยความอยากรู้ในนั้นว่าอะไร โดยที่ผมไม่รู้ภาษาญี่ปุ่นเลย เพราะฉะนั้นก็ต้องแสวงหาทางว่าจะทำยังไงถึงจะได้รู้เรื่อง จนท้ายที่สุดก็ได้เกลี้ยกล่อมนักวิชาการไทย ที่ศึกษาจากญี่ปุ่น หรือมีความรู้ภาษาญี่ปุ่นดี ทั้งหมด 3 ท่าน หลอกหลวงสารพัดวิธีเพื่อให้แปลหนังสือ 2 เล่มนี้เป็นภาษาไทย เพื่อส่วนตัวจริงๆ คืออยากรู้ว่าในนั้นว่าอะไรบ้าง จนในท้ายสุด หนังสือไก้กับคน ก็กลายมาเป็นหนังสือเล่มนี้ ซึ่งแปลโดยอาจารย์ ดร. ชมนาด คีตีสาร สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา

วิทยาลัย อาจารย์ ดร. ชมนาด ก็แปลหนังสือเล่มนี้ออกมา และโดยที่ไม่ได้ตั้งใจหนังสือเล่มนี้ก็เสร็จเมื่อต้นปีนี้ ซึ่งครบรอบ 120 ปีของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นพอดี และตีพิมพ์ออกมาเมื่อเดือนมีนาคม ต้นปีนี้เอง โดยบริษัทอมรินทร์ฯ เข้าใจว่ามีวางขายอยู่

อีกเล่มหนึ่งก็คือเล่มที่เห็นวางจำหน่ายวันนี้ เป็นครั้งแรก ก็หลอกหลวงล่อลวงอาจารย์สาว 2 ท่าน ให้ช่วยแปลเป็นภาษาไทยออกมา โดยที่ผมกับอาจารย์สุวิมล 2 คนก็ช่วยกันตรวจสอบ แต่ ณ วันนั้นอาจจะด้วยความเร่งรีบ ด้วยความประมาท ด้วยความเชื่อมั่นในตนเองที่มากเกินไป ก็อาจจะมึนอะไรบางอย่าง

อย่างที่ผิดพลาด ซึ่งในตอนท้ายผมจะชี้ให้เห็นว่าความผิดพลาดทั้งหมดเป็นของผมนคนเดียว และหนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์โดยมูลนิธิโครงการตำราฯ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย เป็นผู้สนับสนุนการพิมพ์

อันนี้เป็นภาพของอาจารย์อิมอิกับผู้แปลทั้งสอง อย่างที่เห็นตัวจริงอยู่ข้างหน้า ช่างเหมือนญี่ปุ่นอย่างมาก บางทีอย่างคุณณกวรรณดูไม่ออกว่าเป็นคนไทย เพราะคุณณกวรรณใช้ชีวิตอยู่ที่ญี่ปุ่นมาตั้งแต่เด็ก ภาพนี้ถ่ายเมื่อตอนมหาวิทยาลัยเกียวโตมาจัดซิมโปเซียมที่กรุงเทพฯ เมื่อปี ค.ศ. 2005 และท่านอาจารย์อิมอิก็เป็นคีย์โน้ตท่านหนึ่ง

ประวัติของอาจารย์อิมอิ หลายท่านทักว่าเมื่อเริ่มพลิกหนังสือของอาจารย์ อันนี้เป็นเครื่องหมาย เป็นโลโก้ เป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยวะเซดะ สิ่งที่น่าสนใจในชีวิตของอาจารย์คือว่า ในวัยเด็ก อาจารย์ชอบเรื่องพวกวิทย์ เพราะฉะนั้น อาจารย์เรียนมัธยมปลายของมหาวิทยาลัยวะเซดะ เข้าใจว่าเมื่อก่อนพวกมหาวิทยาลัยก็จะเปิดโรงเรียนมัธยมของตัวเองขึ้นมา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยเอกชน เพราะฉะนั้นอย่างวะเซดะก็จะมีโรงเรียนของวะเซดะโดยตรง

ท่านอาจารย์อิมิอิ ด้วยความอยากที่จะเรียนสิ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับวิทยุ เรื่องของการสื่อสาร อาจารย์ก็เข้าเรียนมัธยมปลายอะซะฮะเพื่อที่จะเตรียมสอบเข้าคณะวิศวกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยวะเซดะ โดยที่ผมไม่แน่ใจว่าท่านอาจารย์คิดผิดหรือคิดถูก ที่สนใจในเรื่องของวิศวะ เรื่องของไฟฟ้า

แต่อาจารย์ก็มาค้นพบในเวลาไม่นานต่อมาว่า แม้ว่าอาจารย์จะเก่งในเรื่องของวิทยุ แต่อาจารย์มีความสนใจหรือมีความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ต่ำมาก และอาจารย์ก็พบว่าอาจารย์คงไปไม่ไหว อาจารย์ก็ตัดสินใจเปลี่ยนฟิลด์

นี่เป็นภาพของมหาวิทยาลัยวะเซดะตอนเริ่มก่อตั้งใหม่ๆ เมื่อร้อยกว่าปีที่แล้ว เป็นห้องทุ่ง เป็นอาคารเล็กๆ อันนี้เป็นผู้สถาปนามหาวิทยาลัยวะเซดะ เป็นอนุสาวรีย์ซึ่งอยู่ในมหาวิทยาลัยของวะเซดะ

อันนี้เป็นภาพแคมปัสของมหาวิทยาลัยวะเซดะในกรุงโตเกียว ถ้าหากว่าอาจารย์อิมิอิไม่เปลี่ยนทิศทางทางด้านวิชาการ ทุกวันนี้ อาจารย์อาจจะทำงานอยู่ใน lab ของทางด้านวิศวกรรมไฟฟ้าของวะเซดะ

อาจารย์อาจจะปรากฏตัวอยู่ตรงนี้เป็น Sensei ใหญ่ที่จะคุม lab นั้น หรือไม่อาจารย์อาจจะไปเปิดร้านขายเครื่องไฟฟ้าเล็กๆ อยู่แถวกรุงโตเกียว หรืออาจจะมาเปิดร้านซ่อมวิทยุอยู่แถวบ้านหม้ออะไรอย่างนี้

จะเรียกว่าโชคดีของไทยศึกษา หรืออะไรก็แล้วแต่ อาจารย์รู้ตัวเองก่อน แล้วอาจารย์ก็เปลี่ยน

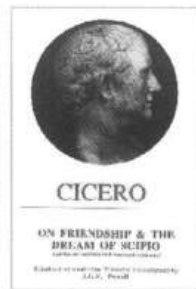
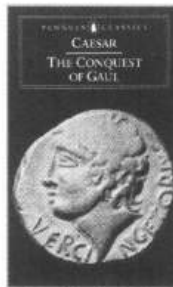
ใจ ตอนสอบเข้า
เรียนมหาวิทยาลัย
อาจารย์ก็สอบเข้า
เรียนคณะอักษร
ศาสตร์ของมหา
วิทยาลัยวะเซตะ
แต่ดูเหมือนอาจารย์
คิดผิดอีกนั่นแหละ
เพราะอาจารย์ไป
เข้าคณะอักษร
ศาสตร์ที่วะเซตะ

อาจารย์ให้เวลาเรียนอยู่ 4 ปีในภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาวรรณคดี
ต่างประเทศ คือของตะวันตก แล้วอาจารย์ก็ตามเรียนทั้งอังกฤษ ฝรั่งเศส
เยอรมัน แต่จริงๆ อาจารย์เกือบจะไม่ได้เข้าสอบ หรือไม่ได้เข้าเรียนจริงๆ
ในวิชาที่อาจารย์ไม่สนใจ

สมัยที่อาจารย์อยู่วะเซตะ
อาจารย์ต้องเรียนวรรณคดีคลาสสิก
ที่สำคัญๆ อย่างเช่น ของซีซาร์
The Conquest of Gaul แต่เข้าใจ
ว่าอันนี้เรียนเป็นภาษาฝรั่งเศส
เรียน Cicero เรื่องของ On
Friendship ซึ่งเป็นวรรณคดี
คลาสสิกของตะวันตกทั้งสิ้น เรียนของ Descartes
เรื่อง Discours de la methode เรียนบทกวีของ
Ovidius เข้าใจว่าเรียนเป็นภาษาละตินนะครับเล่มนั้น
อย่างที่กล่าวในตอนต้นชีวิตของอาจารย์ซึ่งเดี๋ยวลักครู
อาจารย์ชาลีน (เศวตนันท์) คุณนกนกวรรณ (เกตุ
ชัยมาศ) อาจะพูดถึง

ชีวิตของอาจารย์อิมิเป็นชีวิตของการตามล่า

หาความฝัน การตามล่าหาสิ่งที่อาจารย์สนใจ อะไรที่อาจารย์ไม่สนใจอาจารย์ก็จะไม่สนใจมัน จึงไม่แปลกใจที่อาจารย์เรียนที่วะเซดะ 4 ปี อาจารย์ไม่จบ เพราะฉะนั้น คนซึ่งไม่ประสบความสำเร็จทางการเรียนในมหาวิทยาลัยก็ดูอาจารย์เป็นตัวอย่าง เพราะในระหว่าง 4 ปีที่ชาววะเซดะ อาจารย์จะใช้ชีวิตส่วนหนึ่งของอาจารย์ที่สถาบันเทคโนโลยีโตเกียว Tokyo Institute of Technology ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยอย่างที่เราทราบ คงเรียนแบบ MIT อะไรแบบนี้คือเน้นทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี แต่อาจารย์ไม่ได้ไปที่นั่นเพื่อเรียนวิศวะ หรือว่าแอบนั่งฟัง lecture ทางด้านวิศวะ

อาจารย์ไปพบอาจารย์ซึ่งเข้าใจว่าเป็นครูที่อาจารย์ทุกวันนี้ก็ยังเคารพนับถืออยู่ อาจารย์โคะบะยะชิ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่สอนเรื่องของภาษาศาสตร์ คืออาจารย์พบว่าที่วะเซดะไม่มีด้านภาษาศาสตร์ซึ่งเป็นสิ่งที่อาจารย์สนใจ ก็เลยไปพบกับอาจารย์โคะบะยะชิ แล้วอาจารย์โคะบะยะชิเลยชวนไปนั่งฟังอาจารย์โคะบะยะชิสอนที่ Tokyo Institute of Technology

นี่เป็นภาพของ Tokyo Institute of Technology ตอนนั้น เข้าใจว่าสมัยนั้นคงไม่มีตึกแบบนี้ ตอนที่อาจารย์อิมิอิไป นี่คือภาพของอาจารย์

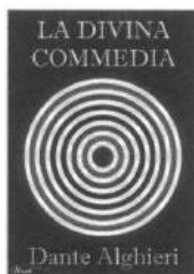

โคะยะยะฉะ ซึ่งเข้าใจว่าเป็นบรมครู
ที่สอนเรื่องของภาษาศาสตร์ให้กับ
อาจารย์อิฉิอิในตอน ถ้าใครอ่าน
หนังสือแปลภาษาไทยแล้ว ก็จะพบ
ว่าอาจารย์มีพื้นที่สำหรับการเล่าเรื่อง
ราวของอาจารย์โคะยะยะฉะมากที่

เดียว ซึ่งก็สะท้อนให้เห็นความผูกพันระหว่างอาจารย์กับอาจารย์โคะยะยะฉะ
นี่เป็นภาพที่ถ่ายตอนหลัง ผมไม่ทราบว่าย้ายปีไหน แต่เป็นภาพที่เมื่ออาจารย์
โคะยะยะฉะป่วย แล้วก็หลังการผ่าตัด อาจารย์อิฉิอิก็ไปเยี่ยมท่านอาจารย์
โคะยะยะฉะ

ภาพนี้เป็นภาพซึ่งไม่มีในหนังสือฉบับภาษา
ญี่ปุ่น ภาพนี้เป็นภาพที่อาจารย์อิฉิอิได้กรุณาส่งมา
ให้สำหรับตีพิมพ์ในเล่มภาษาไทย นี่คือนั่งหนังสือเรียนที่
อาจารย์เรียนกับอาจารย์โคะยะยะฉะ เรียนของ Dante

เพราะอาจารย์โคะยะยะฉะ
เป็นอัจฉริยะทางด้านภาษา
ของทางด้านตะวันตกที่จะ
เป็นคนการสอนหลายต่อหลายภาษาให้กับอาจารย์
อิฉิอิ

นี่คือคนสำคัญมากๆ คือ Ferdinand de
Saussure ซึ่งเหมือนกับ idol ของอาจารย์อิฉิอิ

ในหนังสือประวัติของอาจารย์ก็พูดถึง Saussure เพราะว่าอาจารย์โคะบะยะนิ เป็นนักวิชาการภาษาศาสตร์ของญี่ปุ่น เข้าใจว่าอาจจะเป็นคนแรกที่แปลหนังสือของ Saussure ออกมาเป็นภาษาญี่ปุ่นที่ใช้เรียนกันในมหาวิทยาลัยญี่ปุ่น

นี่เป็นภาพปกหนังสือเล่มหนึ่งของ Saussure แต่เล่มที่อาจารย์อิมิอิพูดถึงอย่างมากในหนังสือเล่มนี้จะเป็นอีกเล่มหนึ่ง เพอญเล่มนั้นไม่มีที่जूषา

อาจารย์อิมิอิเรียนที่วะเซตะ 4 ปี ไม่จบ ไม่ได้ปริญญา ก็เป็นคนล่องลอย แต่จริงๆ ไม่ได้ล่องลอย เพราะว่าในระหว่างที่เรียนปีสุดท้ายที่วะเซตะ มีอาจารย์ท่านหนึ่งแนะนำมาให้มาเรียนภาษาไทย อาจารย์เขียนเรื่องคนนี้ไว้ในหนังสือ อาจารย์ก็เลยตัดสินใจทั้งวะเซตะ หลังจากที่เรียนมา 4 ปี แล้วก็มาไปสอบเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยโตเกียวภาษาต่างประเทศ ในตอนนั้นยังชื่อว่า Tokyo University for Foreign Language หรือ of Foreign Languages อะไรแบบนี้ แต่ว่าตอนนี้เปลี่ยนชื่อเป็น Tokyo University of Foreign Studies อาจารย์ไปเรียนอยู่ที่ campus เก่าของโตเกียวไกโด มหาวิทยาลัยนี้ซึ่งอยู่ใกล้ๆ กับมหาวิทยาลัยโตเกียว อยู่ใกล้ๆ กับอุเอโนะพาร์ค ผมเข้าใจอย่างนั้น

นี่เป็น campus ใหม่ของมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ ตอนนี้ ผมได้ไปเยี่ยมเมื่อ 4-5 ปีที่แล้ว และก็ในช่วงที่การเมืองของญี่ปุ่นเริ่มตกต่ำ เงินสนับสนุนมหาวิทยาลัยเริ่มตกต่ำ เพราะฉะนั้นเงินวิจัยที่มหาวิทยาลัยให้กับอาจารย์แต่ละคนที่มหาวิทยาลัยที่จะได้กันคนละล้านเยน ผมจำไม่ได้ โตนมมหาวิทยาลัยซักไปคนละ 10-20% เพื่อเอาไปปลูก

ต้นไม้ รดน้ำต้นไม้ที่มหาวิทยาลัย
ลัยแห่งนี้

นี่เป็น campus ของมหา
วิทยาลัยโตเกียวโกได โตเกียว
ภาษาต่างประเทศ ซึ่งมีภาค
วิชาภาษาไทย สิ่งที่น่าสนใจก็
คือ มหาวิทยาลัยแห่งนี้ตั้งแต่ปี
ค.ศ. 1950 กว่าๆ มีสอนภาษา
ไทย ท่านอาจารย์อิชิอิย้ายจาก

วะเซดะไปที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้เพื่อเรียนภาษาไทยอย่างเดียวกับอาจารย์
ท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นอาจารย์ญี่ปุ่นอีกคนหนึ่งที่อาจารย์อิชิอิให้ความเคารพมาก
คือ ท่านอาจารย์มะทซึยะมะ อาจารย์มะทซึยะมะเป็นอาจารย์สอนภาษาไทย
ให้กับอาจารย์อิชิอิ เข้าใจว่าเป็นครูภาษาไทยท่านแรกของอาจารย์อิชิอิที่
มหาวิทยาลัยโตเกียวโกได

เข้าใจว่าภาพนี้ ผมไม่แน่ใจว่าถ่าย
หน้าร้อนรีเปล่า เพราะใส่ชุดคาดะ แต่เห็น
อาจารย์ใส่โค้ท หลังจากที่เราเรียนไป 3-4 ปี
ยังไม่จบจากโตเกียวโกได อยู่ดีๆ วันหนึ่ง
ก็มีเพื่อนมาบอกว่า ถ้าอยากไปเรียนภาษา
ไทยที่เมืองไทย ก็ไปสอบเป็นเสมียนที่
กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อจะได้มี
โอกาสได้ทุนจากกระทรวงการต่างประเทศ
ส่งมาเรียนภาษาไทยที่จุฬาฯ โดยตรง
อาจารย์ก็ไปสอบเป็นเสมียนของกระทรวง
การต่างประเทศ

นี่เป็นภาพตึกของกระทรวงต่าง
ประเทศ ผมไม่แน่ใจว่าสมัยนั้นยังเป็นตึก
นี้รีเปล่า แต่นี้เป็นภาพซึ่งผมดึงมาจาก
อินเทอร์เน็ต ส่วนใหญ่อาจารย์อิชิอิทำ

หน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ประสานงาน เวลานั้นนายกา พม่าไป นายกา ไทยไป หรือรองนายกา ไทยไป ท่านอาจารย์อິณิฉิเป็นคนทำหน้าที่รับรอง รวมทั้งประสานงาน เพราะว่าตอนนั้นท่านก็พอรู้ภาษาไทยจากโตเกียวไปได้มา 3-4 ปีแล้ว

หลังจากอาจารย์อິณิฉิทำงานได้ 2 ปี อาจารย์ก็ได้ทุนมาเรียนที่คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นทุนของกระทรวงการต่างประเทศ นี่เป็นภาพถ่ายที่อาจารย์ถ่ายเองด้วยกล้อง Nikon ผมจำไม่ได้ว่าเป็นรุ่นอะไรบนเครื่องบิน KLM ที่อาจารย์บินจากสนามบินฮานอยมา ก่อนที่จะถึงกรุงเทพฯ

ทุกวันนี้ ถ้าใครนั่งเครื่องบินมาจากอุบลฯ ก็ยังพออาจเห็นภาพแบบนี้เมื่อ 50 ปีที่แล้ว เข้าใจว่าจะเป็นแถวใกล้ๆ รังสิต ตอนเครื่องบินจะลง อาจารย์บรรยายได้เห็นภาพพจน์ ซึ่งเดี๋ยวอาจารย์ชาวลิน หรืออาจารย์กนกวรรณ ก็อาจจะพูดถึง อาจารย์เห็นควายเต็มไปหมดอยู่ในทุ่งนา ซึ่งทุกวันนี้คงไม่มีให้ใครได้เห็น

นี่เป็นภาพบ้านที่อาจารย์พักเมื่อมาถึงกรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2500 น่าเสียดายที่บุคคลผู้มีเกียรติท่านหนึ่ง ซึ่งทางเราได้กราบเรียนเชิญไป และ

หวังว่าท่านอาจจะมาในวันนี้ได้ แต่เผอิญท่านอายุมากและป่วยก็เลยมาไม่ได้ บ้านนี้คือบ้านสามเสน ของตระกูลสามเสน อยู่แถวถนนนครชัยศรี ใกล้ๆ กับพระที่นั่งอนันตสมาคม ห้องพักของอาจารย์เข้าใจว่าจะอยู่ชั้น 2 ที่ใดที่หนึ่งตรงนี้ ผมไม่แน่ใจว่าบ้านหลังนี้ยังอยู่รึเปล่า อาจารย์ได้กลับไปเยี่ยมรีเปลา

ไม่น่าเชื่อว่า 50 กว่าปีผ่านไป ใบหน้าอาจารย์ไม่ได้เปลี่ยนเลย นี่คือใบหน้าของอาจารย์ ถ่ายที่บ้านพักในห้องเช่าที่บ้านสามเสน ความเป็นนักวิชาการเห็นได้จากด้านหลังของอาจารย์ซึ่งเต็มไปด้วยหนังสือ เข้าใจว่าตอนนี้อาจารย์อาจจะไปเดินสนามหลวงแล้ว เพื่อที่จะซื้อหนังสือเก่าจากสนามหลวง

ครูสอนภาษาไทยที่สำคัญท่านหนึ่งของอาจารย์คืออิมอิที่เมืองไทยคือ คุณหญิงชนิษฐา วิเชียร

เจริญ แม่ชีคุณหญิงชนิษฐา วิเชียรเจริญ ซึ่งเป็นภรรยาของ ดร. อดุล วิเชียรเจริญ แม่ชีคุณหญิงถึงแก่กรรมไปเมื่อ 2-3 ปีก่อน ผมเข้าใจว่าอย่างนั้นน่าจะเสียชีวิต ถ้าหากว่าท่านยังมีชีวิตอยู่ท่านคงจะปลื้มลูกศิษย์ท่าน ณ วันนั้นทางเราได้พยายามที่จะเรียนเชิญอาจารย์อดุลมาร่วมงานนี้ อย่างที่เรียนให้ทราบ ท่านเพิ่งผ่าตัดก็เลยมาร่วมด้วยไม่ได้

การเริ่มต้นสอนภาษาไทย ถ้าพูดโดยภาษาสมัยใหม่คือ รื้อความรู้ภาษาไทยของอาจารย์อิมิอิทั้งหมดที่เรียนมาจากญี่ปุ่นโยนทิ้งไป และอาจารย์แม่ชีคุณหญิงชนิษฐาก็เริ่มสอนอาจารย์อิมิอิใหม่ตั้งแต่ ก.ไก่ ข.ไข่ ถ้าจำได้ตอนเด็กๆ จะมีโปสเตอร์ ก.ไก่ ข.ไข่ แผ่นใหญ่ๆ อาจารย์อิมิอิหลังจากที่เรียนภาษาไทยที่มหาวิทยาลัยโตเกียวภาษาต่างประเทศมาได้ 3-4 ปี อาจารย์ชนิษฐาบอกให้ลืมนะ และเริ่มต้นโดยการสอน ก.ไก่ ข.ไข่ จนถึง ฮ.นกยูง และผมก็เข้าใจว่าตรงนั้นเป็นส่วนหนึ่งของพื้นฐานภาษาไทยที่ดีเลิศของอาจารย์อิมิอิมาจนถึงทุกวันนี้ เสียหายที่ท่านถึงแก่กรรมไปก่อน

นี่เป็นภาพของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อ 50 ปีที่แล้ว ผมคิดว่านี่เป็นภาพที่ถูกต้องเพราะนำมาจากหนังสือรุ่น หนังสืออนุสรณ์ของนิสิตอักษรศาสตร์ในปี พ.ศ. 2500 นี่เป็นภาพบริเวณมหาวิทยาลัย ตรงนี้คือ

ตึกจักรพงษ์ นี่คือบริเวณคณะวิศวกรรมศาสตร์ ตึกอักษรศาสตร์ เมื่อก่อนจะมีแต่ตึกนี้ ตึกที่อยู่ด้านโน้นยังไม่สร้าง จะสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2501 หรือ 2502 ประมาณนั้น
นี่เป็นหอประชุมที่อาจารย์อิฉิอิจะขึ้นรับพระราชทานปริญญาในวันพุ่มนี้ ตอนบ่าย ตรงนี้ก็จะ เป็นบริเวณอาคารบรมราชกุมารี ที่เป็นห้องเรียนของ

นิสิตอักษรศาสตร์ปัจจุบัน อันนี้เป็นภาพที่มาจากหนังสือของอาจารย์เอง เข้าใจว่าเป็นภาพที่อาจารย์ถ่ายตั้งแต่ตอนนั้น

นี้เป็นภาพนิสิตที่สมัยนั้น ฝ้ายยังถูก กระโปรงยาว และก็เสื้อก็ไม่รัด ตรงนี้บางทีเปลือย อาจจะมีการทำนาได้ บริเวณลานตึก เรา กำลังอยู่ทางด้านนี้ ห้องนี้จะอยู่ทางด้านนี้ นี่ก็จะเป็นตึกอักษรศาสตร์ อีกมุมหนึ่ง

คณะอักษรศาสตร์ปี พ.ศ. 2500 เมื่อท่านอาจารย์อิฉิอิเป็น นิสิตอยู่ คณะบดีคือท่านอาจารย์รอง ศยามานนท์ เข้าใจว่าคงไม่มีใครที่จะ break record ของท่านได้ เพราะ

ตอนนี้วาระเป็นคนปี 4 ปี ทุกวันนี้เป็นได้ 2 ครั้ง อย่างมากที่สุด 8 ปี แต่ท่านอาจารย์รองเป็นคนปีคณะอักษรศาสตร์ตั้งแต่ปี 2491 จนถึง 2514 ประมาณ 24-25 ปี เป็นคนปีคณะอักษรศาสตร์ที่ยาวนานมาก คนอักษรศาสตร์จำนวนมากก็จะเรียนอักษรในช่วงที่อาจารย์รองเป็นคนปี และอาจารย์เป็นหัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์ด้วย

นี่คือ ท่านอาจารย์ ม.ล. จิรายุ (นพวงศ์) ท่านเกษียณในตำแหน่งคนปีของคณะอักษรศาสตร์เหมือนกัน ท่านสอนภาษาบาลี ซึ่งอาจารย์อิลิก็ได้มีโอกาสเป็นลูกศิษย์ของท่านอาจารย์จิรายุ สมัยนั้นท่านหน้าตายังหนุ่มแน่น

นี่เป็นอาจารย์ ม.ล. สุนนชาติ (สวัสดิกุล) สอนประวัติศาสตร์ ภาพพวกนี้ทั้งหมดมาจากหนังสือรุ่นในตอนที่ พ.ศ. 2500 ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านอาจารย์แถมสุข (หนุ่มนนท์) สมัยนั้นจะมีอาจารย์อาวุโสทางด้านภาษาไทย

เช่น อาจารย์คุณพระวรเวทย์พิสิฐ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร ซึ่งท่านสอนกวีนิพนธ์ภาษาอังกฤษสอนบทละคร

■ รอง ศยามานนท์

■ ม.ล. จิรายุ นพวงศ์

■ ม.ล. สุนนชาติ สวัสดิกุล

● พระวรเวทย์พิสิฐ

■ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร

เข้าใจว่านี่จะเป็นงานไหว้ครู อาจารย์เจ้าคุณอนุমানราชธน ซึ่งถ้าใครได้อ่านหนังสือแปล อัตชีวประวัติของท่านอาจารย์อิมิอิ อาจารย์จะเล่าเรื่องวิธีสอนของเจ้าคุณอนุมานฯ รวมทั้งตำราที่เจ้าคุณอนุมานฯ เขียนถึง ที่สนุกมากๆ ว่าอาจารย์เจ้าคุณสอนแบบไหน ยังไง แล้วอาจารย์อิมิอิอาจจะเป็นนิสิตคนแรกที่กำลังลองดีกับท่านอาจารย์เจ้าคุณจนท่านอาจารย์เจ้าคุณจำได้

เจ้าคุณอนุมานราชธน

เวลาไปสนามหลวง แล้วเจอหนังสือเก่าแล้ว พบอาจารย์เจ้าคุณ อาจารย์เจ้าคุณก็ทักทายอาจารย์อิมิอิ อันนี้ท่านสุภัทโรตติ (ติตกุล) อาจารย์มหาเกษม (บุญศรี) ซึ่งสอนภาษาบาลีเหมือนกัน อาจารย์มหาเกษมเคยเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร

ม.จ. สุภัทโรตติ ติตกุล

มหาเกษม บุญศรี

อันนี้อาจารย์พระเรียนมวิรัชพากษ์ ซึ่งสอนภาษาฝรั่งเศส อาจารย์มหาฉ่ำ ผมไม่แน่ใจว่าตอนเรียน ท่านอาจารย์อิมิอิท่านได้เรียนภาษาเขมรกับอาจารย์มหาฉ่ำ ทองคำวรรณ รีเปล่า แต่ในยุคนั้นเป็นที่กล่าวขวัญถึงในฐานะที่ท่านเป็นปรมาจารย์ทางด้านภาษาเขมร

พระเรียนมวิรัชพากษ์

มหาฉ่ำ ทองคำวรรณ

และก็ถ้าเป็น
อาจารย์รุ่นสาวๆ ในตอน
นั้นเนี่ย คนที่จะได้ชื่อว่า
ดังมาก คือ ท่าน
อาจารย์คมคาย (นิลประ
ภัสสร) ซึ่งสอนภาษาไทย
และในรุ่นนั้นผู้แทนนิสิต
คนหนึ่ง เข้าใจว่าจบก่อน
ที่อาจารย์อิมิอิจะมาเรียน

คมคาย นิลประภัสสร

วิทย์ วิศทเวทย์

คือ อาจารย์ ดร. วิทย์ วิศทเวทย์ ซึ่งต่อมาเป็นคนก่อตั้งภาคปรัชญาของ
คณะอักษรศาสตร์

ตอนที่อาจารย์อิมิอิเรียนที่จุฬาฯ อาจารย์อิมิอิจะแปลกใจมาก ที่คณะ
อักษรศาสตร์ ซึ่งน่าจะเป็นคณะที่สอนเกี่ยวกับเรื่องทางด้านอักษรศาสตร์
ก็ควรจะมีเรื่องปรัชญา แต่อาจารย์อิมิอิพบว่าปี พ.ศ. 2500 ตอนที่อาจารย์
มาเรียนนั้น ไม่มีวิชาทางด้านปรัชญาอยู่ในคณะอักษรศาสตร์

หลังจากที่อาจารย์วิทย์เรียนจบจากคณะอักษรศาสตร์แล้ว ได้ทุนไป
เรียนทางด้านปรัชญากลับมาก็มาสอนทางด้านปรัชญา และก็มีท่านอาจารย์
สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เมื่อกลับจากอังกฤษ ท่านก็มาช่วยสอนวิชาปรัชญาที่
คณะอักษรศาสตร์ด้วย แต่นั่นจะเป็นช่วงหลังจากที่ท่านอาจารย์อิมิอิเรียน
จบแล้ว

นี่เป็นภาพของนิสิตชายคนหนึ่งที่น่าจะได้
เรียนทันร่วมกับท่านอาจารย์อิมิอิ คือ คุณสุธี
คุปตารักษ์ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของคุณจิตร ภูมิศักดิ์
ที่จบไปก่อนหน้านั้น น่าสนใจเหมือนกันว่าถ้าท่าน
อาจารย์อิมิอิกับคุณจิตรได้เคยเดินทางไปหา
พบกัน จะมีประสบการณ์แบบไหน ยังไง แต่
เคยคุยกับคุณจิตร ภูมิศักดิ์จบไปก่อน เข้าใจว่าจะสน
กัน คุณจิตรจบในเดือนมีนา และอาจารย์อิมิอิ
มาเข้าเรียนในเดือนพฤษภา มิถุนา ก็เลยไม่มี

สุธี คุปตารักษ์

โอกาสพบกันที่คณะอักษรศาสตร์

นี่คือภาพของคุณจิตร ภูมิศักดิ์ ซึ่งตอนนั้นภาพแบบนี้จะลงในสื่อมวลชนไม่ได้เพราะสื่อบุหรี่ ไม่เป็นที่ปรารถนาของ สสส. เข้าใจว่าฝ่ายซ้ายสมัยหลังเวลาจะตีพิมพ์รูปจิตร ก็จะต้องลบภาพลบหรือออกจากปากของจิตร ภูมิศักดิ์ กลัวว่าจะเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีของเยาวชนฝ่ายซ้ายรุ่นใหม่

นี่เป็นนักวิชาการอีกท่านของคณะอักษรศาสตร์ที่สวนทางกับอาจารย์อิทธิในอีกรูปหนึ่ง คือท่านนี้เข้าเป็นนิสิตของคณะอักษรศาสตร์ปี พ.ศ. 2501 เมื่ออาจารย์อิทธิออกไปจากอักษรศาสตร์แล้ว คือ อาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ อาจารย์นิธิกับอาจารย์อิทธิมาพบกันในตอนหลังและกลายเป็นผู้ร่วมงานทางวิชาการที่ใกล้ชิดกัน

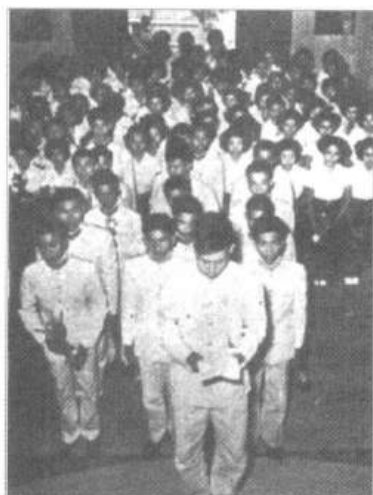

ในปี พ.ศ. 2500 อาจารย์อิทธิเป็นนิสิตที่คณะอักษรศาสตร์ นั่นเป็นปีแรกที่ในหลวงมีวันที่เรียกว่า วันทรงดนตรี ในปีนั้น ผมไม่แน่ใจเหมือนกันว่าท่านอาจารย์อิทธิมีโอกาสได้ไปร่วมงานหรือไม่ แต่จัดที่สวนอัมพร มาในตอนหลังเท่านั้นที่วันทรงดนตรีจะมาจัดที่มหาวิทยาลัย แต่ปีแรก ผมไม่แน่ใจว่าปีแรกและปีที่สองด้วยรึเปล่าจะจัดที่สวนอัมพร

นี่เป็นภาพจากวันแสดงดนตรีปีแรก เป็นครั้งแรกที่ในหลวงพระราชทาน

นี่ก็เป็นภาพพิธีกรรมของนิสิตตอนนั้น วันไหว้ครู ผมก็ไม่แน่ใจเหมือนกันว่า อาจารย์อิทธิได้ร่วมอยู่

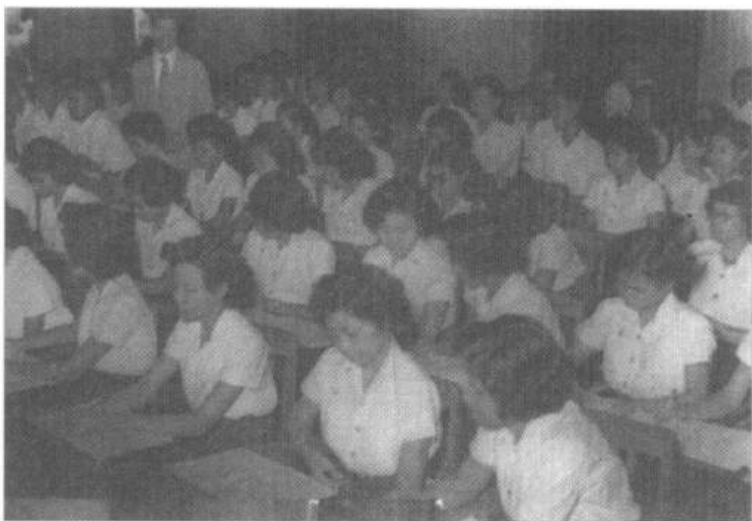

ในพิธีกรรมแบบนี้เรียกว่า แต่เอาให้ดูเพื่อเป็นบรรยากาศของการต้อนรับน้อง
ใหม่ที่จะต้องไหว้พระ รูปที่บันไดขึ้นชั้น 2 ที่ห้องโถงกลาง ต้องมีคนบอก
บทกำกับเป็นเจ้าพิธีเหมือนกับเป็นการปลุกเสกจตุคามรามเทพ

นี่เป็นภาพเข้าใจว่าน่าจะเป็นวันไหว้ครู หรือวันรับน้องใหม่ ที่อาจารย์รอง พระองค์เปรมฯ ตัดเค้ก หรือยังไ้ ผมไม่แน่ใจ นี่เป็นภาพบรรยากาศในห้องเรียนสมัยอาจารย์อิฉิอิเป็นนิสิตอยู่ ถ้าผมเข้าใจไม่ผิด นี่เป็นภาพของท่านนพคุณ ทองใหญ่ สอนภาษาอังกฤษ ท่านก็เป็นอาจารย์ผู้หญิงที่สง่างามมาก ในตอนนั้นผมไม่แน่ใจว่าท่านอาจารย์อิฉิอิได้เรียนภาษาอังกฤษด้วยรีเปล่า เพราะว่าจุดมุ่งหมายของท่านคือเรียนภาษาไทย เรียนวัฒนธรรมไทย แต่นี่เป็นคลาสเรียนภาษาอังกฤษ นี่เป็นคลาสเรียนภาษาต่างประเทศอีกมุมหนึ่ง และเป็นห้องสมุด เข้าใจว่านี้อาจจัดฉากที่จะให้ดูว่ามีนิสิตนั่งกันอยู่เต็ม ห้องสมุดนี้อยู่บนนี้ ชั้นบนเป็น

ห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ นี่เป็นบรรยากาศในห้องสอบ สมัยนั้นก็ล็อกกันได้สบายมาก

อันนี้เป็นภาพเด็ดที่ท่านอาจารย์อึ้งฉือท่านเพิ่งเอามาให้เมื่อเช้านี้ ท่านอุตส่าห์เอามาจากคอลเล็คชันส่วนตัวจากที่บ้านของท่านที่ญี่ปุ่น ท่านสมกับเป็นนักประวัติศาสตร์จริงๆ เพราะท่านเก็บทุกอย่างไว้หมด

นี่เป็นภาพเพื่อนร่วมรุ่นในงานครั้งหนึ่ง คงจำได้ นี่ท่านอาจารย์อึ้งฉือ ท่านนี่คือใครเดาออกมั้ยครับ นี่คือ ดร. วิจิตร ศรีสะอ้าน ที่เป็นรัฐมนตรีกระทรวงศึกษา ไม่น่าเชื่อว่า 50 ปี จะเปลี่ยนคนคนหนึ่งจากหน้ามือเป็นหลังมือ ท่านอาจารย์วิจิตรที่จริงวันนี้ท่านอยากมากเพราะอาจารย์อึ้งฉือเป็นเพื่อนเรียนร่วมกันมา แต่พอญ

ในฐานะรัฐมนตรี ท่านต้องติดตามนายกฯ ไปตรวจสอบสถานการณ์ภาคใต้
ภาพนี้เป็นภาพหมู่ ท่านอาจารย์อิมิอิยืนอยู่ตรงนี้ คนอื่นๆ ผมดูไม่
ออกว่าเพื่อนร่วมรุ่นเป็นใคร

ในหนังสือที่อาจารย์อิมิอิเขียนถึง มีพูดถึงการไปทัศนศึกษาของนิสิต
นี้เป็นภาพของท่าน
เจ้าคุณอนุกมและ
อาจารย์รอง ระหว่าง
การพาไป ผมไม่แน
ใจว่าอันนี้ที่ไท
ต้องถามพวกที่สอน
ประวัติศาสตร์ศิลปะ
อาจจะจำพวกประต
มุกได้ว่าวัดไท
ราชประดิษฐ์ฯ)

อีกเรื่องที่ท่านอาจารย์อิมิอิเขียนไว้ในหนังสือชีวิตในอักษรศาสตร์ คือการไป meeting ต่างจังหวัด ชายทะเล หรือไปดูสถานที่สำคัญต่างจังหวัด อันนี้ก็เป็นบรรยากาศของนิสิตอักษรฯ เวลาไปต่างจังหวัด

เหตุการณ์หนึ่งที่สำคัญมากๆ ที่ท่านอาจารย์อิมิอิเล่าไว้ คือการไปราชบุรี เข้าใจว่าเขานู และมื่อะไรบางอย่างที่ประทับใจท่านอาจารย์อิมิอิมากๆ และอาจารย์เล่าไว้ในหนังสือ ผมไม่แน่ใจว่าในรูปนี้มีอาจารย์อิมิอิอยู่เปล่า คือเนื่องมาจากภาพมันไม่คมชัด แต่ภาพนี้มาจากการเดินทางไปเที่ยวแบบนั้น

อันนี้เป็นภาพ
รับปริญญาที่ท่าน
อาจารย์จะขึ้นรับวัน
พรุ่งนี้ อาจารย์คุณพระ
กับบรรดาบัณฑิตทั้ง
หลาย ท่านอาจารย์
จิรายุ สมัยนั้นคงไม่มี
กระจกให้ส่องดูว่าหุ
กระต่ายตกมานิดหนึ่ง

นี่เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่ท่านอาจารย์อติธิประทับใจ
ใจมากเมื่อมาเรียนที่คณะอักษรศาสตร์ เพราะอาจารย์
อติธิเริ่มเรียนภาษาสันสกฤตที่ญี่ปุ่น เข้าใจว่าเป็น
โตเกียวไกโด แต่ท่านพบตำราในญี่ปุ่นไม่ถูกใจ และ
เมื่อท่านมาเรียนคณะอักษรศาสตร์ และเรียนกับท่าน
จิรายุ ท่านจิรายุจะใช้หนังสือเล่มนี้ของ Edward Perry

เป็นหนังสือที่อาจารย์อิมิอิพูดไว้มาก ว่าสอนภาษาสันสกฤตอย่างที่ท่านต้องการ มีวางโชว์อยู่ข้างนอก เราพยายามที่จะหาหนังสือที่อาจารย์อิมิอิได้พูดถึงในอดีตชีวิตประวัติของท่านมาวางแสดงไว้ที่โต๊ะหนังสือข้างนอก

ระหว่างที่ท่านเรียนอยู่ที่คณะอักษรศาสตร์ ท่านมีโอกาสดำติดตามคณะวิจัยของมหาวิทยาลัยในญี่ปุ่นที่มาศึกษาชีวิตในชนบท ศึกษาวัฒนธรรมหมู่บ้าน ซึ่งในเวลาต่อมาจะเป็นพื้นฐานของงานที่สำคัญที่สุดของท่านอาจารย์อิมิอิ คือการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสังคมวัฒนธรรมการปลูกข้าวในไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

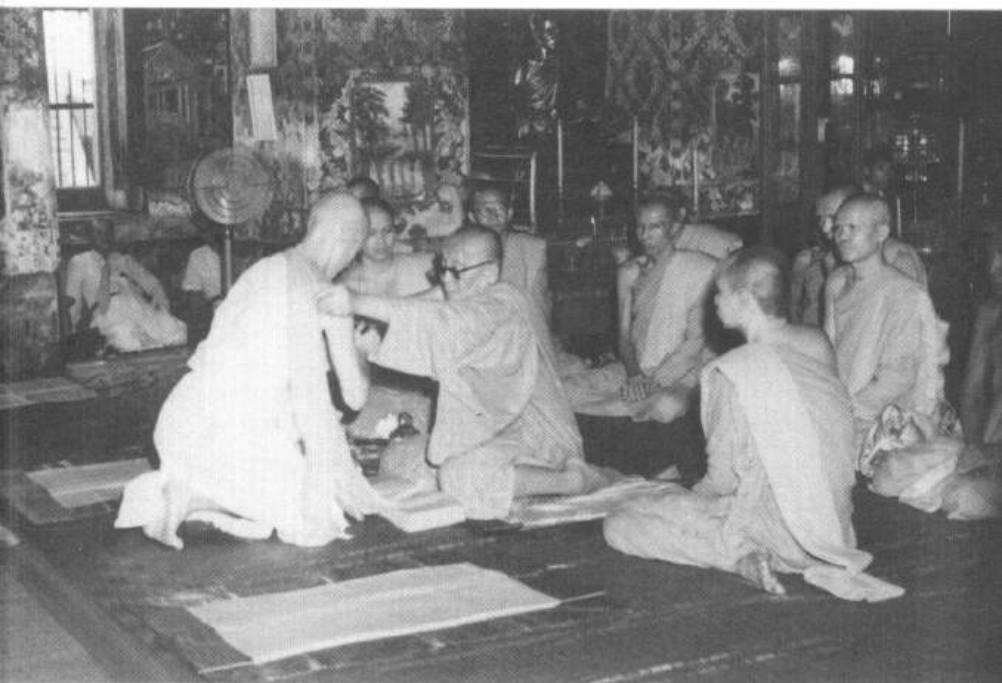

ภาพนี้เป็นภาพซึ่งเราดึงมาเป็นปกของหนังสือแปลภาษาไทย ถ่ายที่ภูเขา ที่ลาว กับหัวหน้าเผ่าม้ง ท่านอาจารย์อิมิอิได้เล่าถึงประสบการณ์ที่ไต่เขาขึ้นไปหมู่บ้านของเผ่าม้ง เขาภูเขา นี่ก็เป็นประสบการณ์อีกอันหนึ่ง ถนนหนทางในสมัยนั้น นี่คือท่านอาจารย์อิมิอิพยายามจะยกรถคันนี้พ้นจากทางเพื่อที่จะขึ้นไปบนสะพานให้ได้

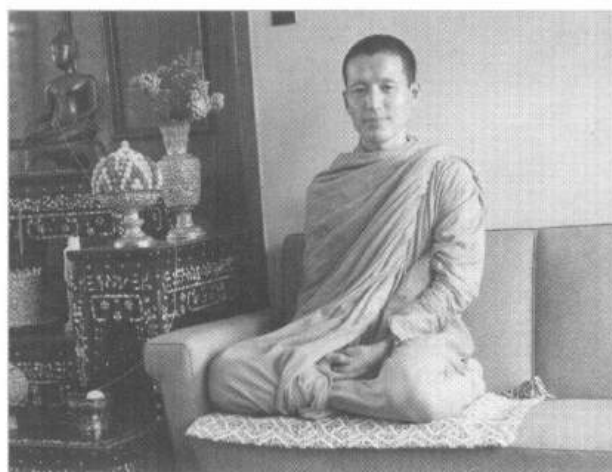
แล้วที่เป็นจุดสูงสุดในชีวิตช่วงที่เป็นนิสิตจุฬาฯ ครั้งหนึ่งของท่านอาจารย์ก็คือตอนที่ท่านตัดสินใจเรียนรัฐวัฒนธรรมไทยภาคปฏิบัติด้วยการบวช และท้ายสุด อาจารย์เมธีคุณหญิงชนิษฐากิจพาท่านไปฝากและขอบวชที่วัดบวรนิเวศในปี พ.ศ. 2501 เข้าใจว่าอาจารย์เป็นคนญี่ปุ่นคนแรกที่ได้บวชที่วัดบวรฯ เข้าใจว่าสมัยก่อนโอกาสที่คนต่างชาติจะบวชที่วัดบวรนี้น้อยมาก ถ้าจะมีก็มีพวกเจ้านายเขมรในสมัยแรก สมัยรัชกาลที่ 4-5 จะบวชที่นี้ พระอุปัชฌาย์คือ เจ้าคุณพรหมมุนี ซึ่งเป็นรองเจ้าอาวาสในตอนนั้น สมเด็จพระสังฆราชเจ้าที่เป็นเจ้าอาวาสท่านปวญ เจ้าคุณพรหมมุนีก็ทำหน้าที่เป็นพระอุปัชฌาย์แทน

ผมเข้าใจว่ารูปนี้คือ สมเด็จพระญาณสังวร นี่เป็นภาพตอนบวชเณร และนี่เป็นช่วงบวชพระ เข้าใจว่านี่เป็นรูปสมเด็จพระญาณสังวรที่นั่งอยู่ ช่วงนี้

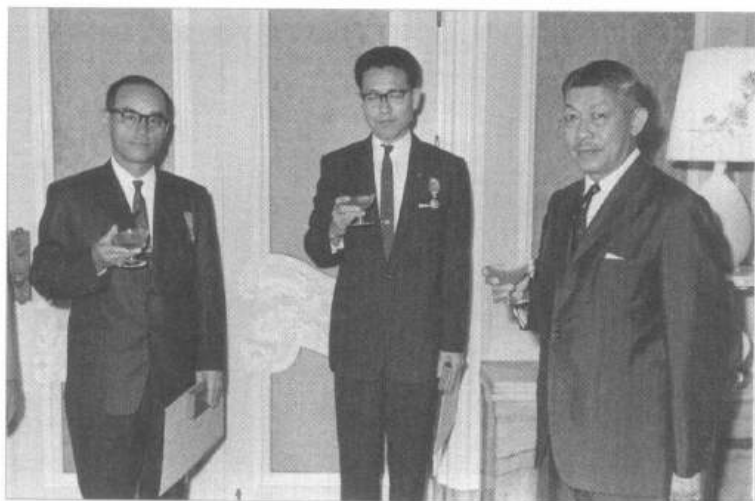
เป็นช่วงของการบวชพระ คงได้เห็นผ้าเหลืองจับต้องราศีของท่านอาจารย์
อิณิ ท่านได้ฉายาว่า ชินะนุโก ผู้เดิมตามผู้ชนะ คือ พระพุทธเจ้า ลอง
อ่านดูในนั้น ท่านจะเล่าถึงประสบการณ์ของการห่มจีวรเป็นครั้งแรก และ
ท่านพบว่าท่านทำไปยังไง

นี่เป็นภาพถ่ายภูมิทัศน์ที่ท่านใช้เวลาพำนักที่นั่น ช่วงสำคัญครั้งหนึ่ง ในตอนที่หลังจากไม่ได้เรียนที่จุฬาฯ แล้วก็ไปประจำที่สถานทูต เป็นเจ้าหน้าที่ทูตของสถานทูตญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ เหตุการณ์สำคัญครั้งหนึ่งของท่านผมก็เพิ่งรู้ที่ท่านเล่าให้ฟังเมื่อคืน คือได้ตามเสด็จมกุฎราชกุมาร ซึ่งปัจจุบันคือ

พระจักรพรรดิ ครั้งที่เสด็จมาเมืองไทย ท่านอิมิอิก็ทำหน้าที่ติดตามเป็นล่าม และก็ไปพบอาจารย์ซาบูอิชิ ซึ่งตอนนั้นทำงานอยู่เทศบาลนครกรุงเทพฯ เตียวอาจารย์ซาบูอิชิเล่าเอง

และอีกครั้งหนึ่งก็คือตอนที่รัฐมนตรีญี่ปุ่น คือ อิเคดะ เข้าใจว่าเป็น รัฐมนตรีญี่ปุ่นคนแรกที่เดินทางมาเมืองไทย เพื่อที่จะเชื่อมสัมพันธ์และมาเจรจาปัญหาเรื่องเงินเยนพิเศษ และท่านอาจารย์อิมิอิเป็นล่าม

เพื่อนชาวญี่ปุ่นผมที่เป็นศาสตราจารย์อยู่ที่เกียวโต ที่แนะนำหนังสือเล่มนี้ เขายกเรื่องนี้ขึ้นมาเป็นตัวอย่างว่าเป็นเรื่องซึ่งไม่ค่อยมีใครรู้ถึงบทบาทของท่านอาจารย์อิมิอิที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นสามารถที่จะ normalize มันกลับสู่สภาพปกติ เมื่อทั้งอิเคดะและจอมพลสฤษดิ์ (ชนะรัชต์) สามารถที่จะเจรจาดกลงกันได้ในบริบทที่น่าสนใจมากๆ และอาจารย์อิมิอิเป็นบุคคลที่ 3 เพียงคนเดียวที่อยู่ ณ ที่นั้น ในการตกลงระหว่างจอมพลสฤษดิ์กับรัฐมนตรีอิเคดะ

และทำให้อาจารย์อิมิอิ หลังจากกลับไปประจำที่กระทรวงแล้ว ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ซึ่งในฐานะนี้เข้าใจว่าเสมือนสถานทูตไม่มีสิทธิได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ แต่โดยที่จอมพลสฤษดิ์ประทับใจกับความ

สามารถของท่านอาจารย์ที่ทำให้การเจรจาบรรลุผล การเจรจาส่วนตัว 2 คน บรรลุผล จอมพลสฤษดิ์ซึ่งสั่งให้มอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นกรณีพิเศษ ให้กับท่านอาจารย์อัมฉิ

นี่เป็นพิธีที่สถานทูตไทยที่โตเกียว หลังจากกลับไปญี่ปุ่นได้ 2 ปี วันหนึ่งทางมหาวิทยาลัยเกียวโตก็ทาบทามมาขออาจารย์ อัมฉิไปดำรงตำแหน่งเป็นรองศาสตราจารย์ของศูนย์ศึกษาเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ที่เพิ่งตั้งขึ้นใหม่

และอันนี้น่าสนใจเพราะอาจารย์อัมฉิไม่เคยจบมหาวิทยาลัย ไม่เคย ได้รับปริญญาจากที่ไหนมาก่อน อย่างที่เรียนให้ทราบ เรียนมหาวิทยาลัย วะเซดะก็ไม่จบ เรียนมหาวิทยาลัยเกียวโตภาษาต่างประเทศ 3-4 ปีก็ไม่จบ เปลี่ยนใจมาเป็นเสมียนของกระทรวงต่างประเทศ ท่านไม่จบอะไรทั้งสิ้น แต่ได้รับเชิญโอนให้จากกระทรวงต่างประเทศไปอยู่มหาวิทยาลัยโตเกียว เพื่อดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ และใช้เวลาเพียง 2 ปีก็ได้เลื่อนเป็น ศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยโตเกียว โดยที่ไม่มีปริญญาใดๆ ทั้งสิ้น

อันนี้คือ Center for Southeast Asian Studies อาจารย์อัมฉิเป็น ศาสตราจารย์อยู่ที่ประมาณ 25 ปี ดำรงตำแหน่งเป็น Director ของ Center นี้ซึ่งถือว่าเป็นเซ็นเตอร์ เป็นบ้าน Southeast Asian Studies ที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงที่สุดของญี่ปุ่น

นี่เป็นตึกของ Center for Southeast Asian Studies ที่โตเกียว ตึกนี้เป็นตึกห้องสมุดของโตเกียวที่มีชื่อเสียงมากๆ เพราะจะเก็บหนังสือและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อันนี้เป็นอีกด้านหนึ่ง เป็นตึกทำงาน ตึกสร้างขึ้นใหม่ ห้องนี้ก็อยู่ข้างล่างเป็นห้องที่เก็บภาพพื้นเมืองของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คอลเล็คชันจรัส พิกุล ซึ่งอาจารย์ฉนิธิมีบทบาทสำคัญในการเจรจาเพื่อที่จะซื้อหนังสือของคุณจรัส พิกุลทั้งหมดประมาณ 6,000 เล่ม ปัจจุบันเก็บอยู่ในห้องนี้ร่วมกับหนังสือภาษาเวียดนาม หนังสือภาษาพม่า

เข้าใจว่าเพิ่งจะทำการเค็ดตาล็อกเสร็จเมื่อไม่นานมานี้เอง และก็เปิดให้บริการเป็นที่น่าสนใจมาก ใครก็อยากจะเข้าไปใช้เพราะที่นี่เป็นที่เก็บหนังสือ ไม่มีเจ้าหน้าที่อยู่ เวลาไป ขอขยู่จากเจ้าหน้าที่ เขาก็ให้ขยู่แฉะแล้วเราก็ก็นเดินดูหนังสือเอง แค่วังใจมากหวังว่าคงไม่มีใครทำลายประเพณีอันดีงามอันนั้น

อันหนึ่งที่นาสนใจ แต่อันนี้ได้มาหลังจากท่านอาจารย์อิมิอิ เป็นส่วนที่ท่านอาจารย์ทามาตะซื้อมาจากจตุจักร คือ สมุดประวัติราชการ อย่างน้อยข้าราชการไทยจะมีสมุดประวัติคนละเล่ม มีรายละเอียดตั้งแต่วันเกิด และเริ่มรับราชการตั้งแต่เมื่อไหร่ เรียนหนังสือจบอะไรมา และดำรงตำแหน่งแต่ละขั้นจะบันทึกไว้หมด

วันหนึ่งอาจารย์ทามาตะ (มหาวิทยาลัยเกียวโต) ไปเจอสมุดประวัติข้าราชการของกระทรวงเกษตรฯ สมัยรัชกาลที่ 5-6 เข้าใจว่าประมาณ 2,000 เล่ม ซื้อมาในราคาเหมาเข่ง รู้สึกว่าประมาณเล่มละ 5 บาท ทุกวันนี้ก็เก็บอยู่ในห้องนี้ ทางมหาวิทยาลัยโตเกียวเอาไปทำปก คือจริงๆ สมุดประวัติราชการเล่มจะบางๆ มีสักประมาณ 30 หน้า ทางมหาวิทยาลัยเกียวโตเอาไปทำปกแข็งอย่างดี แล้วก็เปิดบริการสำหรับนักวิจัย เก็บรักษาอยู่ในห้องนี้ เพราะฉะนั้น นั่นคือข้าราชการกระทรวงเกษตรฯ ในสมัยรัชกาลที่ 5-6 เราจะรู้หมดเลยว่า ใครเรียนอะไรมา ลูกเต้าเหล่าใคร พื้นฐานทางครอบครัวแบบไหน ทางสังคมแบบไหน

ช่วงที่อยู่เกียวโต อาจารย์อิมิอิก็มีส่วนในการทำวิจัย ผลงานวิจัยชิ้นหนึ่งที่มีชื่อเสียงของอาจารย์อิมิอิ คือเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับสังคมหมู่บ้านชาวนาเป็นการออกภาคสนามที่ตอนแดง จังหวัดขอนแก่น ประมาณปี ค.ศ. 1970 ช่วงนั้นเข้าใจว่าพวกนี้จะ

เป็นลูกศิษย์ของท่านอาจารย์อฉนิธิ รูปนี้เป็นรูปรำวงที่หมู่บ้านดอนแดง

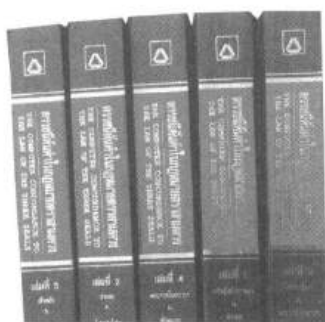
ระหว่างที่อยู่ที่นี่ก็เกิดวุ่นวายที่อาจารย์ได้รับทุนไปอยู่ที่ SOAS ที่มหาวิทยาลัยลอนดอน 1 ปี แล้วที่นั่นที่อาจารย์ได้ไปเรียน 3 ภาษา คือ ภาษาเขมร, พม่า, สิงหล ที่ SOAS (School of Oriental and African Studies) 1 ปี เข้าใจว่าปี ค.ศ. 1973 หรือ 1974 ประมาณนั้น

นี่เป็นหนังสือที่มีชื่อเสียงมากของอาจารย์อฉนิธิ ขอภัยครับ ภาพผมดึงมาจากอินเทอร์เน็ต มันเป็นภาพที่เล็กมาก พอขยายมันก็เลยใหญ่ นี่คือ หนังสือสังคมวิทยาการเมืองของพุทธศาสนา นิกายหินยาน-โครงสร้างศาสนาแห่งชาติ (Sangha, State, and Society: Thai Buddhism in History) ที่เป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของท่านอาจารย์อฉนิธิ และเป็นหนังสือที่ถือว่าเป็นหนังสือบุกเบิก และยังคงเป็นหนังสือที่ได้รับการอ้างอิงเวลาพูดประวัติศาสตร์ถึงคณะสงฆ์ ประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาในไทย

หนังสือเล่มนี้แปลเป็นภาษามลายู Sangha-Thai เข้าใจว่าแปลมาเป็นหลายภาษา น่าเสียดายหนังสือของอาจารย์อิฉิอิน้อยเล่มที่จะถูกแปลเป็นภาษาไทย เล่มนี้ไม่ได้แปลเป็นภาษาไทย แต่ว่ามีบางส่วนที่ถูกแปลมา

นี่เป็นอีกเล่มหนึ่ง Thailand: A Rice-Growing Society ของอาจารย์อิฉิ ดูจากสภาพหนังสือก็คงรู้ว่าเป็นหนังสือซึ่งมีคนเอาไปใช้ค่อนข้างมากจนหนังสือทรุดโทรม ก็หวังว่าท่านอาจารย์ชาญวิทย์จะบริจาคมาให้ใหม่

นี่เป็นงานที่อาจจะเรียกว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุดของท่านอาจารย์อิฉิ ดรชนันต์คำในกฎหมายตรา 3 ดวง ซึ่งมีทั้งหมด 5 เล่ม เป็นงาน reference ที่ผมคิดว่าสำคัญสำหรับการศึกษากฎหมาย ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ไทยโดยรวม

แต่น่าเสียดาย เข้าใจว่าทุกวันนี้อาจารย์อิฉิก็อาจจะยังคงเสียดายที่ท่านอาจารย์ไปตัดสินใจ แต่ในสมัยที่ท่านทำ ไม่มีทางเลือก เพราะเป็นกฎหมายตรา 3 ดวงชุดเดียวที่สมบูรณ์ที่สุด และมีวางขายในขณะนั้นเป็นชุดของพุทธา เพราะฉะนั้นอาจารย์ก็ใช้ชุดนั้นเป็นฐานของการทำหนังสือชุดนี้ แล้วมาพบว่าเป็นหนังสือที่เหลวไหลที่สุดชุดหนึ่ง คือการพิมพ์ผิดอะไรต่ออะไรมากมาย

และในเวลาต่อมา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะพิมพ์ขึ้นใหม่ก็เป็นชุดที่มีความสมบูรณ์มาก มีความถูกต้อง แต่ชุดนั้นก็เกือบจะใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้กับประชุมกฎหมายตรา 3 ดวง ชุดอื่นๆ ที่พิมพ์ขึ้นในเวลาต่อมา แต่อาจจะพอกล่อมแก้ได้ เพียงแต่ว่าท่านอาจารย์อาจจะต้องนำทีมทำใหม่และก็ปรับเข้าสู่ประชุมกฎหมายตรา 3 ดวงที่มีความถูกต้องมาก

อันนี้เป็น Sangha, State, and Society นี่เป็นเล่มสำคัญของอาจารย์อิมิอิ เมื่ออายุ 61-62 ซึ่งถึงเกณฑ์ของการเกษียณของข้าราชการญี่ปุ่น อาจารย์มหาวิทยาลัยเกียวโตก็เหมือนข้าราชการจุฬาฯ คือเป็นข้าราชการ แต่ของญี่ปุ่น 65 ผมเข้าใจว่าอาจารย์ญี่ปุ่นพออายุ 61-62 ต้องเริ่มหาที่ที่จะต้องไปแล้ว ก็คือเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน

นี่คือมหาวิทยาลัยโซเฟีย ที่ท่านอาจารย์อิมิอิหลังจากออกจากเกียวโตแล้ว ก็ไปอยู่ที่มหาวิทยาลัยโซเฟียที่โตเกียว ผมไม่แน่ใจเหมือนกันว่า ภาพนี้ถ่ายเมื่อไร แต่วัฒนธรรมไทยแท้เลย ปล่อยนก

นี่เป็นภาพที่อาจารย์อิมมิเข้าเฝ้าสมเด็จพระเทพรัตนฯ หนังสือชุด
 วรรณิกฎหมายตรา 3 ดวง กับอาจารย์อรุณรัตน์ (วิเชียรเชียว) และนี่คือ
 คุณชูเกียรติ อุทกะพันธุ์ ที่เป็นประธานสำนัก
 พิมพ์อมรินทร์ ผู้จัดพิมพ์วรรณิกฎหมาย
 ตรา 3 ดวง

พอมาถึงปี พ.ศ. 2540 เมื่อ 10 ปีที่แล้ว
 อาจารย์อิมมิก็ย้ายไปอยู่ที่มหาวิทยาลัยคันตะ
 นานาชาติศึกษา ที่ชิบะ ไปเป็นอธิการบดี
 ของมหาวิทยาลัยเอกชนที่เน้นเรื่อง Interna-
 tional Studies ท่านเป็นอธิการบดีอยู่ที่นี่
 5 ปี และก็ลาออก

ระหว่างนั้น ท่านก็จะเดินทางไปทำการ
 วิจัยร่วมกับ ท่านอาจารย์ประเสริฐ (ณ นคร)
 อาจารย์รุจยา (อามาการ) อาจารย์อรุณรัตน์

ที่สิบสองปันนา ที่เตอหง นี่เป็นภาพของโรงแรมที่เตอหง ภาพของวัดที่มี
ภาษาไทยหัวช่วง วัดพระธาตุนานหลวง

ในท้ายสุด ท่านก็มาเป็นประธานของ National Institutes for the
Humanities (NIHU) ซึ่งเป็นองค์กรวิจัยทางการของญี่ปุ่นที่ดูแลสถาบัน
วิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์ โดยมีสถาบันวิจัยระดับ
ชาติทางด้านมนุษยศาสตร์ของญี่ปุ่น 5 สถาบันที่
อยู่ภายใต้การดูแลของท่านอาจารย์อิมิอิในฐานะ
ประธานของ National Institutes for the Human-
ities (NIHU)

นี่เป็นนักวิชาการที่มีชื่อเสียงของตะวันตกที่
ท่านอิมิอิดูจะประทับใจมาก เพราะว่าจะเอ่ยถึงใน
ภาคท้ายๆ ของหนังสือของอาจารย์อิมิอิ นี่คื
คาร์ล โพลานยี (Karl Polanyi) ในหนังสือของ
อาจารย์จะพูดถึงทฤษฎีของ Polanyi ซึ่งผมคิดว่า
น่าสนใจทีเดียว

ส่วนท่านนี่คือ ดร. เอะซะกิ เรโอะนะ (Esaki
Reona) นักฟิสิกส์รางวัลโนเบล ซึ่งท่านอาจารย์อิมิอิ
ได้พบเรียนอะไรบางอย่างจากท่านนี้ซึ่งมีอยู่ในหนังสือ

นี่เป็นภาพของอาจารย์อิฉิอิเมื่อ 2 ปีที่แล้ว
ระหว่างนั่งเรือข้ามฟากมาขึ้นรถ BTS ที่สาทร

นี่คือหนังสือที่มีวางจำหน่าย

ที่นี้ผมต้องกราบขอภัยในฐานะที่เป็นบรรณา
ธิการกราบขอภัยอาจารย์ กราบขอภัยผู้อ่าน เพราะ
ในหนังสือเล่มนี้ หลังจากพิมพ์ออกมาแล้วผมไปเปิด
ดูโดยที่ไม่ได้ตั้งใจ พบที่ผิดอย่างน้อย 3 แห่ง เป็น
ความผิดพลาดที่ไม่น่าจะให้ภัย 2 ที่ คือ หน้า 36
บรรทัดที่ 2 ไปพิมพ์ว่าอายุ 4 ปี จริงๆ คือ อาจารย์
อิฉิอิเริ่มเรียนภาษาไทยเมื่ออายุ 24 ปี และของ
อะซะกิ เระโอะนะ ผมไปใส่เป็น professor ที่
เกี่ยวได้จริงๆ ไม่ใช่ ท่านเป็นนักวิทยาศาสตร์ของ
IBM ที่สหรัฐอเมริกา อันนี้กราบขอภัยอย่างมาก
เลย ผมใช้เวลาานพอสมควร

อาจารย์สุวิมล :

ขอบคุณค่ะ อาจารย์ทดลองใช้เวลานานพอสมควร แต่ว่าทั้งเรื่อง ภาพ และการบรรยายของอาจารย์ก็คงทำให้ทุกท่านเพลิดเพลิน ท่านก็คงทำให้ท่านอาจารย์อิมิอิเองทึ่งถึงวันคืนที่ผ่านมา 50 ปี ว่าอาจารย์ได้อยู่ตรงไหนในภาพบ้าง

ท่านผู้อภิปรายต่อไปก็จะเป็นผู้แปล 2 ท่าน แม้ว่าจะไม่มีภาพ ไม่มี Power Point มาใช้ แต่ถ้าท่านได้อ่านสำนวนการแปลที่สละสลวยแล้ว ก็คาดได้ว่าเดี่ยวคงบรรยายได้สนุกสนานเช่นกันนะคะ ท่านแรกจะขอเชิญอาจารย์ ดร. ขวาลินก่อน คงขอเวลาอาจารย์สัก 10 นาทีนะคะ ขอบคุณค่ะ

อาจารย์ขวาลิน เสวตนันท์ :

ปกติก็ไม่ได้ทำเรื่องไทยศึกษา คือตัวเองจะอยู่กับญี่ปุ่นศึกษามากกว่า เพราะว่าตอนนี้สถาบันที่ทำงานอยู่ก็เป็น 1 ใน 4 สถาบันที่สังกัดอยู่กับอาจารย์อิมิอิ ด้วยความบังเอิญนะคะ ไม่ได้มีเส้นสาย

ในฐานะของผู้แปล เริ่มแรกเลยคือภาษาที่อาจารย์อิมิอิใช้ในการแปลเป็นภาษาที่ง่ายมากในญี่ปุ่น อ่านแล้วทำความเข้าใจได้ง่าย แต่ว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการแปลมาก ตอนแรกดิฉันก็ไม่เข้าใจนึกว่าเป็นอยู่คนเดียว หรือว่าภาษาญี่ปุ่นเราไม่เก่งรีเปลา่ ปรากฏถามน้องคือคุณกนกวรรณที่แปลด้วยกันก็พูดเช่นเดียวกันว่าภาษาของอาจารย์แปลยาก เพราะว่าอาจารย์ใช้ภาษาที่ให้ภาพชัดเจน และบางทีก็จะมีนัยแฝงของอารมณ์ขันบางอย่าง ซึ่งมันจะไม่ใช่อารมณ์ขันแบบหัวเราะเห็นฟัน แต่เป็นหัวเราะแบบที่ตี คืออ่านแล้วอาจารย์แทรกอะไรมา ซึ่งบางทีเราแปลเป็นภาษาไทยแล้วจะแปลได้ยาก เพราะว่าพยายามที่จะหาคำที่มันมีนัยคล้ายๆ กัน

ก็พอเชิญเมื่อเข้าได้คุยกับอาจารย์อิมิอิ ตอนที่ไปรับอาจารย์ อาจารย์ก็บอกว่าเวลาที่อาจารย์เขียน อาจารย์เขียนเสร็จ นอกจากจะมาตรวจทานรอบที่ 1 รอบที่ 2 แล้ว อาจารย์เอามาอ่านแล้วก็อัดใส่เทป แล้วก็ฟังในสิ่งที่อาจารย์เขียนอีกที ตรงไหนที่อาจารย์ฟังแล้วไม่เข้าใจ อาจารย์ก็จะแก้ อันนี้ดิฉันก็ได้เรียนรู้

และอาจารย์ก็เล่าว่าตอนที่อาจารย์แปล Siam Mapped ของอาจารย์

ธงชัย อาจารย์ก็ทำคล้ายๆ กัน คืออาจารย์บอกว่าอาจารย์แปลทั้งหมด 4 รอบ รอบที่ 1 อาจารย์แปลตรงตัว รอบที่ 2 ไม่ดูต้นฉบับและแปลให้สละสลวย รอบที่ 3 ตรวจทานอีกที รอบที่ 4 ให้คนไทยช่วยอ่านในสิ่งที่อาจารย์แปลให้ฟัง คืออัดเทปแล้วอาจารย์ก็เอามาฟัง แล้วถ้าผิดตรงไหนที่อาจารย์รู้สึกไม่ใช่ ไม่เข้าใจ อาจารย์ก็จะแก้อีกที คือพอฟังอาจารย์แล้วรู้สึก อาจารย์ประณีตจังเลย เราอายุมากเลย 2 คนที่แปลก็พยายามสุดความสามารถ แต่ก็ยังไม่ได้ครึ่งหนึ่งของที่อาจารย์พยายาม ก็รู้สึกว่าตรงนี้ก็เป็นการเรียนรู้หลายๆ อย่าง

อย่างเรื่องที่อาจารย์ฉลองพูดถึงเมื่อกี้ ก็คือเรื่องของภาพลักษณ์ที่อาจารย์ใช้ เช่นตอนที่อาจารย์มาเมืองไทย อาจารย์มองจากเครื่องบินลงมาเป็นจุดดำๆ อันนี้เหมือนเป็นควายกำลังไถนาอยู่ และอาจารย์ก็บอกว่าและมีจุดอยู่ข้างๆ ควาย ต้องเป็นคนไทยแน่ๆ เลย คือต้องอ่านในสำนวนของอาจารย์ คืออาจารย์จะบอกว่าต้องเป็นคนไทยแน่ๆ เลย คือเราได้ความรู้สึกของคนทีรอกคอยวันนี้นานาน อยากจะเจอสักครั้งคนไทยตัวจริง ตัวเป็นๆ ขอเห็นสักครั้งหนึ่ง

แล้วเหมือนความรู้สึกของตัวเอง กลับกันกับอาจารย์คือ ตัวดิฉันไปญี่ปุ่น แล้วก็เรียนภาษาญี่ปุ่นอยู่ตั้งนาน โดยที่ไม่เคยพูดญี่ปุ่นกับคนญี่ปุ่นที่ประเทศญี่ปุ่น ความรู้สึกคล้ายๆ กัน คือพอไปถึงญี่ปุ่น อู๋ตาย! นี่คนญี่ปุ่นจริงๆ แล้วพอเราพูดอะไรกับเค้า แล้วเค้ารู้เรื่อง เค้าเข้าใจเราด้วยเหรอ คือรู้สึกว่าพออ่านแล้วภาพของอาจารย์ทำให้เรานึกภาพออก นี่ก็เป็นส่วนหนึ่งของภาษาภาพลักษณ์ที่ชัดเจนของอาจารย์

แล้วในส่วนที่เป็นเนื้อหา เรื่องใหญ่ หลักใหญ่ที่สำคัญที่ได้เรียนรู้คือว่าได้เรียนรู้วิธีการเดินทางไปสู่ความฝันของอาจารย์ หรือที่อาจารย์ฉลองเรียกว่า ไล่ล่าความฝัน คือความรู้สึกของตัวเองไม่ทราบว่าจะถูกเหมือนที่อาจารย์คิดหรือไม่

คืออาจารย์มีความฝันอยู่หนึ่งอย่าง แล้วอาจารย์ก็วางความฝันนั้นไว้ในขณะเดียวกันอาจารย์ก็ไม่เคยลืมที่จะมองเห็นทางที่อาจารย์เดินไป หมายถึงว่าอาจารย์มีความสุขกับสิ่งรอบๆ ข้างอาจารย์เสมอ คือไม่ใช่ใช่ว่าอยากจะไปถึงจุดนั้น แล้วก็จะไปๆ จนบางที ทุกท่านก็อาจจะเคยมีประสบการณ์ คือ

เราอยากจะทำแบบนั้นเป็นแบบนั้น แต่พอเราไปถึงจริงๆ อ้าว! ถึงแล้วเหอ
เมื่อกี้ผ่านอะไรมานั่ง ไม่เคยสังเกตเลย

แต่อาจารย์เป็นคนที่มีความสุขกับทุกอย่างที่เข้ามาในชีวิต นี่เป็นสิ่ง
ที่รู้สึกที่เราได้เรียนรู้ แม้แต่บางครั้งอย่างบางเรื่องที่เป็นเรื่องไม่ดีในขณะนั้น
คือเป็นอุปสรรคกับการทำงานหรือการเขียนของเรา แต่พอได้มองกลับไป
มันก็เป็นเหมือนกับที่อาจารย์เจออุปสรรคหลายๆ อย่าง เช่น อยากจะมา
เมืองไทย อุตสาห์สอบเข้ากระทรวงต่างประเทศก็แล้ว คิดว่าจะได้ไปแล้ว
เพื่อนๆ ก็ได้ไปกันหมดแล้ว ปรากฏว่ามีอยู่วันหนึ่งอาจารย์ได้รับคำสั่งให้ไป
เป็นผู้ช่วยถือกระเป๋ให้กับเลขานุการกรม ซึ่งจริงๆ แล้วเราทุกคนก็ต้อง
ผิดหวังว่าเมื่อไรจะได้ไปสักที แต่ปรากฏว่าอาจารย์ก็บอกว่าสิ่งเหล่านั้นเป็น
ประสบการณ์ที่ดีที่ทำให้อาจารย์ได้เรียนรู้ระบบราชการ

และเมื่อในเวลาต่อมาอาจารย์ก็ได้นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ดิฉันรู้สึก
ว่าวันนั้นคุยกับน้องกนกวรรณก็ยังบอกน้องว่า เหมือนอาจารย์เจอแต่สิ่งดีๆ
ในชีวิตทั้งนั้นเลย คืออ่านแล้วมีความสุขกับชีวิตอาจารย์ เหมือนชีวิตอาจารย์
เป็นชีวิตที่โชคดี คือจริงๆ พออ่านจนจบจะรู้เลยว่าบางอย่างไม่ใช่ความโชคดี
แต่ว่าเป็นทัศนคติที่ดีของอาจารย์

อย่างเรื่องตอนเด็กๆ ที่อาจารย์ต้องย้ายบ้านจากโตเกียวมาอยู่ที่ยะมะ
งะตะ ซึ่งอาจารย์ต้องมาใช้ชีวิตอยู่ใต้โรงม้า อาจารย์ก็จะเล่าให้ฟังว่าอาจารย์
ก็นอนบ๊ี้หมัดแข่งกับพี่สาว อาจารย์เล่าด้วยความสนุกสนานว่ามันจะมีเห็บ
หมัดจากม้าขึ้นมาเยอะ อาจารย์บอกว่าอาจารย์ก็เรียนรู้การนอนอย่างสนุก
สนานด้วยการแข่งกับพี่สาวว่าใครจะเอาผ้าขนหนูไปทับหมัดแล้วก็นำได้มาก
กว่ากัน คืออาจารย์เล่าเหมือนกับชีวิตจริงๆ คงลำบาก แต่ว่าอาจารย์เล่าด้วยความ
สนุก

หรือว่าตอนที่อาจารย์เตรียมสอบจะเข้ามหาวิทยาลัย อาจารย์ถึงขนาด
ต้องเอาหนังสือไปอ่านในรถไฟ มีดๆ มีแสงอยู่นิดเดียว อาจารย์ก็ยังนั่งอ่าน
จนถึงจุดหมายที่โตเกียว ถ้าคิดแล้ว ถ้าเป็นเราต้องร้องไห้ ทำไมชีวิตฉันถึง
ต้องลำบากขนาดนี้ แต่อาจารย์เล่าด้วยความสนุกสนาน และดิฉันรู้สึกว่
ทัศนคติในทางบวกมันทำให้ชีวิตของเรามีความสุขขึ้น โดยวิธีง่ายๆ โดยที่
ไม่ต้องเปลี่ยนจากข้างนอก แต่เปลี่ยนที่วิธีมองของเราเอง อันนี้ก็เป็นอย่าง

หนึ่งสิ่งที่ได้รับ

และอีกอย่างที่น่าประทับใจก็คือว่า อาจารย์เป็นคนที่ว่าคิดจะทำอะไร ทำเลย แม้กระทั่งบัดนี้ ดิฉันเคยไปปรึกษาเรื่องหนังสือแปลกับอาจารย์ที่ โตเกียว อาจารย์ก็บอกว่าไปกินข้าวกันไหม ตอนกลางวัน ดิฉันก็ “ค่ะ” นึก ว่าอาจารย์ชวนไว้มาก่อน อาจารย์ลืกละเลย รู้สึกตัวอีกทีอาจารย์อยู่ที่ประตูแล้ว อาจารย์เดินไปถึง กำลังจะพาไปร้านอาหาร อาจารย์คิดปั๊บทำเลย

อย่างในเรื่องอาจารย์อยากรู้ว่าคนเยอรมันเค้าพูดอย่างไรกัน อยากรู้ ภาษาเยอรมัน อาจารย์ก็ไปหาคนที่เป็นคนเยอรมันคือ มิสซิสอัลมา ไปให้ เค้าสอนเลย พออยากเรียนฝรั่งเศสก็เริ่มเรียนเลย ขอให้คนช่วยเลย หรือ ไม่พอรู้สึกว่ายากไปเมืองไทย อาจารย์ก็ไม่ลังเล คือไม่มานั่งฟังชันว่า จะ ได้รู้เปล่า ไม่เคยกังวลใจกับเรื่องนี้ แต่ว่าก็ไปสมัครเข้ากระทรวงต่างประเทศ เลย ได้ไม่ได้ก็อีกเรื่องหนึ่ง คืออาจารย์เป็นคนที่คิดปั๊บทำเลย ก็รู้สึกประทับใจกับเรื่องนี้

แล้วเรื่องสำคัญที่สุดก็คือว่าเหมือนที่เขียนในคำนำ คือนักวิชาการจะมีหลายชั่วความคิด แต่รู้สึกว่าคุณท่านที่ดิฉันรู้จัก จะรักและเคารพอาจารย์ อธิษุтокคน ตอนแรกก็ไม่เข้าใจ แต่ว่าพอได้อ่านหนังสือของอาจารย์และ ได้เจอกับอาจารย์จริงๆ รู้สึกได้ว่าอาจารย์เป็นคนที่อบอุ่น คือบางทีเราคุย กับอาจารย์ จะไม่รู้สึกว่าอาจารย์เป็นปรมาจารย์ชั้นครูที่เป็นผู้อาวุโส เป็นที่ เคารพรักของนักวิชาการทุกคน รู้สึกว่าคุยเหมือนดิฉันเป็นหลานและก็คุย กับอาจารย์ อาจารย์ก็จะเล่าด้วยความสบายๆ รู้สึกว่าไม่ค่อยตื่นเต้นเท่าไร

อาจารย์ให้ความสำคัญกับบุคคลรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ รวมทั้งในหนังสือเอง เวลาที่อาจารย์เล่าเรื่อง บางครั้งดิฉันก็รู้สึกน่าตาซึมไป กับอาจารย์ อย่างเช่น ตัวเดือนของที่อาจารย์โคเบะยะฉะมิให้อาจารย์ไว้ครั้งแรกที่ให้อาจารย์ไปห้องวิจัยของอาจารย์โคเบะยะฉะมิ อาจารย์บอกว่าอาจารย์ ก็ยังเก็บไว้จนบัดนี้

หรือไม่เมื่อเวลาที่ครอบครัวที่บ้านสามเสนของอาจารย์ ตอนนั้น คุณณิวัติ เบญจกาญจน์ เสียชีวิต อาจารย์ก็มาที่เมืองไทยพอดี อาจารย์ก็ได้ ไปร่วมงานศพของอาจารย์ณิวัติด้วย อาจารย์ก็เขียนแล้วว่าอาจารย์ได้ไปยืน ถือดอกไม้จันทน์ที่หน้าเมรุ แล้วก็คิดถึงบุญคุณของทุกคนที่บ้านสามเสน

แล้วอาจารย์ก็พูดตามมาว่า “อาริงาโตะโกกาซะยะมัส” คือ ขอบคุณมาก คือรู้สึกที่อาจารย์ให้ความสำคัญกับบุคคลรอบข้าง สิ่งต่างๆ รอบข้าง คือ ทุกอย่างรอบตัว เพราะฉะนั้นคนที่รอบข้างอาจารย์จะรู้สึกอบอุ่นและก็ได้ความรู้ไปด้วย คือรู้สึกหลายอย่าง อยากพูดมากมายแต่เวลาไม่ค่อยมี ก็เชิญอ่านหนังสือฉบับที่แปลแล้วละกันนะค่ะ ขอบคุณค่ะ

อาจารย์สุวิมล :

ขอบคุณค่ะ อาจารย์ชาวลินก็ช่วยขายหนังสือเลย ก็เป็นประสบการณ์ที่ที่น่าสนใจ ดิฉันก็เห็นด้วยกับอาจารย์ชาวลินอย่างมากเลย ว่าอาจารย์สามารถเขียนได้เห็นภาพพจน์ทุกอย่าง ทุกคนจะตกตรึงใจไปกับอาจารย์เมื่ออ่าน Dante แต่จะตกตรึงด้วยอารมณ์ที่คันลึกๆ เพราะว่าอาจารย์เขียนได้ดีทีเดียว และก็พร้อมๆกับคนแปลก็แปลได้ดีด้วย ถ่ายทอดภาษาของอาจารย์ได้อย่างดี คนต่อไปจะเป็นประสบการณ์ของคุณกนกวรรณที่ได้แปลหนังสือเล่มนี้ ขอเชิญคุณกนกวรรณค่ะ

กนกวรรณ เกตุชัยมาศ :

ขอบคุณค่ะ ก่อนอื่นอยากจะขออนุญาตแนะนำตัวใหม่อีกสักครั้ง เพราะว่าข้อมูลที่ได้ให้อาจารย์สุวิมลไปอาจจะมีความผิดพลาดเล็กน้อย คือยังไม่เคยจบปริญญาเอก ดิฉันจบแค่ปริญญาโท ไปเรียนอยู่ที่ญี่ปุ่น 10 ปีครั้งไปตั้งแต่ช่วงมัธยมปลาย และช่วงที่เรียนปริญญาตรีอยู่ที่เกียวโต ก็มีโอกาสรู้จักกับอาจารย์ชาวลินที่โน่น ก็เลยมีโอกาสได้เข้ามาร่วมงานแปลชิ้นนี้

โดยส่วนตัวของดิฉันเอง งานแปลชิ้นนี้เริ่มทำมาประมาณสักช่วง 2 ปีที่แล้ว ก็ใช้เวลาคือเราแบ่งกันคนละครึ่ง คืออาจารย์ชาวลินรับผิดชอบช่วงแรก ส่วนดิฉันรับผิดชอบครึ่งหลัง ซึ่งจริงๆ ไม่น่าบอก เพื่อใครทำอะไรผิดจะได้มาโทษได้ถูกคน ด้วยความช่วยเหลืออย่างมากมายของทั้งบรรณาธิการทุกท่าน อาจารย์ชาวลินและทุกๆ ท่าน ก็ทำให้งานแปลชิ้นนี้เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาได้ กว่าจะสำเร็จได้ก็มีทั้งปლობมีทั้งขุ

โดยเฉพาะช่วงแรกๆ คือถ้าทุกท่านที่ได้อ่านแล้ว หรือทุกท่านที่เคยมีโอกาสรู้จักกับตัวอาจารย์อิมิก็คงจะมีความประทับใจอย่างเดียวกัน และคงจะไม่สามารถอธิบายออกมาเป็นคำพูดได้เท่ากับประสบการณ์ที่ทุกท่านได้พบจริงๆ ในช่วงแรกๆ ที่เราทำงานชิ้นนี้เราก็มักจะโทรศัพท์คุยกัน มีทั้งปรึกษาหารือเรื่องวิธีการแปล และมีบ่อยครั้งมากที่เรามักจะชื่นชมอาจารย์ด้วยกัน

แต่ช่วงหลังๆ ก็เริ่มบรรยากาศตึงเครียด เพราะว่าใกล้เวลากำหนด

ส่งเข้ามาทุกที ช่วงหลังก็เป็นช่วงชู่เซเยอะ โดยดิฉันส่วนใหญ่จะเป็นคนซ้ำเอง ก็อย่างที่อาจารย์ฉลงได้เรียนไปแล้วว่าน่าเสียดายที่ผลงานของอาจารย์อิมิอิหลายเล่มยังไม่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทย แต่ว่ามีหนึ่งเล่มที่ทุกวันนี้ดิฉันก็ใช้เป็นคัมภีร์ในการทำงานอยู่เสมอก็คือ ประวัติศาสตร์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี ซึ่งอาจารย์ร่วมเขียนกับอาจารย์โยชิคาเวะ โทชิฮารุ

หลายท่านอาจจะทราบแล้วว่าปีนี้เป็นปีที่ครบรอบ 120 ปีของความสัมพันธ์การทูตไทย-ญี่ปุ่น ในส่วนกระทรวงการต่างประเทศเองก็มีการจัดกิจกรรมและเผยแพร่ข้อมูลให้กับประชาชน หนังสือเล่มประวัติศาสตร์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี เรียกได้ว่าต้องวางไว้ข้างโต๊ะเลย เพราะว่าทุกครั้งที่มีใครโทรเข้ามาถามข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น แม่แต่เจ้าหน้าที่เอง บางเรื่องก็ไม่ทราบก็เปิดเล่มนี้ เปิดที่ไร้ก็มักจะได้อำตอบเสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวิชาการหรือว่าเกร็ดเกี่ยวกับคนต่างๆ ทั้งคนที่เกี่ยวข้องกับคนญี่ปุ่น และคนญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับคนไทย เพราะฉะนั้นถ้าทุกท่านมีโอกาสก็อยากจะให้ลองอ่านกันดู

ส่วนที่เกี่ยวกับงานแปลชิ้นนี้ส่วนใหญ่เรื่องของความประทับใจหลายๆ ท่านรวมทั้งอาจารย์ชาวลินก็ได้กล่าวไปหลายเรื่องแล้ว แต่ว่าอยากจะยกตัวอย่าง 2 ตัวอย่างเกี่ยวกับความประทับใจในงานของอาจารย์

ก่อนอื่นต้องขออธิบายนิดหนึ่งว่า โดยที่ตัวเองไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับงานทางด้านภาษาศาสตร์ และก็ไม่ได้เป็นนักวิชาการโดยตรง ก็มานั่งอยู่ในที่นี้ก็รู้สึกผิดที่ผิดทางเล็กน้อย และตอนทำงานก็จะตื่นเต้นมากกว่าจะสามารถถ่ายทอดออกมาได้ดีรีเปล่า แต่ทุกครั้งอย่างที่เราเรียน อาจารย์ชาวลินทั้งปอบทั้งชู่เพื่อให้เขียนงานชิ้นนี้ออกมาให้เสร็จได้ แต่ว่าวิธีที่ได้ผลที่สุดที่สามารถทำให้ลุล่วงไปได้ก็คือการกลับมาอ่านหนังสือของอาจารย์

เมื่อเข้านี้มีโอกาสได้นั่งรถไปรับอาจารย์อิมิอิกับอาจารย์ชาวลิน ในรถอาจารย์ก็พูดว่า อาจารย์รู้สึกว่โชคดีมากที่สิ่งที่อาจารย์ได้เขียนประสบการณ์เกี่ยวกับเมืองไทยได้รับการถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ดิฉันเองก็อยาก

จะบอกอาจารย์ตั้งแต่ตอนนั้นแล้วว่า นอกจากจะรู้สึกตัวเองโชคดีที่ได้มาเกี่ยวข้องกับงานชิ้นนี้แทนคนไทยหลายๆ คน ที่จะได้มีโอกาสทำงานชิ้นนี้ ก็ยังรู้สึกโชคดีแทนคนไทยหลายๆ คนที่จะได้มีโอกาสอ่านงานชิ้นนี้

งานชิ้นนี้แน่นอนว่ามีความสำคัญทางด้านจิตใจในฐานะของคนๆ หนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความประทับใจของคนๆ หนึ่งที่มีความประทับใจต่อประเทศ นอกจากนั้นแล้วไม่ว่าความรู้ เกร็ดความรู้ต่างๆ อย่างที่อาจารย์ฉลองได้ยกตัวอย่างเมื่อสักครู่ อาจารย์ก็ถือเป็นเล่มในการหารื้อระหว่างท่านอดีตนายกรัฐมนตรีอิกเคดะและจอมพลสฤษดิ์ ความรู้เกี่ยวกับชนเผ่าไทยต่างๆ ความรู้เรื่องภาษาศาสตร์ต่างๆ ที่ได้สอดแทรกอยู่ในนี้คือทุกอย่างคือบรรยายด้วยการสอดแทรกอารมณ์ขึ้น อ่านง่าย แต่ในขณะที่เดียวกันเราก็ได้ความรู้ และเราเองก็ได้รับการกระตุ้นให้อยากรู้อื่นไปอีก จนเราเองต้องอยากไปค้นโน้นค้นนี้เพิ่มเติม

อย่างตัวดิฉันในช่วงแปลหนังสือเล่มนี้ แปลช่วงที่ประสบการณ์เดินทางไปยุหนานของอาจารย์ ซึ่งก็จะมีเรื่องเกี่ยวกับชนเผ่าไทยต่างๆ กลุ่มต่างๆ เรื่องภาษาไทยจีน ไทลื้อ ไทโนนไทนี้ ซึ่งดิฉันเองไม่เคยรู้มาก่อน แล้วก็คือทุกอย่างมาเห็นในหนังสือเล่มนี้ครั้งแรก

นอกจากจะมีความตื่นเต้นที่กลัวว่าตัวเองจะแปลผิดแล้วยังมีความรู้สึกที่ว่าทำไมเราถึงไม่เคยรู้เรื่องนี้มาก่อน ถือว่าเป็นประสบการณ์ที่ดีที่ทำให้เราได้มีโอกาสค้นคว้าเพิ่มเติม แล้วอีกอย่างแปลเกี่ยวกับประสบการณ์เดินทางไปยุหนานของอาจารย์ก็ได้รับความช่วยเหลือ นับเป็นโชคดีอีกเช่นกันที่ได้ทำงานในกระทรวงการต่างประเทศ คือดิฉันทำงานอยู่ที่ “ไต้ะญี่ปุ่น” และที่ “ไต้ะ” ข้างๆ เป็น “ไต้ะจีน” เพราะฉะนั้นเรื่องอะไรเกี่ยวกับสิบสองปันนาหรือว่าเซตจิงโป เตอหง ก็ไปตามเพื่อนๆ ที่ “ไต้ะจีน” ได้

แล้วก็ในหนังสือของอาจารย์ คำที่ปรากฏบ่อยมากคือคำว่า “โชคดี” ก็จะมีโชคดีหลายๆ แบบ โชคดีอย่างที่ไม่เคยคิดมาก่อน โชคดีมหาศาลที่ทำให้ประหลาดใจมาให้อาจารย์ชาวลินได้เรียนกับทุกท่านว่า คือเราอ่านไปตอนแรกอาจจะรู้สึกว่าทำไมคนนี้ถึงโชคดีจังเลย ทำงานอันนี้ก็ราบรื่นจริงๆ แล้วเราก็อ่านเป็นผลจากความพยายามของท่าน เป็นผลจากการมีทัศนคติที่ดีของท่าน ทำให้สะท้อนมาถึงตัวเรา เวลาที่เราารู้สึกว่าทำไมต้องมาเจอเรื่อง

อย่างนี้ หรือว่ามีอะไร มีหน้าที่อะไรที่เราต้องทำ แต่เรารู้สึกว่าไม่อยากทำ
ก็ได้หนังสือเล่มนี้เป็นกำลังใจอย่างดี

แม้แต่ตอนนี้เอง ทุกครั้งเวลาทำงานแล้วเราเจออะไรที่เราอาจจะรู้สึก
ไม่สบายใจที่จะทำ อ่านหนังสือเล่มนี้ก็ได้อำลใจ มีกำลังใจที่จะค้นหาเป้าหมายต่อไป
ขอลงท้ายเหมือนกับอาจารย์ชาวสินสัคนิดหนึ่ง ก็ขอให้ทุกท่าน
ที่มีโอกาสอยากให้ได้อ่านเล่มนี้ ขอขอบคุณค่ะ

อาจารย์สุวิมล :

ก็นับว่าเป็นประสบการณ์ที่ดีของผู้แปล ซึ่งดิฉันคิดว่าหายากนะคะ สำหรับคนที่มีประสบการณ์การแปลส่วนใหญ่ก็จะทุกข์ลำเค็ญซะมากกว่า ไม่เหมือน 2 คนนี้ที่แปลหนังสือเล่มนี้ ผู้อภิปรายต่อไปขอเรียนเชิญ อาจารย์อรรถศักดิ์ อาจารย์บอกให้แนะนำว่าเป็นนักศึกษาที่ไม่เคยอ่านหนังสืออะไร แต่ได้มาอ่านหนังสือเล่มนี้ที่แปลของอาจารย์อฉิฉิก็จะเล่าถึงความประทับใจ ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อหนังสือ ขอเชิญอาจารย์คะ

อาจารย์อรรถศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ :

สวัสดิ์ท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน ผมได้ยื่นชื่ออาจารย์อฉิฉิเมื่อ 25 ปีที่แล้ว เมื่อเริ่มต้นเรียนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และด้วยความที่ผมเรียนรัฐศาสตร์ แต่อยากเรียนประวัติศาสตร์ ก็เลยไปลงเรียนประวัติศาสตร์อยุธยา ซึ่งได้เกรดดีมาก เพราะว่าเวลาแนะนำให้อ่านบทความและหนังสือภาษาอังกฤษ หนึ่งในนั้นก็คือหนังสือของอาจารย์อฉิฉิ ผมก็รู้สึกคับข้องใจ เพราะเป็นนักเรียนที่อ่านหนังสือภาษาอังกฤษไม่ค่อยถนัด แต่ทำให้พูดความจริงก็คือในยุคนั้นอ่านแทบไม่ได้เลย

ชื่อของอาจารย์อฉิฉิ ก็พูดถึงอยู่ในวงการประวัติศาสตร์อยุธยาเรื่อยมาจนกระทั่งเมื่อวานนี้เองที่ผมได้มีโอกาสนั่งใกล้อาจารย์อฉิฉิ ในโรงแรมหรูของกรุงเทพฯ ผมก็เลยรู้สึกว่าชะตากรรมบางทีก็ยากที่จะแยกได้ แม้ว่าจะรู้จักห่างไกลจนกระทั่งถึงใกล้ชิด และชะตากรรมมากไปกว่านั้นก็คือถูกให้เป็นผู้อ่านหนังสือของอาจารย์อฉิฉิในเล่มนี้

ผมได้รับหนังสือเล่มนี้เมื่อวันอาทิตย์ และก็บอกว่าต้องมาแนะนำที่นี้ในวันนี้ ผมก็รู้สึกว่าทำไมชะตากรรมของอาจารย์อฉิฉิจึงกดดันผม แต่ผมบอกว่าไม่เป็นไร อ่านได้ หนังสือเพียง 250 หน้า ถ้าเราพลิกๆ ไปคงจบข้ามคืน

แต่พอเริ่มต้นอ่านคำนำที่เขียนโดยอาจารย์ฉลอง ซึ่งท่านได้นำเสนอผ่านไปเมื่อกี้ๆ พอเริ่มอ่านคำนำซึ่งกล่าวถึงประวัติชีวิตของอาจารย์อฉิฉิ ผมก็รู้สึกเริ่มทึ่งกับคนๆ นี้ ตอนแรกผมจินตนาการคนที่อายุประมาณ 79-80 จะต้อง (ชอภัย) น่าเบื่อในบางประการ แต่พอเริ่มอ่านประวัติผมเริ่ม

รู้สึกว่าคุณๆ นั้นน่าฟังเสียเหลือเกิน แสดงว่าคุณๆ นี้จะมีเป้าหมาย มีความ
 เขียวเเขียว และสุขุมในใจเยอะมาก จึงสามารถเดินทางมาจนถึงอายุไข 79-80
 ปีได้อย่างยิ้มแย้มแจ่มใส

พออ่านคำนำของอาจารย์ฉลองจบ จากเดิมที่ตั้งใจว่าจะพลิกผ่านๆ
 เพราะว่ามันไม่มีใครรู้หรอก ผมก็ไม่ใช้ผู้แปลที่จะต้องมาสารภาพว่าแปลผิด
 ตรงไหน เพราะฉะนั้น ผมก็เปลี่ยนวิธีการอ่านใหม่ ว่าเราจะต้องอ่านทุกคำ
 ที่แปล เพื่อที่จะได้เข้าใจเกี่ยวกับผู้เขียนหรืออาจารย์อณิธิ ประเด็นของมัน
 ก็คือว่าเมื่อผมอ่านจบเมื่อคืนนี้ประมาณหลังเที่ยงคืน ผมก็นั่งคิดว่าหนังสือ
 เล่มนี้ควรจะกล่าวสรุปในโลกในสังคมไทยได้อย่างไร

ตอนแรกผมนึกว่าหนังสือเล่มนี้เปรียบเทียบกับหนังสือ ดอน กิโฮเต้
 ที่กำลังพิมพ์ออกมาได้มัย ผมรู้ว่า ดอน กิโฮเต้ ดูเด็ดเด็ดดพล่าน ต่อสู้
 กับอำนาจรัฐ อาจารย์อณิธิไม่ใช่อย่างนั้น อาจารย์อณิธิแทบไม่พูดถึงการเมือง
 ไม่พูดถึงอำนาจรัฐเลย แม้ว่าเขียนถึงรัฐก็ตาม แล้วหนังสือเล่มนี้ควรสรุป
 ขึ้นมาสำหรับผู้อ่านคนไทย

ขอภัยที่ผมเปรียบเทียบนิยาย ละครโทรทัศน์เรื่องหนึ่งที่เพิ่งจบไป
 ชื่อเรื่องว่า “รักเธอทุกวัน” ของช่อง 3 เป็นละครที่ดังมาก เพราะหนังสือเล่มนี้
 ผู้เขียนคือพระเอก แล้วพระเอกตามหาความฝันความรักของตนเองอะไร
 บ้าง สิ่งหนึ่งที่อาจารย์อณิธิถูกเสนอให้เขียนหนังสือเกี่ยวกับอัตชีวประวัติ
 ของตนเองจากสำนักพิมพ์ในญี่ปุ่น เพื่อให้ประวัติของอาจารย์อณิธิเป็นบท
 เรียนแก่คนหนุ่มสาวของญี่ปุ่นที่กำลังจะเริ่มต้นชีวิต

นั่นหมายความว่า สำนักงานญี่ปุ่นกำลังมองว่าประวัติของคนๆ หนึ่ง
 ที่เดินทางมาตั้งต้นจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ 79-80 ปีน่าจะเป็นบทเรียนสำหรับ
 คนหนุ่มสาวคนญี่ปุ่น เพราะในโลกของความเป็นจริงก็คือว่าการได้อ่าน
 อัตชีวประวัติหรือประวัติของบุคคลสำคัญบุคคลหนึ่ง คือการย้อนระยะ
 เวลาของการเรียนผิดเรียนถูก แทนที่จะปล่อยให้หนุ่มสาวของเราเรียนรู้ผิด
 ด้วยตนเอง ก็ให้อ่านผ่านคนที่เคยมีประสบการณ์มาแล้ว นั่นก็คือสำนักพิมพ์
 ในญี่ปุ่น ซึ่งผมคิดว่ามุมมองเค้าดีมาก เพราะฉะนั้น อาจารย์อณิธิเขียน
 เรื่องนี้เหมือนกับเล่าอัตชีวประวัติของตนเองตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงเร็วๆ
 นี้

theme ของเรื่องอยู่ที่ว่าเมืองไทยคือทุกสิ่งทุกอย่าง เมืองไทยคือ theme ของหนังสือเล่มนี้ อาจารย์อิมิจะซ่อนประโยคนี้ไว้ช่วงหน้าท้ายๆ ของหนังสือ ซึ่งถ้าใครอ่านไปไม่ถึงตรงนั้นจะไม่เข้าใจเลยว่าอะไรคือ theme ของหนังสือ ไม่เป็นการเล่าอดีตชีวิตแล้ว แต่มี theme ของการเล่าอยู่ ว่า ตนกำลังเล่าอะไรอยู่

ผมคิดว่าอาจารย์อิมิเหมือนคนกำกับหนัง เพราะว่าหน้าแรก บรรทัดแรกของเรื่องในบทปฐมบท อาจารย์อิมิเริ่มเขียนอย่างนี้ว่า เครื่องบินใบพัด 4 เครื่องยนต์มุ่งหน้าไปทางตะวันตก แล้วค่อยๆ ลดหัวลงต่ำ หมายความว่าบินจากญี่ปุ่นกำลังจะมาถึงดอนเมือง

ถ้าเราคิดถึงอาจารย์อิมิที่กำลังคิดว่า ตนเองเป็นผู้กำกับชีวิตของตนเอง อาจารย์อิมิก็เริ่มต้นที่กำลังนั่งอยู่บนเครื่องบินไปเมืองไทย หลังจากตามหาความฝันนั้นมาตั้งแต่ 27 ปีของชีวิต และในขณะที่เห็นแม่น้ำสายหนึ่งอยู่ข้างล่าง อาจารย์อิมิก็บอกว่าสายน้ำใหญ่ที่เห็นอยู่บนพื้นดินสงสัยจะเป็นแม่น้ำโขง ผมก็อ่านแล้ว อาจารย์ดกภูมิศาสตร์เรีปลา เพราะนี่มันเป็นหน้าแรกที่ผมไม่เชื่อมั่นอาจารย์อิมิเท่าไร เพราะว่าอันนี้ก็อยู่ห่างไกลจากโลกวิชาการ ทำไมอาจารย์อิมิไปพูดถึงแม่น้ำโขง

พอเห็นแม่น้ำโขง ถัดมามีบางอย่างคล้ายๆ เม็ดสีดำๆ อยู่ตรงกลาง ผมเอามือขีดกับหน้าต่าง แล้วเพ่งมองดู ฉันได้เห็นว่านี่จะเป็นควายนั่นเอง มันคงจะลากคันไถอยู่ข้างหลัง เพราะว่าเห็นแฉ่จุดต่างๆ อาจารย์อิมิก็บอกว่ามันต้องมีคันไถอยู่ข้างหลัง มีคนเดินตาม พอควายเคลื่อนไป คนก็เคลื่อนตาม คงจะเป็นคนไทยแน่ๆ เขาตามหาคนไทย เพราะฉะนั้น ผมมอ่านคำนี้ขึ้นมา ถ้าอาจารย์สุจิตต์ วงษ์เทศ อยู่แล้วอ่านประโยคนี้นะ “ใช่คนไทยอยู่ที่นี่” พอผมอ่านเจอประโยคนี้ มันทำให้ผมรู้สึกว่าคุณเขียนนี้มีวิธีการที่จะทำให้น่าอ่านตาม

แต่เมื่อพูดถึงแม่น้ำโขง มองลงไปเห็นแม่น้ำโขง แล้วบรรทัดย่อหน้าถัดมาก็บอกว่า จากนั้นไม่นาน เครื่องบินก็เบี่ยงหัวไปทางใต้ เพื่อเตรียมตัวลงจอดที่สนามบินดอนเมือง แม่น้ำโขง-ดอนเมือง อาจารย์ทำไมย้อนระยะทาง 600 กิโลเมตรให้มันเหลือนิดเดียว เพราะฉะนั้นประสบการณ์การบินจากอุบลฯ ของเรา มันก็ใช้เวลาประมาณชั่วโมงหนึ่งโดยประมาณ

หรืออาจารย์หลับแล้วตื่นมาก็ตอนเมืองแล้ว อันนั้นก็คือเรื่องแม่น้ำโขง มันอยู่ในใจผมตลอดมา

อาจารย์ไม่น่าจะแม่นภูมิศาสตร์สักเท่าไร เนื่องจากว่าจิตใจประเด็นนี้มาก เมื่อเข้าไปทั้งเล่ม ผมถึงบางอ้อ ว่าอะไร ทำไมแม่น้ำโขงจึงอยู่ในความพึงใจของอาจารย์ เมื่อหนังสือเล่มนี้ก็มี 4 บท บทแรกอาจารย์ตามหาความฝันในญี่ปุ่น จากเกิดจนกระทั่งอายุ 27 บทที่ 2 จึงพูดถึงชีวิตที่อยู่เมืองไทย 8 ปีและเป็นชีวิตที่ให้พื้นที่ในหนังสือเล่มนี้มากที่สุด บทที่ 3 จากเมืองไทยกลับไป หลังจากที่อยู่เมืองไทย 7-8 ปีก็กลับไปญี่ปุ่น และก็ได้รับการเรียนเชิญให้ไปเป็นอาจารย์ที่ศูนย์เอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาที่โตเกียว บทที่ 4 ย้ายไปเป็นอธิการบดีของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งชื่อ คันดะ

นี่คือ 4 บทแต่ใน 4 บทนี้ทั้งหมดน่าสนใจตรงที่ว่าชีวิตของอาจารย์งานเขียนเล่มนี้แทบไม่กล่าวถึงบุคคลใดๆ ในด้านลบ ไม่มีคำส่อเสียด เสียดสีอย่างใดทั้งสิ้นเลย มีแต่คำชื่นชมบุคคลในแง่มนั้นในแง่มนั้นตลอดเวลา คิดว่ามีคนใจดีขนาดนี้ในโลกด้วยหรือ มีพูดถึงข้อขัดแย้งกับคนอยู่คนเดียว คือบาทหลวงหนุ่มที่ทำให้อาจารย์ไม่เรียนแล้ว คริสต์ศาสนา มีประโยชน์นั้นอยู่ประโยคเดียว แต่หนังสือทั้งเล่มกล่าวถึงบุคคลอื่นด้วยความชื่นชมไปหมดว่าตนได้เรียนรู้จากคนที่อยู่รอบข้างทั้งหมด

ประเด็นของมันเป็นอยู่ตรงที่ว่าถ้าหนังสือเล่มนี้พูดถึงสิ่งดีๆ ในชีวิต แล้วไม่มีสิ่งไม่ดีในชีวิตหรือ มีสิ่งที่ไม่ดีในชีวิตจะซ่อนอยู่ท้ายๆ ของเรื่อง ซึ่งผมขอแปลเอง ปัญหาหรือแรงกดดันที่ท่านอาจารย์อิมิอิมิตลอดช่วงอายุของการดำรงชีพของตนเอง มี 2 ปัญหาด้วยกัน

ปัญหาที่ 1 คือปัญหาไม่จบปริญญา การไม่จบปริญญา ผมคิดว่านี่คือปัญหาสำคัญที่ทำให้อาจารย์ได้รับแรงกดดันจากคนรอบข้างอย่างมาก และในที่สุดอาจารย์ต้องเสนอเพื่อรับปริญญาเป็นด็อกเตอร์ในปี 2524 ให้ได้ เพราะยังไปอยู่ศูนย์เอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาที่เกียวโต แรงกดดันยังมีมาก เป็นศาสตราจารย์ที่ไม่จบปริญญาตรี ดังนั้น มันจะต้องมีแรงกดดันจากเพื่อนรอบข้างเยอะขึ้นๆ ในที่สุดอาจารย์ก็เอาปริญญา พอได้ปริญญามาก็ยังถูกเพื่อนเสียดสีเล็กน้อยว่าอาจารย์อิมิอิก็นักวิชาการตาช้ำๆ ทั่วไป ที่ไปเอาปริญญา พอเขาไม่ไปเอาปริญญาก็กดดันเค้า

ปัญหาที่ 2 ที่ผมรู้สึกว่าคุณอาจารย์อิมิต้องเผชิญหน้าก็คือ อาจารย์รู้สึกว่าการเป็นเรื่องสนุก อาจารย์ทำให้การศึกษาค้นคว้าวิชาการสนุกสนานมาก แต่ในสังคมญี่ปุ่น งานวิชาการจะต้องเคร่งครัด เคร่งขรึม ซีเรียส ไม่สนุก ซึ่งก็คือวิชาการที่ขัดแย้งกัน แต่อาจารย์บอกว่าสนุก

อะไรคือสิ่งที่ทำให้อาจารย์สนุก อาจารย์ตามหาคนไทย อาจารย์อยากเรียนภาษาไทย แต่ที่จริงแล้ว อาจารย์เริ่มต้นจากการที่จะเรียนภาษาศาสตร์ ผมก็ไม่เข้าใจคำว่าภาษาศาสตร์ และการเรียนภาษาไทย ภาษาโน้นภาษานี้ ต่างกันตรงไหน แต่หมายความว่าอาจารย์ตามความฝันว่าอยากเรียนภาษาศาสตร์ แต่เข้าไปไม่ถึงแก่นตรงนั้น ในที่สุดได้ไปเรียนภาษาไทย

ต่อมาอาจารย์ได้เข้ามาบวช พอได้บวชอาจารย์ก็เริ่มต้นชีวิตใหม่ เพราะอาจารย์กลายเป็นคนสุขในสังคม อาจารย์รับคิดว่าด้วยคนสุขและคนดิบในหนังสือเล่มนี้ พออาจารย์บวช อาจารย์ก็เริ่มเข้าใจโลกของพระสงฆ์ และอาจารย์ก็ขยายการเรียนภาษาไปเรียนภาษาพม่า ภาษาสิงหล ภาษาเขมร คนอะไรเรียนได้เยอะภาษามากเลย

ผมคิดว่าโลกบนพื้นฐานของอาจารย์อยู่ที่ภาษาศาสตร์ พออาจารย์เรียนภาษา อาจารย์ก็สามารถเข้าไปอ่านเอกสารต่างๆ ได้ และตรงนี้เองที่ทำให้อาจารย์สามารถนำมาสู่การสร้างเรื่องราวประวัติศาสตร์

สิ่งหนึ่งที่ทำให้อาจารย์สนุกกับการศึกษาเหล่านี้ก็คือการที่อาจารย์ได้เดินทาง ผมไม่เชื่อว่าอาจารย์อิมิเป็นนักเดินทาง แต่อาจารย์อิมิได้โอกาสที่คนอื่นไม่ได้ในการเดินทาง ผมอ่านเสร็จ ผมตกใจเลย ในปี พ.ศ. 2500 ขณะที่สังคมไทย ถนนหนทางเต็มไปด้วยความยากลำบาก มีคณะสำรวจแม่น้ำโขงชุดหนึ่งจากญี่ปุ่น เริ่มต้นการเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปสระบุรี และตรงหิองดัดเข้านครนายกพุ่งตรงอรัญประเทศ พุ่งไปที่เสียมเรียบ พุ่งไปที่สตั๋งเตี๋ย ขึ้นไปที่ลาว ปากเซ แล้วก็นั่งเรือล่องแม่น้ำโขงจนกระทั่งถึงเวียงจันทน์ นั่งรถจากเวียงจันทน์ไปหลวงพระบาง ปัจจุบันนั่งรถจากเวียงจันทน์ไปหลวงพระบางก็แทบแยะ แต่ที่ย้อนกลับไป 50 ปีก่อน พออยู่หลวงพระบาง ล่องเรือตามแม่น้ำโขงอีกไปที่ห้วยทราย แล้วก็เข้าเหมาเครื่องบินกลับมาที่เวียงจันทน์

ปี พ.ศ. 2500 มีคนกลุ่มหนึ่งจากญี่ปุ่นเดินทางมาศึกษาชุมชนใน

นามของการปลูกข้าว ตอนแรกผมคิดว่าอาจารย์ชาญวิทย์ได้บุกไปในช่วง 10 ปีมานี้ทะเลาะหลวง แต่อาจารย์อิมิอิบุกไปแล้ว แล้วแถมปีเดียวกันนั้น ไกลๆ กันไม่กี่เดือนอาจารย์อิมิอิได้โอกาสในการสำรวจจีนโดจินรอบที่ 2 โดยการไปเส้นทางเดิม เข้าเสียมเรียบแยกไปพนมเปญ เข้าไซ่ง่อน จากไซ่ง่อนขึ้นไป ในขณะที่เวียดนามกำลังเพิ่งผ่านการสงครามซึ่งยุติลงเมื่อ ค.ศ. 1957 สงครามเวียดนามหยุด ค.ศ. 1954 ใครออกนอกเมืองเค้าเรียกว่า คนสติไม่ดี

แต่กลุ่มคนญี่ปุ่นเดินทางไปเส้นทางที่ 17 ของเวียดนามได้ สงสัยจะเป็นแบบที่เขาว่าจริงๆ ใครจะสามารถเดินทางสำรวจภูมิภาคนี้ได้ ในท่ามกลางสงครามที่กำลังกระหน่ำ และเส้นทางเดินทางนั้นยากลำบากจริงๆ เราคงไม่ต้องพูดถึงเรื่องถนนลาดยาง เอาแค่ถนนเกวียนไปก็พอแล้ว

จากประสบการณ์การเดินทางนี้ ผมคิดว่ามันทำให้อาจารย์อิมิอิเริ่มมองเห็นช่องทางในการเข้าสู่โลกทางวิชาการ และได้เดินทางไปในที่ต่างๆ การเรียนภาษา การได้เดินทาง ซึ่งการเดินทางนั้นอาจารย์อิมิอิสรุปว่ามันทำให้เรามองเห็นว่าประวัติศาสตร์ ไม่ควรศึกษาจากเอกสารเฉยๆ แต่ประวัติศาสตร์ควรเป็นนักเดินทางเพื่อได้ไปเห็น การได้เห็นจะทำให้เราเข้าใจถึงความซับซ้อนหรือความหมายของเอกสารที่แท้จริง ผมคิดว่านี่คือสิ่งที่ผมเห็นทั้งหมดของอาจารย์อิมิอิ ทุกอย่างคือเมืองไทย เมืองไทยคือทุกอย่าง

แต่ประโยคสุดท้ายของอาจารย์อิมิอิที่ผมคิดว่าเป็นประโยคที่เราควรจดจำก็คือประโยคที่บอกว่า ถ้าชีวิตหนึ่งผ่านมา 79-80 ปี ประโยคนี้น่าจะสำคัญ และน่าจะสามารถใช้ได้กับอาจารย์อิมิอิก็คือ แม้ผงผุ่นก็สามารถสะสมกลายเป็นขุนเขา ขอบคุณครับ

อาจารย์สุวิมล :

ขอบคุณอาจารย์ข้างคักนี้ะคะ ผู้อภิปรายคนสุดท้าย อาจารย์ ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ขอเรียนเชิญอาจารย์เลยคะ

อาจารย์ชาญวิทย์ เกษตรศิริ :

ท่านอาจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร ท่านอาจารย์อิณิอิ ท่านคณบดี ท่านสุภาพบุรุษ สุภาพสตรี สวัสดีครับ วันนี้ผมตั้งใจอย่างยิ่งเลยว่าจะไม่เป็นวิชาการ และวันนี้ผมก็ตั้งใจอย่างยิ่งว่าจะเป็นเซอร์ไพรส์ให้อาจารย์อิณิอิ

ครั้งหนึ่ง นานมาแล้วทางทิศบูรพา มีชายคนหนึ่งนามโยะเนะอิเอะ อิณิอิ เขาเกิดที่กรุงโตเกียว ปีมะเส็ง เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2472 ในสมัยโชวะ เขาไฟฝันจะเดินทางไปทางทิศตะวันตกไปยังดินแดนแห่ง “ซามูไร” แล้วเขาก็ได้มาสนใจ

หนุ่มน้อยอิณิอิ วัย 28 ปี ร่อนลงที่ดอนเมือง (ไม่ใช่หนองงูเห่า) เมื่อปี พ.ศ. 2500 คูและคลองรังสิตใกล้ดอนเมือง ไม่ใช่หนองงูเห่า จากนั้นจนถึงบัดนี้ชีวิตของเขาเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง ภาษาอังกฤษ

บอกว่า His life is never the same.

เขาไปเซี่ยง เขาไปอยู่กับม้งในลาว เขาได้รับการศึกษาอย่างดีเฉกเช่น
ผู้ดีชาวไทยทั้งหลาย ซึ่งต้องนั่งแยกเพศภาวะ เหมือนอย่างที่เราั่งอยู่
ปัจจุบัน เขาได้รับการศึกษาจากสำนักเทวาลัย บวชเป็นพระที่วัดบวรนิเวศ
เขาอ่านพุทธเขียนไทยได้คล่องแคล่ว ผมคิดว่าเป็นข้อแม้สำคัญมากที่จะ
เป็นนัก Area Studies เป็นนักอุษาคเนย์ที่แท้จริง “จินาธุโกะภิกขุ” ล่าม

อิชิอิในปี พ.ศ. 2504 ในการเจรจาเงินพิเศษ 1,500 ล้านเยนอยู่ในบทของหนังสือ เขากลายเป็นปราชญ์ เป็นศาสตราจารย์แห่งประเทศไทยที่ดังไปทั่วโลก เขาละชีวิตจากงานทางด้านการทูตกลายเป็นอัครมหาธาตุ เป็นตัวอย่างแห่ง “ไทยศึกษา” ไปตลอดชีวิต

อย่างที่อาจารย์ฉลองได้เสนอมาแล้วว่า อาจารย์อิชิอิได้เขียนหนังสือตำรามากมาย ทั้งไทย ทั้งอุษาคเนย์ เล่มนี้ (ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี) หมดไปแล้วเสียใจด้วย อาจารย์ ไม่มีบริจาคนั้นแล้วตั้งใจว่าไม่บริจาคให้คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ เพราะว่าเป็นมหาวิทยาลัยที่รวยที่สุด ที่อื่นเราจะไปบริจาคนั้น

ผมพบอาจารย์อิชิอิเป็นครั้งแรกเมื่อฤดูหนาวเดือนมกราคม พ.ศ. 2520 ก็ปี ค.ศ. 1977 “30 ปีผ่านไปไฉเหมือนโกหก” ผมไปญี่ปุ่นครั้งนั้นในโครงการแลกเปลี่ยนวิชาการมหาวิทยาลัยเกียวโตกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่ในความเป็นจริง วาระซ่อนเร้นในครั้งนั้นคือไปลี้ภัยการเมือง

เพราะว่าเป็นเหตุการณ์หลังรัฐประหารและอาชญากรรมของรัฐ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ที่มีการพยายามที่จะรื้อฟื้นระบอบอมตยาธิปไตยขึ้น ผมเป็นหนึ่งในรองอธิการบดี 4 คนของ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ซึ่งท่านได้ลี้ภัยไปอังกฤษแล้วก่อนหน้าผม 2-3 เดือน ขอกล่าวเป็นจารึกทางประวัติศาสตร์ว่าผู้ที่ลงนามอนุมัติให้ผมไปนั้นคือ ดร. ประเสริฐ ณ นคร ท่านนั้น

อยู่นี้ครับ (ปรบมือ) ท่านอาจจะลืมไปแล้ว ผมได้ไปเพราะว่าอาจารย์เซ็นชื่อตรงนั้น (ในฐานะปลัดทบวงมหาวิทยาลัย อนุมัติให้เดินทางไปต่างประเทศ) ผมก็เลยได้ขึ้นเครื่องบินที่ดอนเมือง ในหูก็ร้องไปด้วยเพลง “หนักแผ่นดิน”

ที่ญี่ปุ่น ครั้งแรกที่ผมพบอาจารย์อิมิอิ อาจารย์มารับผมที่บ้านของซูกิโนะซัง เจ้าของบ้าน บ้านนั้นอยู่ติดกับวัดทอง หรือ “คิงคาคุจิ” อันเป็นฉากนิยายอันลือเลื่องของมิซึมา

บ้านของซูกิโนะซังเป็นบ้านในความทรงจำของอุซาคเนย์ศึกษาของญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็น Ruth McVey, Ben Anderson, ทักซ์ เฉลิมเตียรณ, นิธิ เอียวศรีวงศ์ ก็พักอยู่ที่บ้านนี้ นิธิกลับมาเขียนเรื่อง “เกี่ยวโตได้ชะเง้อมดอยสุเทพ” เมื่อปี พ.ศ. 2532

นี่คือบ้านของซูกิโนะซัง บ้านซูกิโน หมายเลข 1 คากามิชิ คิโนกาสะ คิตากุ “วัดทอง” อยู่เลยไปนิดเดียว นี่คือบ้านเลขที่ 1 “30 ปีผ่านไปไวเหมือนโกหก” ครับ บ้านนี้ใครๆ ที่ไปเกี้ยวโตก็อยู่ที่นี่ รุ่นเด็กๆ อาจจะได้ อยู่ อาจารย์ฉลองเป็นรุ่นเด็กๆ ผมไม่กล้ากลับไปที่ถนนนี้อีกเลย เพราะ อาจารย์ Ruth McVey บอกว่าบ้านไม่อยู่แล้วกรรมัง และซูกิโนะซังก็คง ไม่อยู่แล้ว

อันนี้คือห้องนอนของผมในบ้านนั้น ผมมี room with a view ราคา ค่าเช่าเดือนละ 65,000 เยน เมื่อปี ค.ศ. 1977 อยากทราบมั๊ยครับว่า 100 เยนที่เราใส่ไปในรถเมล์หมายเลข 59 ที่อาจารย์อิฉิอิมารับและสอนให้ผม ขึ้นรถเมล์ แล้วหยอดลงไป 100 เยน เมื่อปี ค.ศ. 1977 เท่ากับกี่บาท ครับ 10 บาทครับ แต่ตอนนี้อยู่ประมาณ 30 บาท แสดงว่าประเทศไทยเจริญขึ้น หรือเจริญลง

นี่คือแม่บ้านเจ้าของบ้านของผม ใครๆ ก็ต้องรู้จักเธอ เพราะอยู่บ้านนี้ อาจารย์อิฉิอิ อาจารย์นิชิ เอียวสึริงส์ พูดถึงเธอเอาไว้อยู่เลย ซูกิโนะซัง เป็นผู้หญิงญี่ปุ่นที่ปฏิรูปแล้ว เธอเรียนปรัชญาเยอรมันที่มหาวิทยาลัยโคชิเง เธอมีประสบการณ์อันน่าสนใจมาก เมื่อเราสนิทกันแล้ว เธอก็พาผมไปเที่ยว

ซูกิโนะซังยืนถ่ายรูปอยู่ตรงหน้าถังสาเก “ฮาคุชิเกะ” หรือยี่ห้อ “กวางขาว” อันนี้เป็นสาเกญี่ปุ่นที่มีชื่อเสียงมาก ซูกิโนะซังเป็นผู้หญิงที่ทันสมัย เธอเรียนปรัชญาเยอรมัน พูดภาษาอังกฤษดีมาก เธอเรียนโดชิชะซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของผู้หญิง เมื่อสนิทกันแล้วเธอเป็นสุภาพสตรีญี่ปุ่นที่น่าชื่นใจมาก เพราะว่าเธอมีพงศาวดารกระซิบเยอะมาก แปลว่าเรื่องของจักรพรรดิราชสำนัก “เมจิ ไทโช โชวะ” อะไรอย่างนี้ ผมก็จะฟังมาหลายครั้งทำให้เราเข้าใจอะไรหลายอย่างในสังคมญี่ปุ่น

อาจารย์จำได้มั๊ยครับที่บ้านของซูกิโนะซัง คนตรงกลางคือ young Ishii sensei แล้วก็ผม และซูกิโนะซัง แม่บ้านเราที่นั่งเลี้ยง

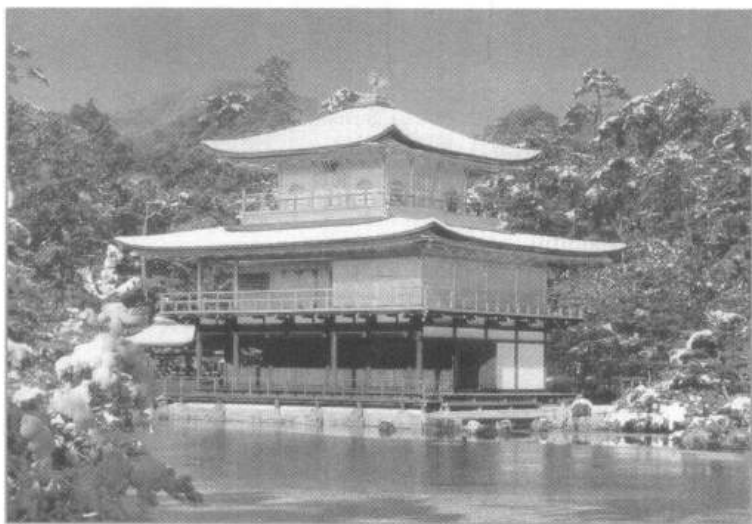
อาจารย์จำได้มั้ยครับ Fukui Sensei คนขวาสุดด้านนี้พม่า บะมา ลูเมียว อาจารย์จำได้มั้ยชื่ออะไร จอโซว Kyaw Soe มาจากมะละแหม่ง เป็นนักประมงศาสตร์ ต้องเรียกได้ว่า Once upon a time, when we were young and beautiful

นี่คือคนเกี่ยวโตทั้งนั้น หลายคนในที่นี้อาจจะจำไม่ได้ บางคนก็หาชีวิตไม่แล้ว คนนั่งตรงกลางใส่เสื้อสีแดงคือ ซุจิยา เคนจิ (Tsujiya Kenji) ผู้เชี่ยวชาญอินโดนีเซีย อาจารย์อิมิอูอยู่ข้างหลัง จอโซว คนที่เท้าสะเอวนี้คือ อาจารย์ Y. Sukurai San ผู้เชี่ยวชาญเวียดนาม แนนอนแม่บ้านของผม

นั่งข้างหน้าสุด ถัดไปตรงกลางคือ Edita Tang จาก University of the Philippines ถัดไปคือ คิงคาคุจิ หรือ วัดทอง

นี่เป็นการลี้ภัยทางการเมืองที่สวยงามที่สุดสำหรับผม ตีใจที่ไม่ต้องอเมริกา เพราะว่าโดยมากคนที่ลี้ภัยเขาจะไปประเทศที่เคยเรียน อาจารย์ป่วยไปอังกฤษ ท่านปรีดี ในที่สุดก็ไปปารีส รัชกาลที่ 7 ไปอังกฤษ เรียนที่ไหนก็กลับไปลี้ภัยที่นั่นกัน แต่ผมโชคดีมากเลยที่ไม่ต้องไปลี้ภัยที่ Cornell ได้ไปเกียวโตแทน

นี่คือวัดทอง (ปลอม) ใครอ่านเรื่องของมิซึมาจะทราบดีว่าวัดนี้ถูกเผาไปแล้ว อันนี้เป็นการสร้างขึ้นใหม่ แต่สวยเหลือเกิน เพราะฉะนั้นบริเวณที่อาจารย์อิณิอิเอาผมไปไว้ที่บ้านเลขที่ 1 ถัดจาก “วัดทอง” นั้น เราก็จะเห็นอะไรแบบนี้ได้ง่าย เพราะว่านี่คือเกียวโต ไม่มีสนามบิน ตอนนั้นยังไม่มีรถไฟใต้ดิน มีรถราง เพราะฉะนั้นเราจะเห็นอะไรแบบนี้ได้ไม่ยาก

รอบๆ บ้านเรา แม่น้ำคาโมกาวา (Kamogawa) และก็บ้านริมน้ำตรังกันข้าม Center ที่อาจารย์จะพาผมขึ้นรถเมล์วันแรก เพื่อสอนให้ขึ้นและลงที่ไหน สถานีอะไร ฟังรถบัสประกาศออกมา “โคชิมบาชิ” เนี่ยสะพาน

ข้างหน้าคือ Center ที่อาจารย์ฉลองได้ฉายให้ดูเมื่อสักครู่นี้ ข้างหลังคือ
ภูเขาเหอซาน ข้างบนมีตัวอักษร “โต” หรือใหญ่อยู่ และเดือนสิงหาพิธีสารท
ก็จะไปเผาไฟตรงนั้น เห็นเป็นตัว “โต” แปลว่า ใหญ่ แปลว่า “มหา” รอบๆ
เมืองเกียวโต

นี่คือแม่น้ำคาโมกาว่า ไกลๆ
กับ Center for Southeast Asian
Studies โบสถ์ผมไม่เคยสนใจ
เข้าไปเลย เสียตาย ความจริงมา
ถึงตอนนี้แล้ว ถ้าศึกษาเรื่องญี่ปุ่น
ต้องศึกษาว่า คริสต์ศาสนาเข้าไป
ยังไ้ คนญี่ปุ่นที่มาอยุธยาเป็นใคร
จำนวนหนึ่งถือศาสนาคริสต์ใช้ไหม

เพราะฉะนั้น จาก Ishii
Sensei ที่ผมได้รู้จักครั้งนั้น จาก
เพื่อนๆ ที่ Center ทำให้ผมค้นพบญี่ปุ่นซึ่งผมไม่เคยคิดมาก่อน รู้จักคน
ญี่ปุ่นที่เราไม่มีประสบการณ์มาก่อน เพราะว่าผมมาจากรุ่นของยุค 60s กับ
70s ที่เรารู้จัก “สัตว์เศรษฐกิจ” รู้จัก “ภัยเหลือง” เราประหวังนายกรัฐมนตรี

ทานากะ แต่ว่าที่เกียวโตนั่น และที่ Center นั้น ทำให้ผมพบอะไรที่ไม่ได้
คิดมาก่อน แล้วที่เกียวโตก็ทำให้เห็นอะไรซึ่งทำให้เราเข้าใจญี่ปุ่นได้มากกว่า

นี่คือ Heian Shrine วัดซึ่งสร้างขึ้นเมื่อจักรพรรดิเมจิจะเสด็จไป
ประทับที่โตเกียว อันนี้สร้างเป็นของขวัญให้กับชาวเกียวโต เพราะว่าพระ
จักรพรรดิจะไปแล้ว โปรดลืงเกตให้ดี ฤดูหนาวปี พ.ศ. 2520 อันนี้คือสิ่งที่
เราเห็นในเกียวโต ที่เราดูว่ามันมีอีกอันหนึ่งของความเป็นญี่ปุ่น

ผมอยู่ 1 ปีเต็มที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์อิมิอิ ได้เรียนรู้อะไรเยอะแยะมากมาย หลังจากนั้น ทั้งอาจารย์อิมิอิและผม เราก็ติดต่อกันตลอดเวลา เพราะเรามีโครงการแลกเปลี่ยนที่เราเรียกว่า Core University เกิดขึ้นทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ แล้วก็มีการแลกเปลี่ยนอาจารย์ไปมาหาสู่กันระหว่างเกียวโตกับธรรมศาสตร์ เพราะฉะนั้นใน 30 ปีที่ผ่านมา ก็พบอาจารย์อิมิอิอยู่เป็นครั้งคราวตลอดเวลา

ในการไปเรือ “โครงการกระดูกจากในตู้” มาเมื่อ 2-3 วันนี่ก็ไปพบรูปเก่าๆ กลุ่มหนึ่ง ปรากฏว่ารูปกลุ่มนี้ประหลาดมากไม่ได้เขียนไว้ว่าวันที่อะไร ความจริง ปกติผมเป็นคนค่อนข้างจะละเอียด จะเขียนว่าอะไรเป็นอะไร เสียค่าเช่าเท่าไร ค่ารถเมล์เท่าไร เงินเดือนเท่าไร ก็จะเขียนเอาไว้ แต่รูปนี้ไม่มี

ปรากฏว่ารูปนี้แปลก คนที่นั่งตรงกลางคือ สุวรรณา เกียรติไกรเพชร คนที่นั่งซ้ายมือสีขาวคือ คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ตรงกันกับเธอ คือ สามี่ของเธอ มาทำอะไรกันอยู่ที่บ้านผม ผมก็ไม่ทราบ แปลกใจ

ในเวลาเดียวกันนั้น ปรากฏว่ามีนายไมเคิล ไรท์ นั่งอยู่ด้วย อาจารย์ทรงยศกำลังกินขนมจีนแกงเนื้อที่แม่ผมทำ อาจารย์ยอดบุญ เลิศฤทธิ์ ผมชาวสุตคือแม่ผม ตอนนั้นแม่เริ่มผมขาวแล้ว มี Ben Anderson นรนิติ เศรษฐบุตร นั่งอยู่ข้างหลัง มีใครอีกเยอะแยะเลย แปลกมาก ผมดูรูปนี้มันมาห้องสมุดจะยัดอำนาจเพื่อวางรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ริเปล่า ดูแล้วแปลกจริงๆ

ซูจียา เคนจิ ผู้เชี่ยวชาญอินโดนีเซีย Loraine Gesik ที่เธอเขียนเรื่อง “นางพญาเลือดขาว” อาจารย์อึ้งฉีกำลังพูดอะไรกับผม ผมก็จำไม่ได้สงสัยจริงๆ ว่างานนี้เป็นงานอะไร

ปรากฏว่าในเล่มเดียวกัน มันมีเขียนบอกว่า ธรรมศาสตร์รังสิต ปี พ.ศ. 2529 ผมก็เลย “ถึงบางอ้อ” ว่ามันคงเกี่ยวข้องกับธรรมศาสตร์รังสิต แน่ๆ เพราะว่าเรา “เปิดธรรมศาสตร์รังสิต” เมื่อปี พ.ศ. 2529 เป็นปีแรก

นี่กำลังก่อโดม (ปโลม) ขึ้นมาที่รังสิต ผมยืนตะท่าอยู่ใส่เสื้อ “ธรรมศาสตร์ 50 ปี” แล้วในตุ๊กก็ปรากฏว่าพบรูปนี้ว่า ชูจิตา เคนจิ ก็มา แล้วยืนอยู่ที่หน้า Japanese House ซึ่งสร้างอยู่กลางทุ่งนาของรังสิต แต่ไม่มีคิวยแล้วนะครับ เพราะว่าถูกซื้อไปหมดแล้วแถวนี้ อันนี้คือ ธรรมศาสตร์รังสิต

ประเด็นมันอยู่ที่ว่า อาจารย์ก็ไปมาไปมา แล้วคนญี่ปุ่น ชาวญี่ปุ่น รัฐบาลญี่ปุ่นนั้น มีส่วนอย่างยิ่งเลยที่ผลักดันให้สามารถสร้าง มห.ศูนยรังสิต ขึ้นมาได้ เพราะฉะนั้นตรงนี้คือตึกของ “ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา” ซึ่งเราใช้เป็นสถานที่ที่จะไปพักไปดำเนินการอะไรก็ตาม เพื่อที่จะเปิดธรรมศาสตร์รังสิต ขึ้นมาให้ได้ อันนั้นก็มีความผูกพันที่เราได้อยู่ระหว่างกัน หลังจากนั้น อาจารย์ก็ไปมาอยู่ตลอดเวลา

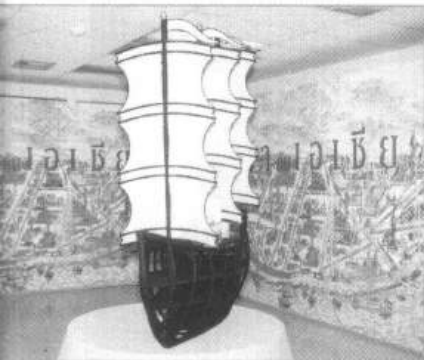

ในรูปนี้เห็นมั้ยครับว่าเป็นใครบ้าง ปี ค.ศ. 1996 หรือ พ.ศ. 2539 “สัมมนาสิริราชสมบัติ 50 ปี” แกวนั่นคือ อาจารย์เกษม ศิริสัมพันธ์ ซึ่งท่านสิ้นไปแล้ว ดร. ลิขิต ชีระเวคิน (ซึ่งไม่ทราบจะมีอนาคตทางการเมืองรีเปลา เพราะอยู่ในกลุ่มถูกศาลรัฐธรรมนูญพิพากษา 111 คนของพรรคไทยรักไทย) คนกลางคือผม ถัดไปคือ คุณอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ถัดไปคือ ชัยยุทธ บุญมี

ในงานเดียวกันนั้นปรากฏว่าอาจารย์อิฉิอิโนะอยู่ตรงนั้นเอง อาจารย์อิฉิอิอยู่มากสุด ถัดมาคือ Craig Reynolds ตรงกลางคือ พรเพ็ญ ชันตระกูลลีซ่า สอง แล้วก็ผม ชาญวิทย์ อันนี้ก็ถือว่าเราก็ตัดต่อกันอยู่ตลอดเวลาในด้านวิชาการของสองประเทศ

ในปี ค.ศ. 1999 เราก็กจัดงานใหญ่มากคือ อยู่รุษากับเอเชีย นี่เป็นโลโก้ของเรา คนเยอะแยะเลย ที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เน้นอน อาจารย์อิฉิอิคือ keynote speaker ในวันนั้น

นี่คือภาพคุณหญิงไซศรี (ศรีอรุณ) ตอนนั้นเป็นผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ตอนนั้นยังไม่ได้สนใจเรื่องนักศึกษากระโปรงสั้นหรือกระโปรงยาว เธอยืนเป็นประธานอยู่ ถ้าดูให้ดี ๆ มีใครบ้าง ในที่นี้ริมสุดคือ Ken Breazeale คือคนที่ เป็น Editor หนังสือ From Japan to Arabia: Ayutthaya's Maritime Relations with Asia ซึ่งพิมพ์ประมาณ 1,000 เล่ม เมื่อปี ค.ศ. 1999 ก็แปลว่า 7-8 ปีมาแล้วยังขายไม่หมด เราได้แจกแล้ว ให้ก็แล้ว อภินันทนาการ

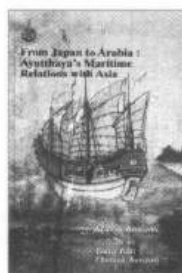

ก็แล้วก็ยังไม่ว่ากันก็ยังวางอยู่ข้างนอก ในรูปมี Ken Breazeale, Antony Reid และก็มีอาจารย์จากวะเซตะ อาจารย์คนนี้เป็นคนมาเสนอเรื่องผังเมืองของเกียวโต

ภาพล่าง อาจารย์อิดิอิกำลังคุยอยู่กับคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ มีอาจารย์เสนห์ (จามริก) อยู่ตรงนั้นด้วย อาจารย์อิดิอิเป็น Keynote สมเด็จพระเทพฯ ประทับฟังวันนั้น แล้วอาจารย์ก็เอานั่งสือไปถวาย ไม่รู้อะไรเล่มนี้

อาจารย์ถวายเป็นอะไรก็ไม่รู้
ไม่ใช่กฎหมายตรา 3
ดวง อะไรก็ไม่ทราบ
แน่นอน งานนั้นก็
กลายเป็นหนังสือ 2
เล่มนี้

เราปิดท้ายงานวันนั้นด้วยศรีธัญชัย พิเส (เสรี ท่วงในธรรม) มาเล่น
 สุดๆ ในวันนั้น ปลอ่ยมุขเต็มที่ พวกสาวๆ ทั้งหลายต้องอดทนกันเยอะเยะ
 แต่อาจารย์อิมมิหัวเราะอ้าปากเต็มที่เลย แล้วมีนักวิจัยไทยคตืออยู่ด้วย
 หลายคน

เมื่อปี ค.ศ. 2000 เราก็ตัดต่อกัน อันนี้เป็นรูปที่เรียกว่า Dry Areas in Southeast Asia: Harsh or Benign Environment? ที่ศึกษาเรื่อง Dry Areas หัวหน้าทีมคือ Fukui Sensei อาจารย์ฟูกูอินั่งอยู่ตรงกลาง ตรงนี้ อาจารย์ครีตกร (วัลลิโถม) Antony Reid นี่คือนายอาจารย์อิมิ

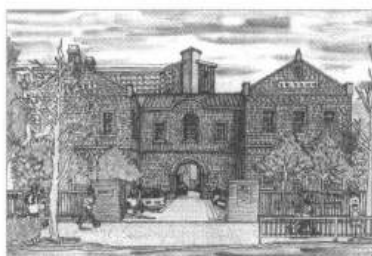
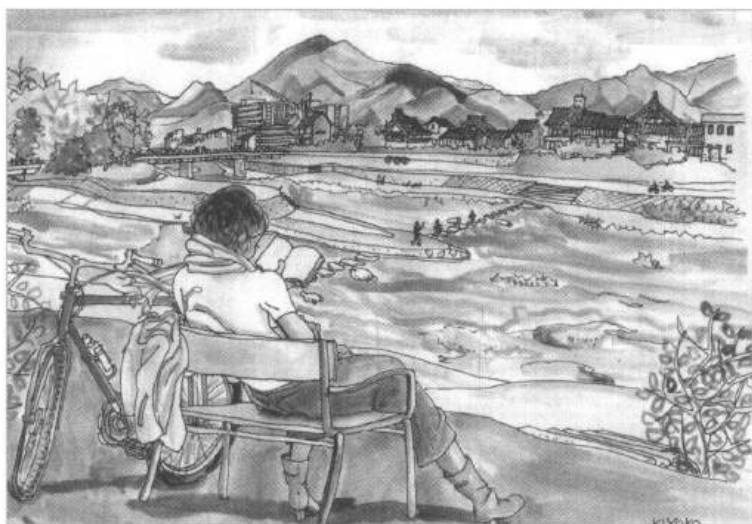
วันนั้น ผมประจักษ์ความ young at heart ของอาจารย์อิมิ เพราะว่าอาจารย์พาผมขึ้นไปตรงประตูที่เป็นหน้าพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร เราขึ้นไปเดินบนกำแพงเมืองนครธม ซึ่งมันกว้างประมาณข้างเดินได้ 2 เชือก ไม่น่าเชื่อนะ

กำแพงเมืองนครธม เราเดินจากประตูทิศใต้ซึ่งหันมาทางนครวัด แล้วก็เดินไปจนถึงมุมแล้วก็หักมุม ตรงนั้นก็จะมี “ธรรมศาลา” แล้วก็เดินไปทางประตูทิศตะวันตก เดินเศษหนึ่งส่วนสี่ของกำแพงเมือง แล้วเรากุยกันว่านี่ไม่ออกว่ายูธยามาตีแตกได้ยังไง

คำตอบก็คือ มันต้องมีคนเปิดประตูให้ ไม่น่าเชื่อเลยเพราะว่ากำแพงเมืองมโหฬารขนาดนั้น

แน่นอน “30 ปีผ่านไปไวมเหมือนโกหก” ทุกสิ่งทุกอย่างก็เปลี่ยนไป Center for Southeast Asian Studies ที่เกียวโตก็ยังอยู่ มีอะไรเปลี่ยนแปลงก็คือข้างหน้ามีป้ายบอกว่าเป็น Graduate School of Asian and African Area Studies Kyoto University ป้ายข้างล่างเป็น Center

อันนี้เป็นรูปที่ชาวเกียวโตส่งมาให้ เป็นโปสการ์ดรูปแม่น้ำข้างหน้า Center ของเรา แม่น้ำคาโมกาว่า ตัวตึก ซึ่งตอนนั้นก็กลายเป็นฉากหนึ่งสมัย เมจิ ถ้าจะทำหนังสือก็มาถ่ายตรงนี้ ผมไปหลายครั้งก็เจอเขามาถ่ายหนึ่งกัน เพราะว่านี่คือห้องสมุดเก่าที่อาจารย์ฉลองพูดถึง แล้วมันมี annex ใหม่ แต่ว่าของเก่าๆ ยังอยู่ในนี้

แน่นอน เราก็ได้บันทึกตีพิมพ์ของการเก็บรักษาเอกสาร หนังสือเก่าๆ ของอุซาคาเนย์ รวมทั้งของไทย อาจารย์ฮันเค่ไปเจอบทแปลของ Operetta ชื่อ Mikado สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งแปลเป็นไทยว่า มิกะธูระ เราก็เลยถ่าย เอกสารมา เพราะไม่เคยเห็นมาก่อนแม่ในเมืองไทย

นี่คือห้องสมุด Center เข้าใจว่าเป็นโรงงานเก่า ซึ่งถูกแปลงให้เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยเกียวโต ข้างหน้าของมันก็เป็นอย่างนี้ แน่นอน ปัจจุบันก็ได้รับการตกแต่งสวยงาม น่าดู ถนนข้างหน้าเป็นโรงงาน แต่ก่อนเราเคยมีห้องทำงานอยู่แถวนี้ หนาวเย็น ฮีตเตอร์ก็ใช้ไม่ค่อยได้

แล้วก็เป็นคือตึกใหม่ที่อาจารย์ฉลองบอก อองซานซูจีก็เคยมาอยู่ที่นี่ เค้าเก็บห้องของเธอเอาไว้ ทุกอย่างก็เปลี่ยนแปลงไป แม้หน้าคาโมกาวาก็ถูกตกแต่งให้มีสะพานเล็กๆ ข้าม กระโดดข้าม

■ แม่น้ำคาโมกาว่า

■ แม่น้ำคาโมกาว่า

■ สะพานซันโจ

แต่ว่าตรงนั้น ก็มีอะไรซึ่งเราไม่เคย
มาก่อนเมื่อ 30 ปี ตอนนั้นมีพวก homeless
อยู่เยอะเลย อันนี้เป็นคนไร้บ้าน แม่น้ำคา
โมกาวา สะพานซานโจว สะพานถนนที่สาม
และที่น่าสนใจยิ่ง คือ “ศาลากลางมหานคร
เกียวโต” นั้นมีป้ายชื่อศาลากลางเป็นภาษา
ญี่ปุ่นข้างบน แล้วลงมาเป็นภาษาอังกฤษ
ว่า Kyoto City Hall แล้วถัดลงมาเป็น
ภาษาเกาหลี ลงมาเป็นภาษาจีน ลงมาเป็น
หลายๆ ภาษาเลย เยอะแยะ ท้ายที่สุดตรง
ข้างล่างบอกเป็นภาษาไทยว่า “ที่ว่าการ
เทศบาลเมืองเกียวโต” อันนี้เก๋นะครับ

京都市役所

KYOTO CITY HALL

교오도시청

京都市政府

PREFEITURA DE QUIOTO

MUNICIPIO DI KIOTO

AYUNTAMIENTO DE KIOTO

KANTOR WALIKOTA KYOTO

RATHAUS DER STADT KYOTO

HÔTEL DE VILLE DE KYOTO

OPCINA GRADA KYOTA

RADNICE MĚSTA KJOTO

МУНИЦИПАЛІТЕТ МІСТА КІОТО

ที่ว่าการเทศบาลเมืองเกียวโต

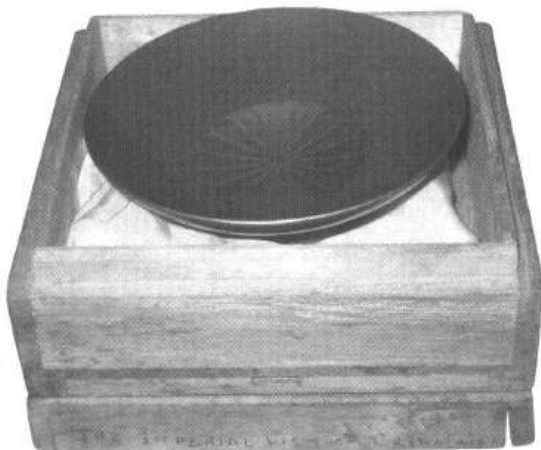

ถนนใกล้ๆ หน้า Center จะมีร้านอาหารไทยชื่อ The King and I แล้วสุดพระราชวัง ซึ่งเลยไปนิดหนึ่งซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยโดชิเซะ ซึ่งแม่บ้านผมเรียนอยู่ ซูกินะซึ่งมีร้านซึ่งไปกินอาหารได้ เราสามารถจะสั่งพิเศษได้ พอเค้าเห็นหน้าเรา คนไทย ก็เผ็ดพิเศษ ร้านนั้นชื่อ "อิสานคลาสสิก" เพราะฉะนั้น ผมเดาว่าอันนี้น่าจะเป็นเซอร์ไพรส์ให้อาจารย์อึมิอิ

แต่มันไม่จบแค่นั้น เมื่อคืนนี้ผมไปทานข้าวที่บ้านท่านเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำไทยกับอาจารย์อึมิอิ อาจารย์ฉลอง ท่านคณบดีอักษรศาสตร์ด้วย อาจารย์เล่าว่าเคยอยู่ในขบวนเสด็จของมกุฎราชกุมารอากิฮิโตะ กับเจ้าหญิงมิชิโกะ

อาจารย์ครับ ตอนนั้นผมเพิ่งจบธรรมศาสตร์ ผมไปทำงาน กทม. แล้วต้องไปรับเสด็จที่ปะรำพิธีตรงสะพานผ่านฟ้าลีลาศครับ ผมรับหน้าที่เปิดประตูรถพระที่นั่ง ผมต้องพบอาจารย์แน่ๆ เลย เพราะอาจารย์เป็นล่ามของมกุฎราชกุมารที่ทรงเป็นพระจักรพรรดิองค์ปัจจุบัน

ที่บ้านผมเก็บเอาของที่ระลึกกล่องหนึ่งเก็บไว้ก็ปีแล้วก็ไม่รู้ นี่เป็นส่วนหนึ่งของ "โครงการดูนกในตู้" ของผม เป็นกล่องไม้แล้วมีตัวเขียนที่บอกว่า The Imperial Visit: Crown Prince and Princess Michiko of Japan, December 1964

อาจารย์จำได้ไหมเมื่อคืนนี้อาจารย์พูดบอกว่าไปเจอดอกเบญจมาศที่
พม่า ท่านทูตก็เออออด้วย ค่อยกันไปคุยกันมา ผมก็ “ถึงบางอ้อ” อีกว่าอาจารย์
อยู่ในขบวนของมกุฎราชกุมารครั้งนั้นนี้ แล้วผมไปเปิดประตูรถพระที่นั่ง
แล้วผมได้ของที่ระลึกกล่องนี้มา เป็นถ้วยชาหรือถ้วยสาเก ตรงกลางเป็น
รูปดอกเบญจมาศของญี่ปุ่น ผมได้มาเมื่อปี ค.ศ. 1964 ก็ 43 ปีมาแล้ว

ดังนั้น อาจารย์เซอร์ไพรส์ผมด้วยการว่าเราพบกันก่อนหน้าปี พ.ศ.
2520 ตอนที่ผมไป “ลี้ภัยการเมือง” เพราะเราพบกันเมื่อ ค.ศ. 1964 คือ
พ.ศ. 2507 ผมเพิ่งจบปริญญาตรีเมื่อปี พ.ศ. 2506 ทำงานที่เทศบาลนคร
กรุงเทพฯ (หรือ กทม.) ในสมัยของคุณชำนานญ ยุวบูรณ์ เป็นนายกเทศบาลฯ
และคุณหญิงนันทกา สุประภาตะนันท์ เป็นปลัด กทม. วันนั้นคือวันที่
รถพระที่นั่งต้องจอดตรงที่สะพานผ่านฟ้าฯ เพื่อมอบบุญแจ่มเมืองให้กับมกุฎ
ราชกุมาร ผมต้องเจออาจารย์วันนั้นล่ะครับ ชอบคุณครับ

อาจารย์สุวิมล :

ขอบคุณอาจารย์ชาญวิทย์มากนะคะ รายการในวันนั้นนอกจากจะเห็นว่า 2 ฝ่ายแบ่งเพศกันแล้ว เรื่องที่เล่าฝั่งนี้ก็จะเล่าถึงวันวานที่ผ่านมาเมื่อ 2 ปีนี้เอง เมื่อเริ่มต้นแปลงานของอาจารย์อิชิอิ ในขณะที่อีกฝั่งหนึ่ง เขาก็จะมีวันวานที่ย้อนไกลไปมากเลย 50 ปีของอาจารย์อิชิอิ และก็ 30-40 ปีของอาจารย์ชาญวิทย์ อาจารย์ถวิลขอเวลาใช้ไหม ลั่นๆ นะคะ

อาจารย์ถวิล :

ก็คงสั้นๆ เพราะว่าในช่วงหลายวันที่ผ่านมา เราจะเห็นทั้งสื่อที่น่าเสนอเรื่องราวของอาจารย์อิชิอิ ในการไปสัมภาษณ์นักวิชาการหลายต่อหลายคน รวมทั้งมี message ที่มาทางอีเมลที่เป็นเพื่อนเก่าๆ ของอาจารย์อิชิอิ ที่พอรู้ข่าวว่าอาจารย์จะรับปริญญาเกิตติมศักดิ์ก็ส่งอีเมลมา เพราะว่าเจ้าตัวมาไม่ได้ ผมก็เลยรวบรวมมา ขอภัยที่เป็นภาษาอังกฤษและผมคงจะไม่แปล อันนี้เป็นพาดหัวข่าวของเนชั่นเมื่อวันจันทร์ที่ผ่านมาที่พูดถึงนักวิชาการญี่ปุ่นที่ได้รับพระราชทานปริญญาที่จุฬาฯ อาจารย์อิชิอิอายุ 78 ปี อันนั้นก็เป็นส่วนซึ่งทางเนชั่นสัมภาษณ์อาจารย์อิชิอิไว้ และอาจารย์ชาญวิทย์ก็ได้พูดถึงสิ่งที่น่าเป็นข้อเด่นของอาจารย์

อาจารย์ชาญวิทย์ :

ผมอ่านให้ฟังก็แล้วกันนะครับ เพื่ออ่านไม่เห็น ผมถูกสัมภาษณ์โดยอีเมลของหนังสือ The Nation เพราะฉะนั้น ผมก็ตอบไปเยอะเลย แต่เค้าเอาตรงนี้มาลง ผมบอกว่า *Ishi Sensei is a prime example of a true academic. He is interested and excited in what he studies. This is why his writing is not just academically good but always lively and enlightened. Ishii Sensei is impressive as a scholar and a gentleman. He speaks perfect Thai plus many other languages. I think he is a perfectionist without being fussy.*

อันนั้นก็มีส่วนที่ทางเนชั่น สัมภาษณ์อาจารย์อิชิอิ เข้าใจว่าทางโทรทัศน์ ผมเดาเอาเนะครับ อาจารย์อิชิอิบอกว่า *His greatest contribution to Thai*

Studies is an interdisciplinary approach. ซึ่งตัวอย่างของ interdisciplinary approach นี้ผมคิดว่าเห็นในงานของอาจารย์อิชิอิ ตั้งแต่ชิ้นแรก ที่พูดถึง Church and State จนมาถึงชิ้นสุดท้าย เท่าที่ผมเห็นซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือรวมบทความที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรพิมพ์ขึ้นมา เป็นเรื่องทางด้านพุทธศาสนา

อาจารย์ Charles Keyes อีเมลล์มาจากเมือง Seattle อาจารย์บอกว่า *Thank you for forwarding the article about Ishii. I have known him since 1962 shortly after Jane and I first arrived in Bangkok. Jane คือภริยาของอาจารย์ Keyes, I recall first meeting him on a Siam Society outing and was deeply impressed that a foreigner could speak such excellent Thai. He was then and always has been and inspiration to me and I have learned much from his scholarship. I wish he could be there to celebrate. But unfortunately we cannot. I hope that when you see him in conjunction with the honorary degree conferral, you might tell him that Jane and I send our congratulation and very best wishes. Charles Keyes.*

สำหรับคนที่สนใจเกี่ยวกับไทย Charles Keyes หรือ Biff Keyes เป็นศาสตราจารย์ทางด้านมานุษยวิทยาอยู่ที่ Seattle เป็นเวลาหลายสิบปี เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องของอีสาน และก็เรื่องไทยโดยรวม เรื่องของสังคมหมู่บ้าน รวมทั้งเรื่องของลาว เพิ่งเกษียณอายุ

อันนี้มาจากอาจารย์ Craig Reynolds อาจารย์ของใครบางคนในที่นี้ *This is a very big and very well deserved honor for Ishii Sensei. Please convey my very good wishes to him and congratulation to you on publishing yet another important volume in Thai.*

อาจารย์ Craig ตอนนี้อยู่ที่ ANU เพิ่งจะเกษียณอายุ และก็เดือนหน้าจะมาเมืองไทย ก็มางานนี้ไม่ทัน

จะเปิดตัวหนังสืออาจารย์ Craig ประวัติศาสตร์สังคมคืออะไร จาก ก.ศ.ร. กุหลาบ ถึง ไม่ทราบถึงอะไร ถึง คมช. หรือเปล่า (หนังสือเล่มนี้ของอาจารย์ เกรก เจ. เรย์โนลด์ส จัดพิมพ์โดยมูลนิธิโครงการตำราฯ ปี 2550

ในชื่อ “เจ้าสัว ขุนศึก คักดินา ปัญญาชน และคนสามัญ”)

ส่วน ธงชัย (วินิจจะกุล) บอกมาทางอีเมลล์ว่า *When I learn that Ajarn Ishii would translate my book into Japanese, I feel overwhelmed not by the price of having a Japanese version of my book but by the humility that aged towering figure in the field of Thai history like Ajarn Ishii would do it.*

อาจารย์ธงชัยเขียนหนังสือ Siam Mapped เมื่อแปลเป็นภาษาญี่ปุ่นแล้วได้รับรางวัลในปี ค.ศ. 2005 รางวัลหนังสือวิชาการที่แปลจากภาษาต่างประเทศที่ดีเยี่ยมของปี

อาจารย์สุวิมล :

ขอบคุณค่ะ วันนี้ก็นับว่าเป็นการเปิดตัวหนังสือที่สมบูรณ์ที่สุดอีกครั้งหนึ่งของมูลนิธิตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์และมูลนิธิโตโยต้า ที่ได้สนับสนุนในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ เนื่องจากเวลาก็กเลยมหาพอสมควรแล้ว ดิฉันขอถือโอกาสปิดการอภิปราย และในนามของมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และคณะอักษรศาสตร์ ก็ขอขอบคุณผู้อภิปรายทุกท่าน และขอขอบคุณท่านผู้มีเกียรติทุกท่านที่ได้กรุณาร่วมฟังการอภิปรายครั้งนี้ และขอเรียนเชิญท่านคณบดีมอบของรางวัลให้กับผู้อภิปรายทุกท่านด้วย

ขอบคุณท่านคณบดีและผู้ร่วมอภิปรายทุกท่าน เนื่องจากทางผู้ร่วมอภิปรายของเรานี้พูดคุยได้อย่างสนุกสนาน และก็มีเนื้อหาสาระเยอะมาก ทำให้เราได้มีเวลาไปพอสมควร เลยต้องอนุญาตปรับเวลาเล็กน้อย จากกำหนดการเดิมที่เราจะพักแล้วก็ทานชา กาแฟถึงเวลา 15.45 น. ขอเลื่อนเป็น 16.00 น. แล้วก็ที่ข้างหน้าเตรียมน้ำชา กาแฟไว้รับรองทุกท่าน ขอเชิญรับประทานอาหารได้ค่ะ ขอให้ช่วยกลับมาที่ห้องภายในเวลาก่อน 16.00 น. เพื่อรับฟังปาฐกถาจากท่านอาจารย์อิชิอิต่อไป

ปรากฏาเกียรติยศ 2 ปีที่จุฬาฯ และประสบการณ์ บนเส้นทางไทยศึกษาว่าครึ่งศตวรรษ

ศ. โยะเนะโอะ อิชิอิ

ขอขอบคุณอย่างสูงสุดต่อคณบดีคณะอักษรศาสตร์ และอาจารย์ ชาญวิทย์ ซึ่งจัดให้มีโอกาสพูดต่อท่านทั้งหลาย ความจริง ผมไม่มีอะไรเลย เพราะว่าหลายท่านพูดได้ดีแล้ว เพราะฉะนั้น ต่อไปจะพูดอะไรดี ผมไม่แน่ใจ แต่ผมพยายามจะพูด

ความจริงหลายคนมาถามผมว่าคุณชื่ออะไร ชื่อ อิชิอิ หรือ ชื่อ โยะเนะโอะ ความจริง ถ้าผมถูกถามเป็นภาษาอังกฤษว่า What is your name? My name is Ishii. แต่ถ้าหากผมถูกถามว่าคุณชื่ออะไร ผมตอบไม่เป็น ถ้าผมชื่ออิชิอิ ก็ไม่จริง เพราะว่าอิชิอิเป็นนามสกุล ชื่อเป็น first name แต่ว่าที่ญี่ปุ่นคนไม่ค่อยเรียกชื่อ จะเรียกชื่อก็เฉพาะในวงคนสนิทมากๆ อย่างพวกญาติพี่น้องกันเพราะฉะนั้นคุณชื่ออะไร แปลเป็นภาษาญี่ปุ่น “โอ นามาเอ วะ” หรือภาษาอังกฤษก็ What is your name? Ishii. ผิดแน่นอน เพราะว่าภาษามีโลกของมัน คือโลกภาษาไทย กับโลกภาษาอังกฤษ โลกภาษาญี่ปุ่น แตกต่างกันมาก

เพราะฉะนั้นคำแปลนี้ ความจริง impossible สุภาษิตอิตาเลียเค้าบอกว่า คือมีความจำเป็นต้องเป็น translator อันนี้ไม่ใช่ความผิดของคุณฉลอง หรือคุณนกวรรณ อันนี้เป็นข้อแตกต่างระหว่างภาษาซึ่งแปลไม่ได้ แต่ว่าคนไทยไม่ถามผมว่า คุณนามสกุลอะไร ต้องคุณชื่ออะไร แล้วผมถูกถามว่าคุณชื่ออะไร ก็เอายังไงดีนะ ผมอิชิอิ เป็นนามสกุล แต่ว่าถ้าคนที่ผมไม่

ค่อยรู้จักเรียกผมว่า คุณโยะนะโยะ ผมก็ตกใจ เพราะว่าผมถูกเรียก โยะนะโยะโดยพ่อแม่พี่น้อง เพื่อนสนิท อันนี้เป็นเรื่องสำคัญมากที่สุดใน การแปล เพราะฉะนั้น ผมเห็นใจผู้แปลหนังสือของผมว่าคงรู้สึกลำบาก มากทีเดียว หวังหนังสือเล่มนี้จะขายดี

ผมสนใจเรียนภาษาตั้งแต่อายุ 15 ปี เพราะว่าในสมัยนั้นเป็นสมัย สงครามครั้งที่ 2 ที่โตเกียวก็ถูกบอมบ์ ที่บ้านผมไฟไหม้หมด จำเป็นต้อง ไปอยู่ต่างจังหวัด ที่นี้เราไม่มีญาติ คือพ่อแม่ปู่ย่าตายายทั้งหมดก็อยู่ใน กรุงโตเกียว เพราะฉะนั้น ไม่มีใครที่เรารู้จักในต่างจังหวัด แต่เพื่อนของ คุณอาของ ผมอยู่ที่ทางเหนือ ทางยามางาตะ จังหวัดยามางาตะ เราก็ ย้ายไปที่นั่น แต่ภาษาของเค้าฟังไม่ออก วันแรกผมก็เข้าใจว่า “แน” อะไร “แน” แปลว่า “สวัสดี” ผมก็ตกใจมาก

ในสมัยสงคราม ผมอยู่ปีที่ 3 ของ junior high school ไม่ค่อยมี การเรียน จำเป็นต้องทำงานที่โรงงานบ้าง อะไรบ้าง แล้วผมก็เข้าไปเป็น ผู้นำของ class ของเรา มาบอกถึงว่า “วาอะเพจะ” อะไรกัน นี่ภาษาอะไร ไม่ได้เป็นภาษาญี่ปุ่น

แต่ว่าในสมัยศตวรรษที่ 7-8 “วา” แปลว่า you “อะเพ” แปลว่า ไป “จะ” is imperative ข้อความว่า “วาอะเพจะ” แปลว่า คุณไปด้วย เป็น ภาษาง่าย แต่ว่าพจนานุกรมจะไม่มีคำว่า “อะเพ” ไม่มีคำว่า “วา” เป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้น ผมรู้สึกว่าการแตกต่างระหว่างภาษาที่ผมเคยพูดมา และ ภาษาพื้นเมืองของยามางาตะนี้ต่างกัน แล้วออกเสียงก็ไม่เหมือนกัน อย่าง เช่นเครื่องบิน ภาษากลางเรียกว่า “อิโกชิ” แต่ภาษายามางาตะเรียกว่า “ฟิโกชิ” ตอนผมเข้ามหาวิทยาลัยผมเรียน phonetics “ฟิโกกิ” แต่ก็ขึ้นไป ถึงอาคิต้า “ฟิโกกิ” เอฟ “ฟิโกกิ” “ฟิโกกิ” เพราะฉะนั้นเรียนภาษาสนุกมาก ที่เดียว

ถ้าไปสัก 100 กิโลเมตร พวกเขาพูดกันคนละภาษา อันนี้เป็นความ สนใจครั้งแรกของผมที่เกิดเกี่ยวกับภาษา นี่เป็นประสบการณ์ตรง เมื่อเข้า มหาวิทยาลัยก็ตั้งใจจะศึกษา ครั้งแรกอยากจะเป็นวิศวกร แต่ต่อมาผม เปลี่ยนใจและเริ่มเรียนภาษาศาสตร์ ภาษาละติน ภาษากรีก เป็นต้น

แต่ว่าภาษาละตินขึ้นอยู่กับตระกูลอินโดยูโรเปียน เราจำเป็นต้อง

reconstruct ภาษาละติน มีลูกหลานเป็นภาษาฝรั่งเศส อิตาลี สเปน โปรตุเกส อะไรอย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นเพื่อศึกษาก็มาเรียน linguistics ก็เหมาะสมมากที่สุด

ที่นี่ก็อาจารย์ก็แนะนำให้ผมศึกษาภาษาฝรั่งเศส อิตาลี สเปน พอมาถึงสเปนจบแล้วจะเริ่มเรียนภาษาโปรตุเกส อาจารย์ผมบอกว่าอย่าเพิ่งเรียน ต้องเลือกภาษาใดภาษาหนึ่งซึ่งมีลักษณะต่างกัน อาจารย์แนะนำให้ผมเรียน linguistics ในด้าน roman linguistics อาจารย์บอกว่าไม่เป็นไร ภาษาโปรตุเกสในอนาคตคุณเรียนเองได้ ตอนนั้นผมอายุประมาณ 20 ปี อาจารย์ก็แนะนำให้ผมเลือกภาษาใดภาษาหนึ่ง ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับตระกูลอื่นโดยุโรเปียน

ที่นี่ผมก็คิดว่าจะเรียนภาษาอะไรดี ภาษาจีน แต่ที่ญี่ปุ่นนักวิชาการศึกษาภาษาจีนมีมาก ผมไม่จำเป็นต้องทำ ภาษาฆองโกเลียก็มีมาก ภาษาเกาหลีก็มาก เพราะฉะนั้น ตกลงไม่เอา ก็มาเลือกเรียนภาษามลายู ภาษามลายูไม่ยากเท่าไร แต่ทว่าผมไม่ค่อยสนใจเพราะว่าเขียนโดยตัวอักษรโรมัน ซึ่งผมมีความรู้พออยู่แล้ว ผมอยากจะทำภาษาซึ่งเขียนโดยตัวอักษรที่ผมไม่มีความรู้ คือว่าอันนี้มีประโยชน์มาก คือมีอะไรเป็นลับๆ จดหมายหรือสมุดไม่มีใครอ่านได้ เพราะฉะนั้น ถ้าเรียนภาษาอย่างนี้ก็มีความประโยชน์ อันนี้เป็นเหตุให้ผมเลือกเรียนภาษาไทยเป็นครั้งแรก

แต่เรียนไปเรียนมาแล้วก็รู้สึกว่ที่ญี่ปุ่นในสมัยนั้นปี พ.ศ. 2496 ที่มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศโตเกียว อาจารย์มัสซียามา ครูผม ท่านอาจารย์มัสซียามาไม่เคยมาศึกษาที่เมืองไทย เพราะฉะนั้น ผมสงสัยว่าเสียงที่อาจารย์พยายามพูดนั้นตรงรีเปลา ไฉไลไม่ได้

ผมเคยศึกษาภาษาเยอรมัน ซึ่งเป็นภาษาแรกที่ผมได้เรียน ก็การออกเสียงของอาจารย์นั้น ผมก็เชื่อไม่ได้ ก็จะทำอาจารย์เป็นชาวเยอรมัน มันคนละเสียง เพราะฉะนั้นผมก็พยายามจะหาโอกาสมาศึกษาที่นี่

แต่ปัจจุบันนี้มีทุนหลายอย่าง โตโยต้าก็ให้ มีบริษัทก็ให้ หรือทาง Japan Foundation มีอะไรต่ออะไรต่างๆ มีโอกาสมาก แต่ว่าใน 50 ปี ก่อนยังไม่มี ผมก็ไม่มียศดางค์ที่จะมาที่นี่ แต่เผอิญมีคนมาแนะนำให้ผมเข้าไปในกระทรวงการต่างประเทศ เพราะว่ากระทรวงการต่างประเทศมี

โครงการที่จะส่งนักเรียนทูตใหม่ๆ ไปหลายประเทศ เพื่อศึกษาภาษาของประเทศนั้นๆ

แต่ว่าการทูต ผมไม่เคยลึกซึ้ง ผมอยากเป็นนักภาษาศาสตร์ ทูตไม่ค่อยสนใจเท่าไร แต่เรามีความจำเป็น โอเค เพื่อจะมาที่นี่ ทางกระทรวงการต่างประเทศก็ให้ผมมีโอกาสเข้ามาเรียนที่นี่ ก็ไม่เป็นไร รับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศ ทำงานที่นั่น 2 ปี วันหนึ่งก็ถูกเรียกจากหัวหน้ากองว่า คุณอยากจะไปที่ไหน ผมอยากจะไปเมืองไทย โอเค ถ้าอย่างนั้นไปได้ ผมได้ทุนของกระทรวงต่างประเทศ ตำแหน่งเป็นเสมียนประจำในสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย แต่ว่าไม่ต้องทำงาน ให้เข้าเรียนที่อักษรศาสตร์ จุฬาฯ

ตั้งแต่วันแรก ผมยังจำได้ว่าวันที่ 23 เดือนเมษายน พ.ศ. 2500 ผมขึ้นเครื่องบินมาลงที่ดอนเมือง แล้วในวันเดียวกันผมก็เข้ามาพบอาจารย์เบญจวรรณที่คณะอักษรศาสตร์นี้ ตั้งแต่นั้นมาผมก็มาที่นี่ทุกวัน เรียนอยู่ 2 ปี

เมื่อเข้านี้ผมมาตึกใหม่ๆ ซึ่งดูไม่ออก เมื่อ 50 ปีก่อน ตึกนี้ยังไม่มีแต่หว่าเดี่ยวนี่มีตึกใหญ่ๆ หลายแห่งด้วยกัน ผมก็หนีออกแล้ว ตึกนั้นเคยมา ตึกนั้นเป็นห้องเรียน อะไรต่างๆ นี่ ผมเข้ามาที่นี่แล้วก็ตั้งใจเรียนภาษาเรียนภาษาแล้วก็ภาษาไทย นอกจากนั้นก็เรียนภาษาสันสกฤตอย่างที่อาจารย์ฉลองช่วยอธิบายให้ท่านทั้งหลายทราบ

อาจารย์จิรายุเป็นคนที่สอนเก่งมาก หมายความว่านิสิตหัวเราะทุก 5 นาที อย่างไรก็ตาม ผมก็สนใจในการเรียนภาษาสันสกฤต พระมหากษัตริย์สอนภาษาเขมรและภาษาบาลีด้วย แล้วก็ที่บ้านสามเสน คุณหญิงชนิษฐา วิเชียรเจริญ ท่านมาสอนภาษาไทยทุกวันๆ ละ 2 ชั่วโมง ตลอด 2 ปี ท่านเข้มงวดมาก

คือว่าครั้งแรกผมมาพบท่าน แล้วบอกว่าอยากจะศึกษาภาษาไทย ท่านถามผมว่าอยากจะศึกษาจริงๆ รึเปล่า จริงแน่สิครับ ผมก็อุตส่าห์เข้าไปกระทรวงการต่างประเทศซึ่งผมไม่เคยสนใจ เพื่อที่จะได้โอกาสเข้ามาที่นี่ โอเค ถ้าอย่างนั้นอ่าน ก.ไก่ ข.ไข่ อันนี้ก็เรียนมาเมื่อ 4 ปีก่อน แต่ว่าวีธีออกเสียง ก.ไก่ ของฉนิอิใช้ไม่ได้ ก็ออกเสียง ก.ไก่ ข.ไข่ ดีแล้ว

ค.ควาย อะไรอย่างนี้เป็นต้น จนกระทั่งถึง ฮ.นกฮูก ใช้เวลา 2 ชั่วโมง ผมเหนื่อยมากทีเดียว อันนี้เป็นวันแรก แต่ว่าผมรู้สึกพระคุณอย่างยิ่งต่อ คุณหญิงชนิษฐา ถ้าหากว่าท่านไม่เข้มงวด ภาษาไทยที่ผมมีอยู่อาจจะใช้ไม่ได้แล้ว

ความจริงผมก็ต้องพูดตรงไปตรงมา คือว่าที่ญี่ปุ่นผมมีโอกาสอ่านภาษาไทยทุกวัน แต่ไม่ค่อยมีโอกาสพูด เพราะฉะนั้นภาษาไทยของผมสนิมขึ้นแล้ว เดียวก็พูดผิด ขอประทานโทษด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม ผมโชคดีที่ได้เรียนภาษาทั้ง 2 ปี ที่จุฬาฯ ที่จุฬาฯ ในสมัยนั้น ท่านเจ้าคุณอนุนานมาสอนเป็นอาจารย์พิเศษ คือในปี พ.ศ. 2499 ท่านเจ้าคุณอนุนานเขียนหนังสือ 2 เล่ม ในรูปประวัติศาสตร์ อันนั้นมันเป็นตำรา ผมชอบมาก เพราะว่าในนั้นอธิบายถึงหลักภาษาศาสตร์อย่างลึกซึ้ง แล้วนอกจากนั้น เราก็ได้เรียนวรรณคดีเปรียบเทียบ เพราะฉะนั้นตลอด 2 ปี ผมรู้สึกโชคดีที่ได้มีโอกาสเรียนภาษาไทยกับเจ้าคุณอนุนาน

วันหนึ่ง ผมศึกษาภาษาไทยก็ยิ่งรู้สึกว่ามีอิทธิพลของพุทธศาสนามีเหนือสังคมไทยมากที่สุด เพราะว่าฉะนั้นเพื่อได้ความรู้อย่างถูกต้องของวัฒนธรรมไทย โลกไทย คนไทย ต้องมีความรู้พุทธศาสนา ที่ญี่ปุ่นหลายคนนับถือศาสนาพุทธ อันนี้จริงหรือไม่จริงผมก็ไม่แน่ใจเพราะว่าเราไม่มีความรู้เกี่ยวกับหลักของพระพุทธศาสนา คือว่าพระญี่ปุ่นไม่เคยสอน แต่ว่าที่เมืองไทย แม้แต่เด็กๆ ก็รู้หลักของพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท อย่างทุกขัง อนิจจัง อนัตตา อะไรพวกนี้ เป็น basic principle ของพุทธศาสนา เด็กๆ ก็ทราบ แต่ที่ญี่ปุ่นไม่มีใครให้ความรู้ principle ของพุทธศาสนาเป็นยังไม่ว่าใครก็ไม่มีใครตอบได้

เพราะฉะนั้นเพื่อจะศึกษาพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทในประเทศไทย จะทำได้อย่างไร ก็อ่านหนังสืออยู่แล้วก็ได้พบตอนหนึ่งที่ "บวชเรียน มีเรือน" ผมถามคุณหญิงชนิษฐาว่านี่หมายความว่าอย่างไร บวชเรียน มีเรือน หมายความว่า บวชเพื่อเรียน ถ้าหากว่าไม่บวชก็เป็นคนดิบ เพราะฉะนั้นผู้หญิงไม่ชอบ ไม่กล้าแต่งงาน มีเรือนก็แต่งงาน มีเรือน ตอนแรกผมแต่งงานแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ผมรู้สึกว่าถ้าอย่างนั้น ที่เมืองไทยก็มีประเพณีที่จะบวชได้ชั่วคราว บวชพรรษาเดียว ซึ่งผมรู้สึกว่าเป็นธรรมเนียมดีมากทีเดียว

เผอิญจุฬาฯ ก็ปิดเทอม ผมสมัครใจไปเป็นพระ

ผมถามคุณหญิงชนิษฐาว่า จะบวชที่ไหนดี คุณหญิงชนิษฐาเป็นคนใจดีมาก เขียนจดหมายไปยังไชยาถึงท่านพุทธทาสภิกขุ ขอคำแนะนำภายใน 10 วันก็มีคำตอบว่าไม่ต้องมาที่ไชยา ขอให้เลือกวัดดีๆ ในกรุงเทพฯ คือคำตอบของพุทธทาสภิกขุ โอเค

คุณหญิงชนิษฐาบอกว่าถ้าอย่างนั้นมี 2 วัดซึ่งน่าบวช 1. วัดบวรนิเวศ ซึ่งเป็นวัดของธรรมยุติ อีกวัดหนึ่งคือวัดเบญจมบพิตร ซึ่งเป็นวัดมหานิกาย แต่ทว่าดีมากที่สุดเดียว เข้มงวด เพราะฉะนั้นขอให้คุณอิมอิบวชวัดใดวัดหนึ่ง

ครั้งแรกไปเยี่ยมวัดบวรนิเวศ ตอนนั้นสมเด็จพระสังฆราช ท่านเป็นเจ้าอาวาสของวัดบวรนิเวศอยู่ แต่ว่าท่านประชวร เจ้าคุณพรหมมุนีเป็นรองฯ ก็ช่วยกรุดาพบกับผม ท่านก็ไม่สนใจ คือว่าที่วัดบวรนิเวศ คนต่างชาติไม่เคยบวช ถ้าอย่างนั้นเอาอย่างใดดี แต่ว่าผมอยากบวชที่นี่เพราะว่าเป็นวัดสำคัญมาก

7 วันแรกท่านก็ไม่ค่อยเอาใจใส่ ผมก็รู้สึกเสียใจมาก แต่คุณหญิงชนิษฐาท่านบอกว่า ไม่เป็นไร กลับมาอีกครั้งหนึ่ง ผมจำไม่ได้ว่าหลังจากนั้นอาทิตย์หรือ 2 อาทิตย์ไปอีกครั้งหนึ่ง ก็เฝ้าเจ้าคุณพรหมมุนี ท่านบอกว่าห้ามพูดภาษาอังกฤษนะ และคุณเป็นนิสิตจุฬาฯ คุณไปจุฬาฯ ไม่ได้นะ อาหาร 2 ครั้งเท่านั้น นอนก็นอนบนเตียงไม่ได้ อะไรต่างๆ นี

ผมทราบแล้วครับ ทราบแล้ว อยากจะบวชที่นี่ ท่านก็เฉยๆ ท่านก็อธิบายอย่างนี้ๆ แล้วก็ออกบิณฑบาตทุกวัน ทุกเช้า คือว่าบางวัดก็อาจจะไม่ต้องออกบิณฑบาตก็ได้ แต่ว่าที่วัดบวรนิเวศนี้ พระทุกองค์จำเป็นต้องออกบิณฑบาตทุกวัน ไหว้มัย ไหว้ลิศรับ ที่นี้ท่านบอกว่าบวชได้ แทนที่จะบอกว่าบวชให้ ท่านเรียกเด็กวัดบอกว่าไปหน้าวัดซื้ออุปสมบทวิธี อันนั้นเป็นคำตอบของท่าน ให้เด็กวัดไปซื้ออุปสมบทวิธีที่หน้าวัด

หน้าวัดมีร้านขายหนังสืออุปสมบทวิธีเป็นวิธีบวช บวชที่วัดนั้น แล้วก็กรรมวาจาจารย์มี 2 องค์ องค์หนึ่งท่านเสียไปแล้ว มหาบุญธรรม อีกองค์หนึ่งเป็นสมเด็จพระสังฆราชองค์ปัจจุบันนี้ คือเมื่อ 5-6 ปีก่อน ผมเข้าไปเฝ้าสมเด็จพระสังฆราช ท่านยังจำผมได้ พระญี่ปุ่นมาแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจมาก

แต่อย่างไรก็ตาม ผมตื่นเช้า ท้าวัตร 4 โมงครึ่ง 5 โมง (หมายถึง ตี 4-5) ออกบิณฑบาตทุกวัน เดินเข้าในตรอก แกว่วัดบวรนิเวศผมรู้หมด เพราะว่าผมพระที่เลี้ยง เดียวนี้พระองค์นี้เป็นเจ้าคณะจังหวัดตราด คือเมื่อ ปีที่แล้วผมมีโอกาสไปเยี่ยมท่านที่นั่น เผอญวันนั้นเป็นวันเกิดของท่าน ท่านก็ดีใจมากทีเดียว ผมไม่ได้พบท่านเกือบ 50 ปี ท่านก็ดีใจมากทีเดียว ตอนนี้เป็นเจ้าคณะทางธรรมยุติที่จังหวัดตราด

ตอนบิณฑบาต ท่านพาผมไป แต่ว่าผมจิวรมันยากมากครั้งแรก แล้ว เดียวก็ตก เวลาเดินก็เดินๆ แล้วก็ธรรมยุติก็จำเป็นต้องถือบาตรอย่างนี้ ไม่ใช่ ว่าเขานอยางนี้ อันนี้ร้อนมาก ชาวบ้านใส่อาหารซึ่งเพิ่งหุงเสร็จก็ร้อนมาก แต่ว่าวางไม่ได้ ต้องถือ แต่อย่างไรก็ตาม ผมทำอย่างนั้น ผมไม่เคยขัด ทั้ง 1 พรรษา รู้สึกนี้เป็นประโยชน์มากสำหรับผม

เพราะว่าตอนเมื่อตัดสินใจจะสึก เข้ามาเรียนที่จุฬาฯ อีกครั้งหนึ่ง ใส่ ฎุงเท้า ใส่กางเกงรู้สึกไม่สบายใจ ทำไมเราจำเป็นต้องใส่ฎุงเท้า ทำไมต้องใส่ กางเกง ความจริงทั้ง 3 เดือน ผมไม่เคยใส่กางเกง แม้กระทั่งฎุงเท้า อันนี้ ไม่มีประโยชน์ ทั้งนี้แสดงว่าชีวิตของเรามันสลุ่ยสลุ่ย คือว่าของที่ไม่มี ความจำเป็น เราไม่ แต่ว่าที่ผมใช้ จนกระทั่งพระชานนท์ ท่านเป็นพระที่แหละ สอน ให้ข้าพเจ้าว่าในชีวิตเรา ไปไหนเราก็ออยู่ได้ นอนได้ ทานอะไรก็ได้ เงินก็มี กิตติ แต่ไม่ต้องมากก็ได้ ถ้าพออยู่ได้ ก็สำคัญ อันนี้เป็นบทเรียนที่ผมได้รับ จากการบวช

ที่ญี่ปุ่นมีนักวิชาการศึกษาพุทธศาสนามากที่สุด แต่ว่าพวกนี้ไม่ค่อยสนใจการปฏิบัติ ทางปฏิบัติคือว่ามัน theory ทาง Theology เท่านั้นเอง แต่ทว่า Theology ไม่มีชีวิตจิตใจ แต่ว่าพุทธศาสนาของไทยมีชีวิต ยังไม่ตาย เพราะฉะนั้นถ้าอ่านไตรปิฎกอย่างเดียวก็ไม่พอ คือว่าจำเป็นต้อง ตามปฏิบัติของชาวบ้าน ซึ่งเป็นคนที่นับถือศาสนา เพราะฉะนั้นถ้าศึกษา พุทธศาสนาจะมองจากตรงนี้ได้อย่างไร เพราะเขาจะเริ่มเรียน Sociology of Religious คือว่าสังคมศาสตร์ของศาสนา ก็ได้ความรู้มากขึ้น

ที่นี้ผมมา analyze ว่ามีความสำคัญของพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทของ ไทย มีความสำคัญอยู่ตรงไหน มีบทบาทเหนือชีวิตของชาวบ้านอยู่ที่ไหน อันนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการเขียนวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกซึ่งผมเสนอไป

อันนี้แปลออกเป็นภาษาอังกฤษ แปลมาก แปลเป็นภาษามลายูด้วย ทำไมเขาสนใจหนังสือของผมไม่ทราบ จากนั้นก็พิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1975 รู้สึกโชคดีมาก เพราะว่าเมื่อปีที่แล้ว พิมพ์ครั้งที่ 2 อันนี้เป็นหัวข้อที่ผมสนใจมากขึ้นในครั้งแรก

ต่อมาสนใจเรื่องประวัติศาสตร์ แต่ว่าในสมัยนั้น พ.ศ. 2500 ตามร้านขายหนังสือ ซึ่งเดี๋ยวนี้มีที่ขาย เช่น ของจุฬาฯ กิติ ของธรรมศาสตร์กิติ ไม่มี มีแต่หนังสืออ่านเล่น และตำราของนักศึกษา นักเรียนเท่านั้นเอง นอกนั้นไม่เคยมีอะไรเลย มีช้อยกเว้นนิดหน่อย อย่างเช่นวรรณคดี อะไรอย่างนี้ แต่ว่าส่วนมากก็ไม่มี

คือว่าการพิมพ์หนังสือ ประเพณีการพิมพ์หนังสือในประเทศไทย เปลี่ยนตั้งแต่ 14 ตุลา (2516) เป็นต้นมา คือระหว่างสมัย 14 ตุลา และ 6 ตุลา คือว่าที่เขาเรียกว่ามีพื้อกเกิดบู๊คมากขึ้น คือว่ามีคนออกความเห็นเกี่ยวกับการเมืองบ้าง การพัฒนาบ้าง โดยเขียนเป็นพื้อกเกิดบู๊ค แต่ว่าประเพณีนั้นเมื่อ 50 ปีมาก่อน ไม่มีเลย

ที่อักษรศาสตร์ จุฬาฯ ไม่มีการสอน Philosophy ผมเคยถามเพื่อนนิสิตว่าทำไมที่อักษรศาสตร์ จุฬาฯ ไม่สอน Philosophy คำตอบว่าอันนี้เป็นเรื่องพระ เขาสอนได้ แต่ว่าเดี๋ยวนี้ผมถามท่านคณบดี ทราบว่าเดี๋ยวนี้มีการสอนอยู่ รู้สึกว่าอันนี้เป็นความก้าวหน้าของอักษรศาสตร์ จุฬาฯ ขอแสดงความยินดีด้วย

ที่ในสมัยนั้นเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ไทย จำเป็นต้องมีหลักฐานหลักฐานในลักษณะเป็นหนังสือขายตามร้านไม่มีเลย ผมจำเป็นต้องไปสนามหลวงทุกวัน โดยที่นั่นก็มีร้านเล็กๆ ตอนนั้นเขาย้ายไปอยู่ที่จุจักร แต่ ว่าสมัยนั้นผมไปสนามหลวงทุกวัน หนังสือถูกมาก บางทีเล่มละ 3 บาทก็มี 5 บาทก็มี เดี่ยวนี้เป็น 2,000 บาท 3,000 บาทแล้วครับ หลายสิบเท่า ในสมัยนั้น คนสนใจน้อยมาก เพราะฉะนั้นเรื่องแรกที่ข้าพเจ้าจะทำก็คือเก็บหนังสือ แล้วก็ทำ bibliography

ที่เยอรมนีในปี ค.ศ. 1963 เพื่อนผมชื่อ Dr. Klaus Wenk ท่านเขียน bibliography ของ "ประชุมพงศาวดาร" ดีมาก เพราะฉะนั้น ผมในปีเดียวกันนั้น ผมทำ bibliography ของพระราชพงศาวดารกรุงเก่า และพระราช

พงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ และพระราชพงศาวดารเมืองต่างๆ มี 3 เรื่อง
บทความ 3 เรื่องนี้เป็นงานแรกที่ผมทำ เพราะว่าก่อนที่ฉันคิดว่า เรา
จำเป็นต้องทราบว่ามีหลักฐานแค่ไหน หลักฐานนี้พอมัย ถ้าไม่พอจะเอา
ยังไงดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลาศึกษาสมัยอยุธยา คือว่า contemporaries
มีน้อยมากทีเดียว คือว่าพงศาวดารกรุงเก่าส่วนมาก ยกเว้น 1 หรือ 2 เล็กๆ
นิดหน่อย นอกนั้นก็เป็นสมัยรัตนโกสินทร์หมด เพราะฉะนั้นเราจำเป็นต้อง
อาศัยหลักฐานซึ่งเขียนเป็นภาษาต่างประเทศ อย่างเช่น ภาษาดัตช์ ภาษา
ฝรั่งเศส ภาษาสเปน ภาษาโปรตุเกส

เพราะฉะนั้นผมรู้สึกว่โชคดีนะ คือเมื่อ 20 ปีก่อนเคยศึกษาภาษา
ตะวันตกก็มีความรู้พอสมควร เพื่ออ่านหลักฐานซึ่งเขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส
บ้าง อะไรบ้าง

เมื่อกันั้นอาจารย์ฉลองกิตติตถึง จรัส พิกุล คุณจรัส พิกุล เป็นข้า
ราชการกระทรวงยุติธรรม แล้วก็ท่านเป็น collector ของ "หนังสือแจก"
(งานศพ) วันหนึ่งผมไปตามร้านของสนามหลวง คุณจรัส พิกุล เรียกผม
คุณสนใจ "หนังสือแจก" ใช่มั้ย ผมมี collection อยากจะดูมั้ย ดูลีครับ
แล้วก็นำผมไป

คุณจรัส พิกุล สมัยนั้นเป็นคนอะไรไม่ทราบ พาผมเข้าไปในกระทรวง
ยุติธรรม แปลก กระทรวงยุติธรรมกับ "หนังสือแจก" เกี่ยวข้องกันยังไง
แต่เข้าไปในห้อง เขาก็มีลูกกุญแจ แล้วก็เปิด ที่นั่นมีหนังสือเต็มไปหมด
เขาบอกว่าที่บ้านฉันไม่มีที่เก็บ เพราะฉะนั้นเก็บหนังสือที่ collect เก็บไว้
ตรงนี้ รู้สึกตกใจด้วย แล้วทำปกสวยมากทีเดียว ตั้งแต่นั้นมาผมกลายเป็น
สมาชิกของจรัส พิกุล collection

ต่อมาหลายปี ผมได้ข่าว ผมไปสอนที่เกียวโตแล้ว ได้ข่าวว่าคุณจรัส
พิกุล งดเก็บ "หนังสือแจก" อยากจะขายทั้งหมด ผมก็ตกใจ นี่เป็น best
collection in the world ที่นี้ เราไม่มีงบประมาณ ผมรีบไปกระทรวง
ศึกษาฯ แล้วก็ของงบประมาณ แล้วก็ซื้อได้ทั้งหมดมี 6,000 กว่าเล่ม เดียว
นี้เก็บไว้ที่ Kyoto Center for Southeast Asia Studies

ถ้าเก็บไว้เฉยๆ ก็ไม่มีประโยชน์ เพราะฉะนั้นก็เชิญบรรณารักษ์คน
หนึ่งจากเมืองไทยให้ทำ inventory เพราะว่า "หนังสือแจก" นี้มีประโยชน์

2 อย่าง คือว่าเป็นพงศาวดารก็ดี อะไรก็ดี เพราะนั้นมีชีวประวัติของผู้ตาย ซึ่งมีประโยชน์มากทีเดียว

คือว่าอาจารย์ซุจิฮิโร (Suchiro) เป็นนักประวัติศาสตร์ในด้านเศรษฐศาสตร์เศรษฐกิจไทยนี้แหละ ท่านเก็บข้อมูลชีวประวัติกว่า 100 คน แล้วก็เขียนหนังสือเรื่อง Capital Accumulation in Thailand คำไม่สนใจตัวพงศาวดาร (ของหนังสือแจกงานศพ) แต่ว่าคำสนใจแต่ส่วนตรงด้านหน้าของหนังสือ ซึ่งเป็นส่วนที่มีชีวประวัติละเอียดมากที่สุดทีเดียว ได้ตำแหน่งอะไร ได้เงินเดือนเท่าไร บางทีก็เขียนไว้ด้วย เพราะฉะนั้นมีประโยชน์มาก แต่น้อยคนจะเอาใจใส่ แต่ว่าอาจารย์ซุจิฮิโรเห็นแล้วก็เขียนประวัติศาสตร์เรื่อง Capital Accumulation เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (เขียนจากใช้หลักฐานของหนังสือแจกฯ เหล่านั้น)

แล้วต่อมาก็เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา ผมเห็นว่าเอกสารร่วมสมัยมันน้อยมากทีเดียว แต่ว่าผอญได้พบหลักฐานสำคัญมาก ซึ่งเป็น “กฎหมายตรา 3 ดวง” ตั้งแต่ต้นสมัยอยุธยาจนกระทั่งถึง ค.ศ. 1800 กว่าๆ 1804 อะไรอย่างนั้น แต่มีภาษาต่างกัน ภาษาของ “กฎหมายตรา 3 ดวง” นี้ยากมากทีเดียว น่าศึกษามาก และความหมายของบางคำก็อาจจะเปลี่ยน เพราะฉะนั้นมีความจำเป็นที่จะทำดรรชนีทุกคำ

ครั้งแรก ผมบอกกับเพื่อนซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ IT คำบอกว่าช่วยกันทำได้...ทำแล้ว (ดรรชนีกฎหมายตรา 3 ดวง) ทั้งหมดดเล่มละ 500 หน้า 70 เล่ม แต่ว่าเราทำ 20 ชุดส่งไปทั่วโลก ที่นี้ด้วย

ผมไปเชียงใหม่ ผมเห็นแล้ว แต่ว่าใส่ไว้ในตู้แล้วก็ล็อกกุญแจ เพราะว่านี่เป็นสมบัติสำคัญมาก เพราะฉะนั้นไม่ให้คนใช้ แต่ที่ผมไป ANU ได้ พบโทนี่ ดิลเลอร์ เขาก็เอาใจใส่ Quick Index มากทีเดียว แล้วนักภาษาศาสตร์ นักเรียนปริญญาเอกเค้าทำวิธีใช้

แต่อย่างไรก็ตาม 70 เล่มนี้ บริษัทไมออนุญาตให้พิมพ์ขาย จำเป็นต้องทำให้เล็กลง สำหรับนักประวัติศาสตร์ต้องมีประโยชน์อย่างสมบูรณ์ จะตัดตรงนี้ได้ เพราะฉะนั้นคือมีประโยชน์ทั้งหมดตั้งแต่แรกถึงสุดท้าย คำนั้นจะอยู่ที่ไหนก็แล้วแต่ ต้องมีประโยชน์อย่างสมบูรณ์

ผอญที่เยอรมนี เขาทำดรรชนีของคำในไบเบิล เขียนเป็นภาษากรีก

ซึ่งผมศึกษามา ก็อ่านได้ อันนี้ดีมากทีเดียว จะเอาแบบนั้น อันนี้ทำเป็น 5 เล่ม ที่เมื่อกี้เห็นที่นั่น แต่ผมทำผิด เพราะเห็นว่าในสมัยนั้น ฉบับที่ธรรมศาสตร์พิมพ์ 3 เล่มนี้หมด ผมมีอยู่แล้ว แต่ว่าถ้าหากว่าเราอาศัยอยู่กับของธรรมศาสตร์ น้อยคนจะมีต้นฉบับ เพราะฉะนั้นต้องอาศัยอยู่กับหนังสือที่ใครก็ซื้อได้ เป็นของคุรุสภา 5 เล่ม ผมมีความรู้ว่ำนันมีคำผิดบางแห่งแน่นอน แต่อย่างไรก็ตาม ดีกว่าไม่มี

ที่นี้โดยอาศัยฉบับคุรุสภาทั้ง 5 เล่มนี้ เราทำเต็ม 5 เล่ม ทั้งหมดใช้เวลาประมาณเกือบ 15 ปี ตั้งแต่เริ่มกิจการนี้ แล้วก็ทำ Quick Index ใช้เวลาประมาณ 10 ปี แล้วต่อมาอีก 5 ปี ทำเต็ม 5 เล่ม แล้วก็ได้ข่าว เมื่อกี้อาจารย์วินัย (พงศ์ศรีเพียร) ก็ช่วยอธิบายให้ผมฟังว่าทางนี้กำลังมีโครงการที่จะพิมพ์ต้นฉบับหลวงมีคำอธิบายด้วย แล้วผมก็พูดกับเพื่อนอยู่แล้วว่าภายในปีนี้อาจจะแก้ไขทั้งหมด ก็พิมพ์ 5 หรือ 6 เล่มก็ได้ อันนี้เป็นงานสุดท้ายของผม

แต่อย่างไรก็ตาม เริ่มศึกษาจากพุทธศาสนา ก่อน แล้วต่อมาก็ develope study หนังสือแจกๆ แล้วก็ “กฎหมายตรา 3 ดวง” ปัจจุบันนี้ผมสนใจอยู่หลายเรื่อง ผมอายุ 78 ปี ผมเหลืออีก 10 ปี อย่างน้อยถ้าผมโชคดี มีชีวิตทั้ง 10 ปีอยากเขียนอีก 2 เล่ม เล่มแรกก็คือ reinterpretation ของประวัติศาสตร์ไทย

อยุธยาเป็นเมืองท่าที่สำคัญที่สุด หลังจากศรีวิชัยล่มสลายไปแล้ว เพราะว่ายุชยามีการติดต่อทางตะวันตกได้ โดยผ่านแหลมมลายู แล้วก็ไปทางจีนได้ แต่ส่วนหงสาวดีไปทางจีนไม่ได้ ต้องอ้อมไปทางมะละกา แต่ว่าไทยข้ามเพื่อจะไปอินเดีย อ่าวเบงกอล และมหาสมุทรอินเดีย ก็ผ่านแหลมมลายูได้ เพราะฉะนั้นมีการติดต่อตะวันตกกับตะวันออกเชื่อมกันได้ นี่เป็นบันทึกจุดที่เชื่อมทั้ง 2 โลกนี้ อยุธยามีความสำคัญมาก ก่อนที่โปรตุเกสจะเข้ามา ก็ที่เขาออกไปมะละกา ความสำคัญจะน้อยลง แต่ว่าอย่างไรก็ตามมีความสำคัญอยู่แน่นอน เพราะฉะนั้นอาจจะต้องใช้เวลาอีกนานเพื่อเขียนประวัติศาสตร์ไทยฉบับใหม่สำหรับคนโดยทั่วไป

มีอีกเล่มหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าเริ่มเขียนแล้ว คือบทความ 2-3 เรื่อง อันนี้บทบาทของบาทหลวงฝรั่งเศส ชื่อ ปาเลอกัวซ์ ในสมัยรัชกาลที่ 4 ผมเคย

เขียนบทความเกี่ยวกับ confrontation ระหว่าง Buddhism กับ Christianity คือที่ศรีลังกาก็มี พม่าก็มี

ในต้นศตวรรษที่ 19 มิชชันนารีมาจากอเมริกาหลายคน ไปพม่าบ้าง ศรีลังกาบ้าง ประเทศอื่นบ้าง จำเป็นต้องต่อสู้กับพวกมิชชันนารี โดยเฉพาะมิชชันนารีโปรเตสแตนต์ แต่ว่าอ่านหนังสือเกี่ยวกับมิชชันนารี activity และงานของรัชกาลที่ 4 ก่อนที่ท่านจะเสวยราชย์ ท่านมีความรู้เกี่ยวกับพวกนี้มากทีเดียว

ผมก็สงสัยอยู่ว่าทำไมรัชกาลที่ 4 มีความรู้เกี่ยวกับคริสเตียนนิต้มากอย่างนี้ น่าจะมีครูสอน ผมก็สงสัยอยู่ว่า มองซิเออ ปาเลอกัวซ์ โบสถ์ที่เค้าอยู่ที่นั่น กับวัดที่รัชกาลที่ 4 อยู่ใกล้กันทีเดียว ลึก 100 เมตร ผมก็เคยไปครั้งแรกคิดว่าต้องหลายนกิโล

คือ มองซิเออ ปาเลอกัวซ์ เป็นคนอ้วนมาก เขาอาจจะพ่ายเรือไม่เป็น ผมก็สงสัย แต่ไม่จำเป็นต้องลงเรือ เดินไปก็ถึง เดินไปนิดเดียว 100 เมตร ตอนเย็นก็อาจจะไปสอนภาษาละตินให้กับรัชกาลที่ 4 ส่วนรัชกาลที่ 4 ก็สอนภาษาบาลีให้ปาเลอกัวซ์ ปาเลอกัวซ์ก็เขียนหนังสือเป็นภาษาฝรั่งเศส แต่ว่าเค้าเขียนเป็นภาษาละตินด้วย ฉบับภาษาละตินมีคุณภาพมากทีเดียว ที่เค้าเขียนเป็นภาษาละติน ตั้งชื่อว่า ลามะติกา ลิงอะเว ไทย หมายความว่า ไวยากรณ์ไทย

เพราะฉะนั้น คนอ่านก็มีความเข้าใจผิดว่าเป็นหนังสือเกี่ยวกับภาษาศาสตร์ ไม่ใช่ มีสองตอน ตอนแรกก็เขียนคล้ายๆ หลักภาษาศาสตร์ แต่ว่าตอนที่สองมีประวัติศาสตร์ พุทธศาสนา มีอะไรหลายอย่างซึ่งไม่ปรากฏในภาษาฝรั่งเศส 2 เล่มนั้น

และที่ผมตกใจมากก็คือในนั้น มองซิเออ ปาเลอกัวซ์ อ้างชื่อหนังสือทั้งหมด 146 เรื่องเป็น bibliography คือว่าในสมัยนั้นการพิมพ์ยังไม่เจริญ แล้วคนต่างชาติขอดูต้นฉบับ คนไทยก็ไม่อยากให้อ่าน แต่ทำไมปาเลอกัวซ์เขาถึงสามารถอ่านหนังสือเหล่านี้ได้ เนื่องจากว่าเค้าสนิทกับรัชกาลที่ 4 เพราะความสัมพันธ์ระหว่างรัชกาลที่ 4 กับ มองซิเออ ปาเลอกัวซ์ นั้นสำคัญมาก จำเป็นต้องศึกษา

เพราะฉะนั้นไม่ใช่ confrontation ระหว่าง Christianity กับพุทธ

ศาสนา confrontation ของโปรเตสแตนต์ มิซชันนารี กับพุทธศาสนา เบื้องหลังก็มีคาทอลิก คือ Catholic-Buddhist Alliance อันนี้ผมรู้สึกสนใจมาก อยากจะเขียน

ผมเคยอยู่ที่ปารีสเพื่อค้นคว้าเอกสารที่ปาเลอกัวซ์เขียน แต่ว่าส่วนมากพิมพ์เป็นเล่ม และผมก็ถ่ายรูปมา เผอิญไปห้องสมุดของ Sophia University ที่ผมเคยไปสอน ที่นั่นมีครบชุด ดังนั้นไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอุตสาหะไปปารีส ไปโซเฟียก็ได้

เพราะฉะนั้นถ้าหากผมมีเวลา แต่ว่าตอนนี้ไม่มีเวลา ตอนนี้มีตำแหน่งหลายอย่าง แทบจะเป็นทาสเวลา คือว่าเป็นหัวหน้านั่น หัวหน้านี้ แต่ว่าปีหน้าผมคอยวันที่ 31 เดือนมีนาปีหน้า หหมดหน้าที่ เหลืออีกตำแหน่งหนึ่ง เดียวนี้ผมมีทั้งหมด 5 ตำแหน่ง ใส่หมวก 5 ใบ แต่ปีหน้ามีใบเล็กๆ ใบเดียว เพราะฉะนั้นคงมีเวลา และถ้าอายุยืนยาวเหมือนขนาดอาจารย์ประเสริฐ อนุคร เหลืออีก 10 ปีอาจจะเขียนได้ 2-3 เรื่องครับ เท่านั้นแหละครับ ขอขอบคุณมากครับ

อาจารย์สุวิมล :

ขอบพระคุณอาจารย์อิมมิลีมากค่ะ จากนั้นไปขอเรียนเชิญท่านคนบตีค่ะ

คนบตี :

ในนามของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณาจารย์ นิสิตเก่า และนิสิตปัจจุบันคณะอักษรศาสตร์ ขออนุญาตเป็นผู้แทนของท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายที่นั่งอยู่ในห้องนี้ แต่ขออนุญาตเฉพาะท่านที่เด็กกว่าดิฉันนะค่ะ ที่จะเป็นผู้แทนที่จะกล่าวแสดงความยินดีกับท่านอาจารย์อิมมิลีอย่างเป็นทางการในโอกาสที่ท่านได้รับพระราชทานอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และขอขอบคุณสำหรับการบรรยายที่สนุกมากและให้ความรู้

ตัวดิฉันเองไม่ได้รู้จักกับอาจารย์อิมมิลีเป็นส่วนตัว แต่เนื่องจากชื่อเสียงของท่าน ก็ได้ทราบ และตัวเองก็เคยไปรับทุนจากโตโยต้า Foundation มาก่อนในอดีต อาจารย์ก็คงจะอยู่เบื้องหลัง คิดอย่างนั้น เพราะได้เจอเวลาว่างที่โตโยต้าเป็นเจ้าภาพ โตโยต้าที่โตเกียว มูลนิธิโตโยต้า ก็ได้เจอ

อาจารย์ด้วย แล้วก็เพิ่งจะเจอ ที่ได้คุยกันนานเมื่อเดือนที่แล้ว เมื่อต้นเดือน หรือปลายเดือนพฤษภาคมไม่ทราบ ท่านอธิการบดีได้เลี้ยงอาหารอาจารย์ที่ ร้านคิลาตลที่โรงแรมสุโขทัย แล้วท่านอธิการบดี ศ.ดร. สุชาติา กิระนันท์ ก็ได้เชิญดิฉันและอาจารย์ฉลอง ซึ่งเป็นหัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์ไปด้วย ก็เลยได้คุยกัน ณ จุดนั้นเองที่ทำให้ดิฉันได้รู้จักอาจารย์มากยิ่งขึ้น

หนังสือที่ท่านเห็นกันวันนี้ จริงๆ แล้วดิฉันได้อ่านก่อน เพราะ อาจารย์ฉลองเป็นหัวหน้าภาคแสดตี ก็กลัวคนบดจะทำอะไรเชยๆ ท่าน กำลัง edit ต้นฉบับอยู่ เป็นกระดาษ A4 ท่านก็บอก “ท่านคนบดอ่านก่อน ครับ” ตอนแรกดิฉันก็ทำเพื่อมารยาท รับจากอาจารย์ฉลองไป แล้วก็คิดว่าคงจะเปิดๆ ให้พอรู้ในลักษณะผู้บริหาร เพื่อที่จะคุยกับอาจารย์อิมอิ ได้รู้เรื่อง

แต่ผลปรากฏว่าพออ่านไปหน้าที่หนึ่ง หน้าที่สอง หน้าที่สาม ดิฉันก็เลยต้องใช้เวลาทั้งเสาร์-อาทิตย์อ่านทุกตัว แล้วก็รู้สึกสนุกมาก ให้ความรู้มาก เพราะฉะนั้นตอนที่พบท่านอาจารย์อิมอิที่ท่านอธิการเลี้ยงอาหารค่านั้น ดิฉันก็ไม่ได้รู้แบบผู้บริหารที่จะต้องทำหน้าที่ในแง่ที่ socialable พอ หรืออะไรทำนองนั้น แต่ด้วยหัวใจจริงๆ และตอนแรกมีงานที่จะต้องไปงานศพ บอกอาจารย์ฉลอง ตอนแรกปฏิเสธท่านอธิการฯ ไปแล้วด้วยว่าคงมาร่วมงานไม่ได้ แต่ในที่สุดหลังจากที่อ่านหนังสือของอาจารย์อิมอิที่กลุ่มท่านผู้แปลทั้งหลายพูดให้ฟัง ดิฉันก็เลยตัดสินใจว่าจะต้องไปรับประทานอาหารค่ำ เพราะต้องการจะเจอตัวและพูดคุยกับอาจารย์อิมอิ

แล้วก็ได้ทราบว่า นอกจากท่านจะเป็นนักวิชาการที่ดีแล้ว ท่านยังเป็นผู้ที่มีจิตใจงามด้วย เป็นคนดีในความรู้สึกของดิฉัน คนบางคนอาจเขียนหนังสืออะไรไว้ทำให้ตัวเองดูดี แต่ในความจริงอาจจะไม่ค่อยดีเท่าไร แต่จากการที่คุยกับท่าน ดิฉันมีสัมผัสที่หก เพราะฉะนั้นพอจะทราบว่าท่านเป็นผู้จิตใจดีแล้วก็มีน้ำใจด้วย

เพราะท่านได้เล่าให้ฟังว่าท่านจะมอบหนังสือ 15,000 กว่าเล่ม ซึ่งเป็นหนังสือภาษาไทยประมาณ 12,000 กว่าเล่ม ถ้าเมื่อตัวเลขนี้ผิดต้องโทษ อาจารย์ฉลอง ให้กับมหาวิทยาลัยเกียวโต นอกจากจะมอบหนังสือแล้วยังมอบค่าขนส่งประมาณ 2-3 ล้านบาท จากบ้านท่านไปสู่มหาวิทยาลัย

เกี่ยวโตด้วย เพราะฉะนั้นท่านก็เป็นผู้ที่มั่นใจ อันนั้นก็แสดงน้ำใจของอาจารย์ เมื่อเข้าก็ได้เจอกับอาจารย์อีก เพราะอาจารย์ฉลองอีกเหมือนกัน อาจารย์บอกว่าไม่ได้เป็นผู้บริหารคณะจะต้องเจอกับอาจารย์อิมิอิ แล้วก็คุย แล้วก็รายงานว่าคุณะของเราก้าวหน้าไปมากมายแค่ไหน 50 ปีผ่านไป

อาจารย์อิมิอิก็เล่าเรื่องโบราณให้ฟัง ดิฉันก็เล่าเรื่องสมัยใหม่ให้ อาจารย์อิมิอิฟัง ณ ปัจจุบัน แล้วก็บอกว่าเรากำลังระดมทุนนิสิตเก่าของเราสร้างอาคารมหาจักรีสิรินธร และตกแต่งอย่างสวยงามเพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านกายภาพ เพื่อการพัฒนาวิชาการของคณะอักษรศาสตร์

ดิฉันก็เล่าให้ฟังธรรมดา บอกว่าพวกเรานิสิตเก่าช่วยกัน และเราก็มีมูลนิธิมหาจักรีสิรินธร ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนฯ ทรงเป็นองค์ประธาน ดิฉันก็เล่าให้ฟังธรรมดาเหมือนกับว่าก็โดยหน้าที่ที่ต้องเล่า ก็ขอโทษท่านด้วยว่าตอนนี้คณะอักษรศาสตร์กำลังยุ่งเหยิง เพราะเนื่องจากกำลังก่อสร้าง เห็นอะไรก็เลอะเทอะ ก็ปกติเราไม่ได้เลอะเทอะนะ แถวนี่เราจะเป็นเขตอนุรักษ์และก็สวยงาม แต่ตอนนี้มันสกปรกไปหน่อยเพราะกำลังก่อสร้าง เจตนาของดิฉัน เพื่อจะขอโทษอาจารย์ในความไม่เรียบร้อยของคณะอักษรศาสตร์

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยความเป็นนิสิตเก่าอักษรศาสตร์ตัวอย่างคนหนึ่ง ท่านก็อย่างไรก็ไม่ทราบ ตอนกลางวันท่านข่าว อาจารย์ฉลองก็มากระซิบบอกว่าอาจารย์อิมิอิจะบริจาคให้กับมูลนิธิมหาจักรีสิรินธรเพื่อคณะอักษรศาสตร์หนึ่งแสนบาท ถ้าเช่นนั้นท่านไม่ได้เอาอะไรมาให้เราก่อน ท่านไม่ได้จะเอาหนังสืออันมีค่าของท่านมามอบกับคณะอักษรศาสตร์ ท่านไม่มีอะไรมามอบให้เราเป็นพิเศษ ท่านไม่เคยให้อะไรเรา คือเราคิดว่าคุณความดี ความเป็นนักวิชาการของท่าน เหมาะสมที่ท่านจะได้รับดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

อย่างไรก็ตาม อันนี้เป็นความกรุณาของท่านเอง ดิฉันไม่ได้บีบบังคับหรือว่าอะไรทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นมั่นใจว่าสัมผัสที่หกของดิฉันนั้นต้องใช้ได้แน่นอนเลย ว่า นอกจากท่านจะเป็นนักวิชาการที่ดีมี contribution อย่างสูงส่งของวงการไทยศึกษา ท่านยังเป็นคนดีมีน้ำใจที่ดังมาด้วย

ในนามของคณะอักษรศาสตร์ ดิฉันขอให้ท่านมีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง

และอยู่ไปมากกว่าร้อยปี เพื่อที่จะได้เป็นปูชนียบุคคลสำหรับคนรุ่นหลังๆ ต่อไป โดยเฉพาะในห้องนี้แน่ นิสิตนักศึกษาก็ยังมียู่ เพราะฉะนั้นเราคงได้เห็นอาจารย์เป็นตัวอย่างที่ดีของเขา และทุกคนก็จะพากันทำดี เป็นนักวิชาการที่ดี ทำดี เป็นคนดีของสังคม

ก็ขอขอบพระคุณค่ะสำหรับความรู้ที่อาจารย์ได้ให้แก่พวกเรา และก็ขอให้อาจารย์ได้รับคุณูปกตกิจกิตติมศักดิ์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ อีกหลายๆ มหาวิทยาลัย แต่ของเราเป็นพิเศษเนื่องจากว่าปีนี้เป็นปีที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยครบ 90 ปี และความสัมพันธ์ไทยญี่ปุ่นก็ครบ 120 ปีด้วย เพราะฉะนั้นก็เป็นปีที่พิเศษสำหรับคนพิเศษ ขอขอบคุณค่ะ

อาจารย์กนกวรรณ :

- ขอขอบคุณท่านคณบดีค่ะ (พูดภาษาญี่ปุ่น) ต่อจากนี้ไปขอเรียนเชิญท่านคณบดีมอบของที่ระลึกจากคณะอักษรศาสตร์แก่อาจารย์อิชิอิค่ะ

- ขอเรียนเชิญท่านพลตรี ม.ร.ว. สุภาวัฒน์ เกษมศรี มอบของที่ระลึกแด่ท่านอาจารย์อิชิอิค่ะ

- ขอเรียนเชิญท่านนายกสมาคมประวัติศาสตร์ มอบของที่ระลึกแด่ท่านอาจารย์อิชิอิค่ะ

- ขอเรียนเชิญท่านอาจารย์ ดร.วินัย พงษ์ศรีเพียร มอบของที่ระลึกแด่ท่านอาจารย์อิชิอิค่ะ

- ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มาร่วมงานในวันนี้ และขอปิดการอภิปรายในวันนี้แต่เพียงเท่านี้ค่ะ

The Nation

MONDAY, **HIP**
October 8,
2007

Soop sip

with **VEEN@NATIONGROUP.COM**

Siamese professor touted
as next prime minister

It's been a long time since that Thaksin fellow came, saw, conquered and earned enough money to buy an English football team, and now we've got to sift through another batch of would-be white knights - all with very familiar faces - who say they can put things back together again.

In this bushel, Soopsip doesn't see anyone as capable as Charnvit Kasetsiri, who recently pulled off a feat of political cross-pollination that must have made Banham Silpa-archa envious.

The proof is in the picture: Charnvit sandwiched between former Thai Rak Thai strongman Surapong Suebwonglee and Democrat Party leader Abhisit Vejjajiva. Their unified goal: changing the country's name back to Siam.

A Thammasat University historian, Charnvit leads the reversion campaign, which boasts an e-petition - go to PetitionOnline.com and search for "siam2007". There's also a drop-dead-cool T-shirt that the kids will go nuts over (especially the ones who hang out at Siam Paragon and Siam Square).

"Siam", so the argument goes, better reflects the country's ethnic diversity, whereas "Thailand" was intended to be exclusive from the start, referring to a distinct people supposedly derived from the Tai of China.

It's the cool T-shirt that the three in the photo are holding, but at least one observer points out that Abhisit doesn't seem very comfortable, while Surapong is beaming.

Don't construe this to mean the Democrat thinks Thailand is a swell name after all. He's probably just not used to sharing the same square metre as a Thai Rak Thai warlord.

Anyway, two thumbs up for Charnvit - when it comes to reconciliation, he's accomplished a lot more than anyone else has.

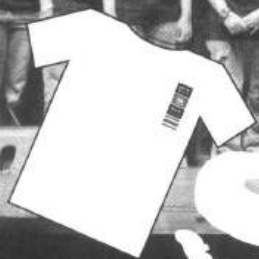
...สุด...สุด...
เสื้อยืด สยาม

คอกกลม 200.- Only

คอกปก 300.-

สยาม SIAM

ประเทศของเราเลือกเชื้อชาติเชื้อ

ไทย/ไท ลาว คนเมือง คนอีสาน มอญ เขมร กูย แต่จ้วง
และ กวางตุ้ง สกเกี้ยน ไหหล้า จาม ขวา มลายู ซาไก
มอแกน ทมิฬ ปาทาน ชิกซ์ เปอร์เซีย อาหรับ ย่อ พวน
ไทดำ ผู้ไท ขิ่น ยอง เวียดนาม ลัวะ ม้ง เย้า กระเหรี่ยง
ปะหล่อง มูเซอ อะข่า ก่ามู มลาบรี ของ ญัฮกุร
ฝรั่ง (ชาติต่างๆ) แยก (ชาติต่างๆ) ลูกผสม/ลูกครึ่งต่างๆ
อีกมากมายกว่า 50 ชาติพันธุ์ ฯลฯ

A Modern Nation

สั่งซื้อได้ที่

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

413/38 ถนนอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

โทร/โทรสาร 0 2433 8713

กำหนดการงานสัมมนาวิชาการ

120 ปีความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น : เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับอุซาคเนย์ (2430-2550)
120th Anniversary: Thai-Japanese Diplomatic Relations (1887-2007)

- 08:00-09:00 ลงทะเบียน
- 09:00-09:15 เปิดการสัมมนาโดย พล.ต.อ. เกา สารสิน ประธานมูลนิธิไทยต่างประเทศไทย
- 09:15-09:45 ปาฐกถา นำ “มังกรน้อยในฝูงมังกรใหญ่” โดย ศ.ดร. ผาสุก พงษ์ไพจิตร
- 09:45-10:15 พักรับประทานอาหารว่าง
- 10:15-10:45 แนะนำหนังสือประจำปี “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับอุซาคเนย์ : จีน ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน”
 โดย อ. วรศักดิ์ มัทธโนภต | ผศ. ชำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์
- 10:45-12:30 อภิปราย “มังกร อินทรี เญจมาศ และอุซาคเนย์”
 โดย ดร. จุตติพ ชินวรรณ (รัฐ มธ.) | ดร. กิตติ ประเสริฐสุข (รัฐ มธ.) |
 อ. วิโรจน์ ตั้งวาณิชย์ | ดร. พิกพ อุตร (พาณิชย มธ.) ผู้ดำเนินรายการ
- 12:30-13:30 พักรับประทานอาหารกลางวัน (ฉายภาพยนตร์ “จากสยามเป็นไทย”)
- 13:00-15:15 แบ่งห้องสัมมนา
- ห้องที่ 1 “ภาพลักษณ์ญี่ปุ่นในสยามประเทศไทย”
 โดย ดร. ธเนศ ชากกรณสุวรรณ (ศิลป มธ.) | รศ. ฉลอง สุนทรวาณิชย์
 (อักษร จุฬาฯ | พอ.หญิง ผศ. นงลักษณ์ สัมศิริ (จปร.) | ดร. วิทยา
 สุจริตธรรมรักษ์ (รัฐ จุฬาฯ) ผู้ดำเนินรายการ
- ห้องที่ 2 “หมู่บ้านญี่ปุ่นในอยุธยา : วันวาน วันนี้ วันหน้า”
 โดย ผศ. พลัฒ์พลึง คงชนะ (ม.ศรีนครินทร) | ยู มาเอตะ (อาสาสมัครญี่ปุ่น
 | ศูนย์กช ธงทองพิทย (พิพิธภัณฑฯ เจ้าสามพระยา) |
 ผศ. ดวงใจ ห่อสนวนวณิชย์ (ศิลป มธ.) ผู้ดำเนินรายการ
- ห้องที่ 3 “ภาพยนตร์อินเดีย-มหากาพย์พุทธ” คลิปภาพยนตร์และอภิปราย
 โดย วีระ ชีรภัทร์ | ไมเคิล ไท | อ. ทรงยศ แวหวงษ์
- 15:15-15:45 พักรับประทานอาหารว่าง / ชมนิทรรศการและหนังสือ / ฟังการขับร้องเพลง
 ประสานเสียงชุด “120 ปี ความสัมพันธ์การทูต สยาม-ไทย-ญี่ปุ่น”
 โดย นักร้อง นักแสดง นักศึกษาอุซาคเนย์ มธ. ชำนาญเพลงโดย ดร. ชัยวัฒน์ บุนนาค
- 15:45-17:30 แบ่งห้องสัมมนา
- ห้องที่ 1 “เศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น กลุ่มๆ คอนๆ”
 โดย ดร. ศิริพร วัชรวิทย์ (รัฐ มธ.) | คุณกนกวรรณ เกตุชัยมาศ (กระทรวงการ
 ต่างประเทศ) | ดร. วีระ สมบูรณ์ (รัฐ จุฬาฯ) ผู้ดำเนินการ
- ห้องที่ 2 “ภาพยนตร์ไทย : ตำนาน ประวัติศาสตร์ เรื่องจริงหรืออิงนิยาย”
 คลิปภาพยนตร์และอภิปราย
 โดย อ. กำจร หุຍະพงศ์ | อ. ทรงยศ แวหวงษ์
- ห้องที่ 3 “ภาพยนตร์ญี่ปุ่น-ณ วันนี้” คลิปภาพยนตร์และอภิปราย
 โดย รศ. อารุ หังธรรมสาร | ทากายูกิ อากิบะ
- 17:30 รับประทานอาหารหนังสือประจำปีของ 2 มูลนิธิ กับ 1 บริษัท
 พิธีกรตลอดงาน อ. สมฤทธิ์ ลือชัย

道は、 ひらける

タイ研究の五〇年
石井米雄

